

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

1903.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY KÁROLY

THEOLOGIAI TANÁR.

VI-IX ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT AZ „ELLENZÉK” KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1903.

TARTALOM.

I. Vezérczikkek, tanulmányok, irányczikkek.		Lapszám
<i>Balogh Károly.</i>		
Parádi Kálmán (Emlékbeszéd)	249 259 272 286 296 307	
<i>Dr. Balthazár Dezső.</i>		
Lelkészek adója	464	
<i>Barabás Sámuel.</i>		
Térjünk meg és keresztelkedjünk meg	63 ⁸ 649	
<i>Bartha Lajos (esperes).</i>		
Pár szó az új canonica visitaióról	112	
<i>Dr. Bartók György.</i>		
Az Ur velünk marad	389	
Püspöki jelentés	573 589 605	
<i>Ifj. Bartók György.</i>		
A káté (E. Menegoz után)	414 427 440 452	
<i>Br. Bánffy Dezső, dr. Bartók György.</i>		
Az erd. ev. ref. egyh. ker. felirata a magyar orsz. gyűlés képviselőházához az „erdélyi püspök” czim kérdése tárgyában	185	
<i>Báró Bánffy Dezső.</i>		
A magyar nemzetiségi politika és a népoktatás	124	
<i>Benedek Károly.</i>		
A szászsebesi magyar kálvinisták stb. esdő szava	29	
<i>Benkő Albert.</i>		
Nyílt levél	139	
<i>Bitai Géza.</i>		
Egy év életemből	127	
<i>Bodnár Zsigmond.</i>		
Válasz Horváth István ur birálatára	635	
<i>Bodor János.</i>		
Reformáció napi gondolatok	576 591	
<i>Bodor Géza.</i>		
Lelkipásztori díjlevelek	4	
<i>Böjthe Ödön.</i>		
A konfirmációi káté kérdéséhez	343	
<i>Csekme Ferencz.</i>		
Canonica visitatio	136 148	
<i>Deési Gyula.</i>		
Elnöki megnyitó	378	
<i>Farnos Dezső dr.</i>		
Nyílt levél a Szerkesztőhöz	607	
<i>Gidófalvi István dr.</i>		
Szeretetről, türelemről	7 17	
<i>Gönczi Lajos.</i>		
Nyílt levél a szerkesztőhöz	403	
<i>Hegedüs Sándor dr.</i>		
Főgondnoki megnyitó beszéd	233	
<i>Horváth István.</i>		
Nyílt levél	6	
Alkalomszerű fecsegések	8 18	
Az ev. ref. felekezeti népiskolák és az állami nép- nevelés	245	
Az erkölcsi törvény és Bodnár Zsigmond	559 578 593 609	
<i>I. Irnay József.</i>		
Az egyházi törvények tervezetéről	173 190 197	
Lélek	305	
Vizsgák után	341	
Népiskoláink	485	
<i>Jancsó Sándor.</i>		
Torda szerepe a reformációban	450 462 474 487	
<i>Józsa Ferencz.</i>		
20—1.	439	
<i>Juhász Izidor.</i>		
Sármási Áron emlékezete	175	
<i>Kiss József.</i>		
Nyílt levél a szerkesztőhöz	624	
<i>Kiss Károly.</i>		
Nyilatkozat	90	
<i>Király Béla.</i>		
Lelkeszi könyvtárak	143	
Egyházi életünk reformja	413	
<i>Kórh Endre.</i>		
Egyházi magtáraink	15	
Tulhajtott buzgóság	546	
Az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásának adventje	621	
Az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása és egyh. adózásunk	645	
<i>Kovács László.</i>		
Két indítvány	198	
<i>Kaun Géza gróf dr.</i>		
Elnöki megnyitó felolvasás	365	
<i>Molnár Imre.</i>		
Igehirdetésünk és az „Erdélyi Prot. Prédik. tár”	353 367	
<i>Nagy Domokos.</i>		
19!	402	
<i>Nagy Károly.</i>		
Nyílt levél és válasz Kiss K. „Nyilatkozat”-ára	100	
Nyílt levelekre megjegyzések	141	
Az unió és az egyházkerületek	222	
Emlékezés Molnár Albertre és Sylvester Domokosra	234	
	247 379 390	
Rendbirság az egyházi adminisztrációban	521	
Titkári jelentés az egyh. ker. Egyh. Ert. III. évről	549	
	562 579 595 608	
Válasz dr. Farnos Dezső nyílt levelére	623	
Visszapillantás	669	
<i>Péter Károly ifj. Ujabb speciálítás</i>	258	
A világ teremtese	486 499	
<i>Péchy Árpád. Riadó</i>	162 174	
A szellem harcza (Jelentés)	509 522 534 547	
<i>Ravasz Árpád.</i>		
Iskolai év elején	461	
<i>Sámuel Aladár.</i>		
„Tulhajtott buzgóság”	577	
<i>Sándor János.</i>		
Dr. Kovács Ödön emlékezete	378	
<i>Dr. Schultz-Osűrös József.</i>		
A feltámadáshit logikája	283	
<i>Tankó Béla.</i>		
XIII. Leo	401	
<i>Tárkányi György.</i> Ifjuságunk egyházi gondozása	498. 510.	
Az iskolai istentiszteletek a vallásos nevelés szol- gálatában	623 637 667	
Az új ciklus kezdetén	633	
<i>Váró Ferencz.</i> A Bethlen-kollegium régi törvényei	355 380	
<i>Vásárhelyi Boldizsár.</i>		
Véleményes javaslat a zsinati törvényszervezetre	190	
<i>Viski Pál.</i>		
„Infandum jubes renovare dolorem	140	
<i>Zsigmond Károly.</i>		
Elismerésül az érdemnek	261	
<i>Név nélkül.</i>		
Zsinati kérdések (Reformer)	27 39 87 99 111 123	
Nyílt kérdés	29	
Hivatalos kimutatás a róm. és gör. kath. papi javakról	44	
Pár szó az új canonica visitációról (Egy ref. pap)	90	
Utóhang Székely János jubileumához (Z.)	101	
A felekezeti tanárok lakáspénze	103	
Válasz egy nyílt kérdésre	114	
Egyházi törvényeink tervezete (Reformer)	135 147	
Időszerű kérdések (a—b)	137 163	
Epizód egy kongruás pap életéből (Kongruás)	150	
Az egyházi adózás kérdéséhez (Hegyalji)	161	
Felhívás a magyarországi ev. ref. hitoktatókhoz	175	
Husvét (Márk ev. XVI. 1—8.)	209	
A zsinati törvényjavaslatról	210	
A zsinati törvénytervezet az egyházmegyéken	211 223	
A newyorki magyar ref. egyház és a kivándorlás	249	
A zsinati törvénytervezet az egyházkerületen	257	
Egyházkerületi közgyűlésünk	269	
Egyházi unió Erdélylyel	281	
Őszinte szó (Székely)	293	
Konvent után (Marosi)	330	
Szabad kölművesek és — művelt protestánsok (Falusi)	425	
Közéletünk (Censor)	437	
A bélyegzők (Cs. Zs.)	438	
Szertartás (Vigil) és egy „István-napi” ítélet	449	
Papi pálya — papi hivatás (Paulus)	473	
Protestáns irodalmi kérdések (Janus)	497	
Egyházkerületi tanügyi bizottság (Ecclaesiasticus)	533	
Az egyh. ker. tanügyi bizottság és népiskoláink (Ecclaesiasticus)	545	

	Lapszám	
A katolikusok nagygyűlése (R.)	557	
Zsinati törvénytervezet (Nemo)	634	
Szabadkőművesek és — művelt protestánsok (Falusi)	425	
Az ev. ref. konvent felterjesztése a ref. tanárok és tanítók fizetése kiegészítése ügyében az orsz. képviselőházhoz	647	
A két magy. prot. egyház véleménye az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásáról	657	671
II. Tárcza.		
<i>Biró Sándor.</i> Egyházi beszéd	566	
<i>Évzáró imádság</i>	427	
<i>Bodor János.</i>		
Egyházi értekezletek (Elnöki megnyitó)	333	
<i>Fejes Aron.</i>		
A boldogság utjai	128	143
<i>Felszeghy Dezső.</i>		
Fejedelem (vers)	177	
<i>Fogarassi Albert.</i>		
A reformatio emlékünnepe	597	612
<i>Incze Lajos.</i>		
Levél egy kitérthez	503	
Levél a visszatérthez	537	
<i>I. Irsay József</i>		
Öngyilkos tanító felett	202	
<i>Kenessey Béla.</i>		
Isten népének egysége	405	
Karácsony	657	
<i>Koncz József.</i>		
A szőkefalvi orthodoxusok és unitáriusok versengése.	418	
<i>Kovács László.</i>		
Az én türelmetlenségem	31	
<i>Kozma Ferencz.</i> A vallás	151	164
<i>Dr. gróf Kun Géza.</i>		
Báró Kemény Béla emlékezete	309	
<i>Lakatos Sámuel.</i> Bolyai János emlékezete	466	478
<i>Ifj. Lészay Ferenczné.</i> Hitépítés a tengeren	357	
<i>Lovassi Andor.</i> Az újtordai bankett (Humoros vers)	382	
<i>Nagy Károly.</i> Emlékezés Kovásznai Kovács Sándorra	321	
<i>Ravasz László.</i> Október 6-án	538	
Jelenések. Vers. okt. 31-re	565	
<i>Staudner Mátyás.</i>		
A nyárádgálfalvi templomépítés története	673	
<i>Tankó Béla.</i>		
A jellem és keresztyén vonásai (Székfoglaló)	262	273
Zászlóavatáskor	345	
<i>Versényi György.</i> Jézus és a hazaszeretet	103	115
<i>Zajzon János.</i> A keresztyénség socialismusa	214	237
251		

III. Tudósítások az egyházi élet köréből.

30—115. Az orsz. ref. tanáregylet igazg. gyűlése — 128—142. Lelkészbeiktatás Tóth Sándor Szilágypanitba, Solymossi Miklós Noszolyba; szilágyszolnoki egyhm. tanácsülés; udvarhelyi eh. közgyűlés. — 164. Nagyenyedi eh. közgyűlése: tisztujítás. — 175. Orgona avatás Szilágyilosván. — 213. ifj. Bitay Mihály beiktatása. — 225. Beszámolás, elszámolás — 226. Berde Sándor beiktatása Kóboron 270. 285. 295. Közgyűlésünk lefolyása. — 288. Az orbai eh. Egyh. Értek. — 295. A „Bethlen-kör“ első éve. — 298. Alapítvány. — 317. Az erd. ev. ref. eh. ker. Egyh. Ért. közgyűlésére szóló meghívó és program. — 318. Az egyet konvent ülése. — 331. Az udvarhelyi eh. Egyh. Ért. közgyűlése. — 332. A marosi eh. Egyh. Ért. közgyűlése. — 357. A kolozskalotai eh. Egyh. Értek. gyűlése. — 368. Az orsz. ref. tanárok egylete közgyűlése. — 369. 404. 416. 429. Az egyh. ker. Egyh. Ért. III. közgyűlése Tordán. — 381. Magyar prot. fiókegyház alakítása Kudzsiron. Papbeiktatás Zalathnán. — 393. Templomszentelés Magyardeh. — 407. Dali István halála. — 453. Templomalapkövetéti ünnepély Nagy-Ildonán, Kozma I. — 453. A magyardeh. templom építésének története. — 464. 475. 488. 501. 511. Görgényi püspöki vizsgálat. — 512. 524. A v.-hunyadi eh. közgyűlése, Juhász I. — 515. 523. 537. Aranynapok Deésen. — 526. A nagyenyedi eh. közgyűlése. — 549. Vén Mihály temetése. — 563. A küllői eh. közgyűlése. — 581. 596. 610. Egyházkerületünk rendes közgyűlése. — 582. Tudósítás a határszélről. — 583. A sz.-szolnoki, az udvarhelyi és marosi eh. megyékből. — 594. Templomszentelés Nagysármáson. — 648.

Az ev. ref. egyet. konvent ülése. — 650. A sepsii e. megyéből. — 611. Templomalapkövetéti Iklandon. — 611. Egyh. Értek. a Becsekálján.

IV. Tudósítások az Igazg.-tanács üléseiről.

5. 41. 138. 201. 235. 344. 355. 502. 513. 535. 560. 638.

V. Irodalom. 8. Vaday J. „A prot. lelkület.“

33. 92. 105. — 117. Szász D. Hátrahagyott egyh. beszédei II. köt. — 145. 166. 1903. évi Névkönyv. Magyar Predikátor. — 178. 227. 261. Delitzsch: Babilonia és Biblia, Zsiray Károly: A lelkesi kongrua körüli eljárás. — 297. Irodalmi pályázat. — 298. 661. A „Magyar remekírók.“ — 332. Dósa Endre: „Cine Mintye.“ — 357. 383. „A mi hitünk és prédikálásunk“, Vásárhelyi Zs. — 454. — 467. Bodor János Vallástani kézikönyvek. 478. — 489. (Kóren Pál: Jézus csodái, Tankó B. — 514. Örömnir a mi Urunk J. Kr.-ról. Irta Márk. ford. dr. Kecskeméthy I. — 539. — 567. — 586. 639. — 662. Melyik volt előbb: a tyuk vagy a tojás? ! stb. — 675.

VI. Lapszemle. 32. 44. 92. 202.

VII. Külföldi szemle. (Irta Tankó Béla szászvárosi vallástanárr). 16. 28. Porosz tartományok zsinatai. — 177. A conterburi érsek, dr. Temple halála; strassburgi kath. theol. fakultás; amerikai prot. egyházak. — 308. Schweiz és a szerzetesrendek; Berlin tanácsa és a templomok: Az angol parlament a rituálizmus ellen. — 453. Német prot. egyházak szorosabb egyesülése. Az orosz egyh. és a többi ker. egyházak. — 465. Urvacsoha kehely nélkül. Stocker a jezsuita törvény mellett. Az angol házassági jog új fejezete. A freiburgi apologetikus intézet. — 564. Az amsterdami vallási congressus. Pey-Ordeix és a Pater-nidad, „A jezsuita“. Az egyesült-államok kath. egyháza. Engesztelő emlék Servétnek.

VIII. Iskola. 286. 320. 345. 359. 370. 383. 392. 404. 417. 430. 441.

IX. Külömfélék: minden számban.

A fontosabbak: Gyászos házasság (33 l). Sándor János esperes lemondása (93). Mitrovics Gyula halála (105). Kiss K. és a Sárosp. L. (117). Felekezeti harc egy áll. isk. körül (117). Br. Bánffy Dezső az oktatásügyről (129). Az állami tisztviselők fizetéselemzése (130). A Bethlen körrel (130). Közhasznú Szövetkezetünk (145). Egyházi statisztika. Fizetés rendezés és az egyházi tanítók. Kálvin torzképe. (153). Kézdivásárhely református város. Babilonia és biblia (179). Biró Sándor beiktatása Ördögkeresztúron (227). Br. Bánffy Jenő halála és temetése (238). Az egyh. ker. Egyh. Értekezlet Igazg. választmánya ülése (275). Tanári értekezlet (275). Szöts Sándor papi jubileuma. Ref. orsz. tanáregyleti közgyűlésre szóló meghívó (298). Menyhárt András esperes lemondása. Az E. M. K. E. közgyűlése Nagyenyeden. Révay Pál halála (311). Czirmay Zoltán beiktatása (323). Zilahi Vesselényi kolleg. évzárója. Tisza Kálmán alapítványa. Emlék Erdősi Sylvester Jánosnak (335). Évzárás a theol. fakultáson. „Szent Antal“-os protestánsok. (346). A. M. P. S. T. választmányi ülése (347). Az orsz. ref. tanáregylet nagyenyedi közgyűlése (359). A gy.-fehértvári e. m. Egyh. Ért. közgyűlése. Dr. Nagy Zs. tanár kitüntetése. Okt. 31. iskolai szabadnap (360). Az élet figyelmeztetése (371). Fábán D. halála (372). Tisztujítás az udvarhelyi e. m.-ben (383). Püspökök találkozása (394). Szilágyi László halála (419). Papbeiktatás Szilágy-Borzáson (431). Zászlószentelési megjegyzések. Panasz a kongruából való levonás ellen (443). Templomszentelés Drágban (468). Sándor J. és a „Közművelődés“ (468). Theologiai vizsgálatok. Vékony Ferencz alapítványa (479). A kolozsvári ref. em. megalakulása (491). Bakcsi S. halála (491). Sarkadi Tiitusz halála (515). Magyarosító mágánás (516). Évmegnyitó a zilahi koll.-ban. Papbeiktatás Mezőkövesden. Vén Mihály esperes halála (527). Wesselényi könyvtár a zilahi kollegiumnak. A zilahi templom megújítás (539). Szász Károly püspök nyugalmazása és utóda. A kath. nagygyűlések hatása (567). Gr. Tisza István miniszterelnök (586). Az „Erdélyi Hírlap“ és egyházi ellenzék (598). Templomavatás Nyárad Gálfalván (626). Deák Lajos tanfelügyelői jubileuma. Incze Lajos beiktatása Vizaknára (626). Vadas Albert halála és temetése (639). Bocz Elek lelk. halála (651). Az „Új-párt“ alakulása (610). Dr. Apáthy István a néppártól (615 l).

X. Hivatalos rész. (Lásd a „Kimutatás“ rovatot.)

XI. Hirdetések. Szerkesztői és kiadóhivatali izenetek.

* Lapszámozásbeli tévedés folytán 46-ról 87-re történt ugrás. A borítéklapok hibás lapszámozása nem bir fontossággal.

Kimutatás

az 1903. év folyamán e lapban megjelent általános érdekű ig.-tanácsi és püspöki rendeletekről.

A lap mely száma-ban?	Hivatalos szám	Mely napon kelt?	A rendelet tárgya
I. Igazgató-tanácsi rendeletek:			
1	5167—1902	XII. 18.	A gazdasági ismétlő iskolák új szervezete és tanterve ügyében.
	5014—1902	XII. 18.	A tanári minősítés új szabályzata.
	5231—1902	XII. 18.	Pályázat a Nagy Péter-féle Konfirmációi kisebb káté átdolgozására.
2	4995—1902	XII. 18.	A lelkészi könyvtárak ügyében.
	5001—1902	XII. 18.	Az 1902. évi ker. közgyűlés jkve 35-ik száma szövegének helyreigazítása.
3	59—1903	I. 7.	Orsz. közalapi járulékok minden év decz. 28-ig beküldendők.
5	223—1903	I. 19.	A „Buzgóság Lantja” ajánlatik.
11	193 1903	II. 19.	A segédlelkészi szabályzat kiegészítése tárgyában.
12	832—1903	III. 9.	Az egyházi történelmi műemlékek az Ig.-tanácsnak bejelentendők.
16	1617—1903	IV. 11.	A m. kir. honvéd hadapród iskolákból a középiskolákba való átlépés módozatairól.
17	1677—1903	IV. 14.	Az iskolaszékekhez a szegény tanulók segélyezése tárgyában.
17	1492—1903	IV. 16.	Az egyházi ingatlanok a haszonélvezetre jogosult hivatal czimére telekkönyveztetendők.
17	1538—1903	IV. 16.	Az egyházi alapítványi pénzek elhelyezése tárgyában.
20	2054—1903	V. 5.	Az alkoholizmus elleni küzdelem tárgyában.
21	2039—1903	V. 13.	A „Fonciere”-val fennálló biztosítási szerződés lejáratí idejéről: 1908 decz. 31.
26	2662—1903	VI. 17.	A banjalukai főreáliskola államérvényes bizonyítványai tárgyában.
27	2744—1904	VI. 22.	A néptanítók korpólléka kérelmezése körüli eljárás tárgyában.
28	2987—1903	VII. 14.	A ref. tanulóknak kollégiumainkba való felvétele s a határidő közhirré tételének tárgyában.
30	3033—1903	VII. 20.	Az okleveles ref. hitoktatók kötelesek az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe belépni s ez a közvetlen hatóságok által nyilvántartandó.
30	2836—1903	VII. 14.	A gimn. új tanterv utasítása és alkalmazása tárgyában.
31	3225—1903	VII. 29.	Kollegiumok Előljáróságai a tanárválasztásokra vonatkozó iratokat a közgyűlés előtt legalább 4 héttel (okt. 10-ig) küldjék fel az Ig.-tanácshoz.
32	3320 1903	VIII. 2.	A lelkészi hivatalok illetőségi ügyekben is portómentesen levelezhetnek.
34	3562—1903	VIII. 17.	Az egyh. ker. pénzlárból járó javadalmak stb. nyugtázói és hitelesítői kik legyenek s az e körüli eljárás.
37	3896—1903	IX. 8.	A tanítói áll. fizetéstankiegészítés elszámolása tárgyában.
38	3941—1903	IX. 12.	Gimnáziumainkban csak hazai kiadású tankönyvek használhatók.
89	4009—1903	IX. 17.	Hátralék tartozások miatt évzáró vizsgáról a tanulók el nem zárhatók.
40	3937—1903	IX. 18.	Az orsz. közalapi járulékok kivetése és behajtása tárgyában.
40	4215—1903	IX. 27.	A szabadkézi rajz eredményesebb tanítása tárgyában.
40	4002 1903	IX. 21.	A „Magyar Pestalozzi” újólag ajánlatik.
41	3807—1903	IX. 17.	„Az erdélyi ref. egyh. ker. története” cz. mű megrendelése tárgyában.
43	4434—1903	X. 12.	A beteg lelkészek állam fizetésekiegészítése felvételének módjáról.
43	4418—1903	X. 12.	A káplántartási kongruáért való folyamódások határideje: febr., május, augusztus, november 15.
43	4324—1903	X. 18.	A lelkészek és tanárok engedélyhez kötött mellékfoglalkozásai közé soroztatik a felelős — vagy segédszerkesztőség is.
47	3995—1903	X. 22.	Az egyházi építkezések engedélyezése tárgyában.
47	5121—1903	XI. 13.	Az iskolai évek fél éves beosztása tárgyában.
48	3956—1903	XI. 18.	1904 márcz. 6-án a Bibliái terjesztésre vonatkozó istentisztelet tartandó.
48	4603—1903	XI. 16.	Orsz. Iparmúzeum kiállítása támogatására ajánlatik.
49	5292—1903	XI. 20.	Valamely év aug. 31-én 30 éves szolgálatukat betöltött tanárok nyugdíjaztatásukat azon év június havában kérhetik.
49	?	XI. 23.	A lelkészi állami fizetésekiegészítés birói lefoglalása ellen felfolyamódással kell élni.
51	5510—1903	XII. 15.	Az 1903. évi egyh. ker. közgy. 31 jkoz. határozata életbeléptetése tárgyában.
52	5505—1903	XII. 19.	A parokhiális könyvtárak ügyében.
52	5512—1903	XII. 18.	A felebbezési határidő tárgyában.
53	5506—1903	XII. 21.	Papválasztási eljárás, ha az esperes vagy főjegyző is jelölt.
53	5770—1903	XII. 28.	A Próba-Énekeskönyvek tárgyában.
II. Püspöki rendeletek:			
1	Szám nélkül	1902. XII. 29.	Felhívás az összes lelkipásztorokhoz a kívándorlás tárgyában.
5	91—1903	I. 28.	A hitéletre vonatkozó statisztikai adatokról.
6	152—1903	II. 4.	Utasítás a lelkészeknek az eperjesi vizsgálatok tárgyában.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor.
fél évre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Hivatalos rész.

**Az erdélyi ev. ref. egyházkerület valamennyi
lelkipásztorához.**

„Viseljetek gondot a nyájra,
melyben a Szentlélek felvigyá-
zókká tett titeket.” (Csel. 20: 28)

Egyre nő azok száma, kik elhagyják a hazai földet, melyet atyáik vérrel szerzettek meg számukra. — Uj hazát keresnek, vélvén, hogy boldogabbak lesznek és nem vetnek számot a veszélyekkel, melyeknek az idegenben kitéve lesznek. Nyomorba jutnak, áldozatul esnek, elretentő példát adván azoknak, kik könnyelműen hazát cserélnék.

Amerikába kivándorolt hazánkiai nyomorúságos helyzetéről szomorú képet tár fel az a levél, amelyet a „Budapesti Tudósító” onnan egy teljesen megbízható hazánkfiától kapott. A levél mindenekelőtt felemlíti, mily óriási a vasuti balesetek száma az Egyesült Államokban, ahol pl. az 1899. évben balesetek következtében 7123 személy meghalt, 44,620 pedig megsebesült, nem számítva a vasutak által elgázolt emberek jelentékeny számát. Ezek a megdöbbentően magas számok a következő években, sajnos még csak emelkedtek és a vasuti balesetek áldozatainak száma egyre gyarapszik.

Minket a vasművekben és kőszénbányákban előforduló balesetekről szóló tudósítás érdekel különösbbe, mert ezeknél a vállalatoknál főleg felsőmagyarországi, erdélyi és horvátországi kivándoroltak nyernek alkalmazást, mert a magyarországi kivándorlók, más foglalkozás híján, nagy munkakedvvel vállalkoznak e rendkívüli veszélyekkel járó munkára.

Ezek a gyárak és bányákban, Amerikában, de főleg Pennsylvániában és Ohióban, minden igyekezetüket az olcsó és gyors termelésre fordítják és ennek azután minden más szempontot alárendelnek.

Nagy hátrányuk a magyarországi kivándorlottaknak, hogy az angol nyelv ismeretének híjával és a miatt, mert a jövevényeknek rendszerint alárendelt állásokat juttatnak, a *legalacsonyabb rendű munkára* is kénytelenek vállalkozni.

Igy aztán felhasználják őket a *legveszélyesebb munkákra*, a melyekre benszültet, még csak négy is alig tudnak kapni. A munkaadók pedig, akiknek egyetlen céljuk, hogy minél nagyobb hasznot hajtson a vállalat, annál kevésbé törődnek az emberérettel, mert az üzemet semmiféle állami rendszabály vagy ellenőrzés nem korlátozza s bármennyi „*hun*” — ez a gyűjtőnevük különösen a magyarországi kivándorlottaknak — vész is el a munkavezetők gondatlansága vagy járatlansága folytán, a munkaadót a törvény büntetése ezért nem sújtja.

A különös veszélyes munkára oly magyar bevándorlottakat alkalmaznak, a kik *nőtlenek*, vagy akiknek hozzátartozói *nem laknak az Egyesült Államokban*, mert ezek után nem igen van, a ki kártérítési igényt érvényesíthetne. A peres eljárást különben már az is rendkívül megnehezíti, hogy a munkaadó ellen elegendő terhelő bizonyítékot felhozni alig lehet, mert a szerencsétlenül járt munkás társai a legritkább esetben bírhatók terhelő vallomásra. E tekintetben minden kétséget kizárólag megállapították, hogy baleset alkalmával elbocsátás terhe alatt megparancsolják valamennyi munkásnak, hogy a dologról hallgassanak és adandó alkalommal az eset részleteiről mit se tudjanak. Vasgyárak között *titkos megegyezés* áll fenn, mely szerint nem alkalmaznak oly munkást, a ki a munkaadó e parancsa ellen vét.

Hónapok óta nem mulik el nap, hogy egy vagy több magyarországi bevándorlott ne esnék ily baleset áldozatává.

A pittsburgi levél beszámol egy óriási szerencsétlenségről, a mely a múlt év december havának 19. napján történt Sohóban, a Jones and Laughlins, Lmt. d. cég kohóiban, a hol egy robbanás következtében tíz magyarországi munkás lelte halálát, míg más kettő súlyos égési sebeket szenvedett.

Az áldozatok névsora a következő: *Gazdovics* Mihály és *Szücs* András jenkei (ungmegyei) lakosok. *Mező Kontra* János, *Kerekes* János és *Milyák* Mihály viszkai (ungmegyei) lakosok. *Vályiga* György kereszti (ungmegyei) lakos, *Muzsik Szabó* János bezői (ungmegyei) lakos, *Klecsanko* János és *Semega* György csecehói (ungmegyei) lakosok. Továbbá *Frankovics* József és *Sissul* János horvátországi illetőségűek.

Mikor ezek a szegény munkások vonakodtak arra a helyre menni, a hol őket a veszedelem érte, bosszusan rárivalt a munkavezető: „*Ugvan menjete már! Teringettét! Van még elég hun az Egyesült Allamokban!*“

Hogy mennyire semmibe sem veszik a munkaadók az idegen munkás életét, erre nézve jellemző, hogy e szomorú eset bírói tárgyalásánál a gyár vezetője számot adott arról, hogy mennyi a robbanás okozta anyagi kár, de már egy tucsat emberélet elpusztulásáról egy árva szót sem talált érdemesnek ejteni.

A nem halálos kimenetelű, de azért súlyos sérüléssel végződő balesetek száma kétszer annyi, mint a halálos baleseteké. Sokat mondó az a statisztika, a melyet a biztosító egyletek kimutatásaiból lehet összeállítani, ezek az egyletek tagjaik elhalálozásakor feljegyzik a halál okát is s ebben a rovatban az elhunytak egyik felénél a gyárakban és bányákban szenvedett baleset, másik felénél a vasművekben szerzett tüdőgyulladás szerepel.

Hogy ilyen körülmények közt az Amerikába kivándorló magyarországi honpolgárok száma még mindig nem apad, az bizonyára csak azon *lelketlen kufárok üzérkedésének* tulajdonítható, a kiknek áldatlan működésével szemben valóban több mint kíváncsi, hogy az Amerikába kivándoroltak sorsáról érkező szomorú hírek a nép minél szélesebb rétegeinél minél nagyobb elterjedést nyerjenek.

Ugyanazért fölkérem összes lelkipásztor társaimat, ne mulasszák el hiveiket megismertetni azokkal a veszedelmekkel, melyek Amerikában a kivándorlókat fenyegetik. Igyekezzenek őket meggyőzni afelől, hogy Magyarországon a becsületes munka és takarékoság még mindig nagyobb jólétet biztosít számukra, mint a föld bármely másik pontja.

Sajnálattal értesültem, hogy hiveink közt is akadtak, a kik egyes szédelgők szavára hajtván, elhagyták a földet, hol bölcsőjük ringott és atyáik porai hamvadnak. Ilyen helyeken a lelkipásztor a gondoskodó szeretet minden eszközét ragadja meg és használja föl, hogy a népünket fölvilágosítsa és a kivándorlás erkölcsi és anyagi veszélyeire figyelmeztetve, őket a kufár lelkek csábításaitól megóvjá, — és a kik a hazai földet és evvel együtt tán a családokat is elhagyni készülnek, azokat maradásra bírja. „*Ha ezeket elé adjátok, jó szolgáló lesztek a Krisztusnak.* (I. Tim. 4. 6.)

Kolozsvár, 1902. decz. 29.

Bartók, püspök.

Lelkipásztori díjlevelek.

Ezen lap f. hó 18-án megjelent 53-ik számában Csekme Ferencz esperes, a lelkipásztori díjleveleknek napirenden levő kiállítására vonatkozó véleményét leírva, befejezésül „kifejezést ad azon nézetének, hogy: „ha így egy néhányan hozzá szólnak — talán sikerülni fog jó munkát végeznünk.“

Való, hogy ha korábban szólnak e tárgyhoz s hozzuk nyilvánosságra nézetünket: a vitából kiformalódnak az irányelvek és a kiállítás módzatai, melyek a díjlevelek formái egyöntetűségét a lények egyöntetűségével egészítették volna ki. És ez lett volna a jó munka.

Ma, mikor az új lelkipásztori díjleveleket azt hiszem — az egyházközségek java része kiállította, a vitának gyakorlati haszna ezekre kevés; de mert lehetnek és lesznek is bizonyára, hol a kiállításnak a tanácsalanság, az utasítás hiánya állotta útját: ezeknek minden e tárgyban jövő utbaigazítás jó szolgálatot tesz. Sőt annyiban általános érdeklődéssel bír minden véleménynyilvánítás, hogy ezek összevetéséből megítélhetik egyházközségeink előjárói, hogy helyesen jártak-e el, vagy hol és miben tévedtek a kiállításnál. S ezek szerint a már kiállított díjlevelek rectificatióra nem szorulnak-e?

Mert, hogy a különböző egyházmegyékben az esperesek és ugyanazon egyházmegye egyházközségeiben a lelkipásztorok s illetőleg a kebli előjáróságok különböző véleményei szerint eltérő, sőt ellentétes alapokon és elvekkel számítsunk s hasonló viszonyok között más-más eredményekhez jussunk: ez igen sok tekintetben káros és semmi szín alatt sem engedhető meg. S éppen az a baj, hogy ez tényleg megvan engedve. Az egyházmegyékre nézve az esperes saját belátása szerint intézkedhetik s ha az egyházközségeknek részletes utasítást nem ad és egyszerűen az igazgatótanácsi körrendeletre hivatkozással rendeli el a lelkipásztori díjlevelek kiállítását, úgy ezeknek is szabadságában fog állani, sőt rá vannak utalva, hogy az egyéni felfogások különféleisége szerint különböző módon járjanak el.

Nézetem szerint a díjlevelek kiállításánál mindenekben a kiállítás idejének számadatai veendőek föl, mindazon tételeknél, hol régi díjleveleinkben is ezek, mint a számítás alapszámai megvoltak. Ilyen alapszámoknak tekintem a haszonélvezett ingatlanok területét, az egyháztagok számának fizetési osztályok szerint, egész-fél képező stb. a megjegyzések során zárjel között, kimutatását jelezve, hogy ezek egyes fizetési osztályokban mit és mennyit fizetnek. Pl. egész képezőtől (50) 2 kalangya (27 kévés) ősz- és 2 kal. tavasz gabona stb., őszporástól (30) 40 fil. stb.

Tapasztalati tény, hogy a lelkipásztori javadalomnak minden hivatalos fölvétele alkalmával, ha tévedés fordult elő, ez abban állott, hogy az értékelésnél mellék tekintetek is előtérbe nyomultak. Ugyan ezt látom a jelzett czikben s épen az szólaltatott föl, mert nem helyeslem azt, hogy nem a jelenlegi tényleges állapotokat veszi alapul, nem a gyakorlati élet és a változott viszonyok által megadott tényezőkkel számol, hogy eredményhez jusson, hanem az értékrovat kitöltésénél földolognak tartja: „*hogy oda az utolsó jótlág a miniszterileg megállapított számok vezettesenek be*... ha talán éppen kárunk vagy sérelmünk lenne is belőle.“

„Nem kongruás állomásokon az eddigi, — vagy újabb és kellőleg indokolt, igazolt — leginkább pedig az országos gyámintézetnél szereplő számok kell hogy az értékrovatba felvétessenek.“

Igen, ha azokban a számokban ez ideig változás nem történt. Csakhogy ezek állanak a legnagyobb változás alatt. A gazdaközönség anyagi helyzetének fokozatos hanyatlásával karöltve csökkentek a lelki-

pásztori javadalom érték számai is ugy a mennyiség, mint a minőség rovására. S a javadalom utóbbi 1894. évi felvétele óta, legalább nálunk, a változás ijesztő mérvet öltött. Ez köztudomásu tény. Az ingatlanok árverése napirenden van. Vevők a pénzintézetek; melyek a javadalomhoz nem járulnak. Váltságos gazdasági viszonyainkat ország-világ tudja. Ez indította a magas kormányt, hogy a székeleység megmentésére actiót indítson. S ép ezek a körülmények teszik szükségessé, hogy az eddig érvényben volt; de a tényleges állapotokkal számadataiban kirívó elentétben álló díjlevelek a mai viszonyok szerint megújittassanak. Van lelkipásztori díjlevelünk (Albisi) melyben 137 egész képező áll. Tényleg az volt jelenlegi fungens lelkészének meghívásakor, ezelőtt 56 esztendővel, de ma ezek száma 67-re, tehát felénél is alább csökkent. Nálam ezelőtt 17 esztendővel volt 97 egész képező, most 67. Ez a csökkenés általános s az utóbbi időkben fokozódó jelenség. Ezt figyelmen kívül hagyni nem lehet. S adatokért nem mehetünk a kedvezőbb multhoz, mikor a jelen képét kell vázolnunk! Azok — legalább nálunk — nem felelnek meg a valóságnak.

Hasonló mellétekintetnek tartom én azt is, hogy a díjlevél kiállításánál még hivatali utódainkra is tekintettel legyünk annyiban, hogy igazolni tudják: „*hogy az értékrovatban kitett szám miféle részletekből került össze.*”

Nem utódainkért kell ezt a termény jövedelem pénzértékét megjegyzéseibe fölvenni. Maga a díjlevél kétoldalu szerződés jellege kívánja meg, hogy legyen nevezve a javadalom forrása s ennek ellenértékeül a kötelességek. És itt semmi fontos elvi jelentőségű dolgokról és definitiókról nem lehet szó. Azok nem tartoznak a díjlevél keretébe. A mit a gyakorlat nem definiált és fenn nem tartott az a papíron írott betű marad. Itt egészen a jelenlegi állapotokra kell szorítkoznunk s a részletesebb körülírásoknak, valamint az értékelés módozatainak a díjlevelet megállapító jegyzőkönyvekben van helye.

Ezen tételnél az a fő, hogy az egyházmegye területén hasonló viszonyok között a termények értékelésénél, azok mennyisége és értéke meghatározására eltérő kulcsok, mit semmi sem igazolna, ne alkalmaztassanak. És ez lesz a díjlevelek erőssége, ha azok egyöntetűségükkel egymást támogatassák s az értéknél szembetűnő eltérések, azok hitelét nem gyengítik.

Hogy az állam a termény értékének megállapításánál $\frac{1}{6}$ részt leszámított, ez itt nem jöhet figyelembe. A díjlevélbe minden ugy veendő fel, a mint tényleg áll.

Szintugy a stolánál is, eltekintve attól, hogy a kofgruához csak a temetési stola számíttatik. A mihez a lelkipásztornak joga van és a mire tényleg számíthat az oda bevezetendő mind a keresztelésért, mind az esketésért.

Én a díjlevelek kiállításánál a jelzett elveket követtem, de utasítást egyik lelkipásztortársamnak sem adtam. Elmentem hozzájuk, két esetben kiküldöttem teljesen kiállított mintával személyesen s a számadó gondnokot, az egyházi adófőkönyvvel és vagyoneleltárral bekértem, lelkipásztortársammal az érvényben levő díjlevelet elővételtem s ezen hiteles adatok alapján pár óra alatt az új díjlevelet kiállítottuk, ugy, hogy a régi díjlevél minden tétele ebben helyet talált és pedig lényegében a maga változatlanságában. S mivel hiveinkben az egyházi ügyeknél erős conservatív szellem él s különösen a fizetéseknel minden újítástól, mi előnyükre nem szolgál, nemcsak idegenkednek, de jelentéktelenségekkel szemben is szeretnek állást foglalni: az új díjlevelet tárgyaló pár egyházközség közgyűlésében is megjelentem s így személyesen meggyőződtem, hogy a régi és új díjlevél

tételei a fennálló gyakorlattal teljesen egyeznek s ezt hiveink is az új díjlevél szövegéből világosan látván, annak megállapításához szónélkül hozzájárultak s ugy a magöntés átlagos kulcsát: buzánál, kalangyája után 30-, rozsnál és zabnál 40—40 liter; valamint egységes és átlagos árként Hetl. után, buzáért 10-, rozsnál 7-, zabnál 3'60 korona fölvételét és a lelkipásztori javadalomnak ily egységes alapon fölszámítását a jelenlegi tényleges állapotokkal és viszonyokkal megegyezőnek találták s általános helyesléssel fogadták.

Alsócsernátonban, 1902. decz. 20.

Bodor Géza, esperes.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1902. decz. 20.

Jelen voltak: Br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok elnök, gróf Bánffy György ehker. főgondnok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, br. Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Herczeg Lajos, Incze Gerő, Deésy Gyula, Váró Ferencz igazgatótanácsosok, dr. Sárkány Lajos ig.-tanácsos, mint tanügyi előadó, dr. Kádár János titkár, Maksay János számvevő. Jegyzőkönyvet vezetett Módy Elek levéltáros.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván, bejelenti, hogy Simó Lajos ehker. főgondnok aa. betegeskedése miatt Zeyk Dániel ehker. főgondnok aa. pedig hivatalos elfoglaltsága miatt mai ülésünkről való távolmaradásukat bejelentették.

Első sorban tárgyalatott az igazgatótanácsi tisztviselők fizetésének rendezése tárgyában kiküldött bizottság javaslata. Bár e bizottság megbízatást nyert a tisztviselők szolgálati szabályzatának a kidolgozására is, de miután a pénzkezelésnek a Magyar Leszámitoló bank helybeli fiókjára történt bizásával, az egyes munkakörök helyes megállapításához tapasztalati időre van szükség, ez idő szerint még e kérdés nem oldható meg. A fizetések rendezésére vonatkozó bizottsági javaslatot, a főt. ehker. közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten elfogadta ig.-tanácsunk ama módosítással, hogy a kórpótlékok folyósításánál a nyugdíjszabályzat 7. §-ban adott jogok is figyelembe veendők.

Az idej ehker. közgyűlés határozata értelmében a felső leányiskola létesítésére vonatkozó tervezet újabb tanulmányozás végett áttétetett a szeretetház ujonnan szervezett kebli tanácsához.

A tanári minősítési szabályzat tárgyában kelt közgyűlési határozat kiadása iránt intézkedett ig.-tanácsunk, ugyszintén a hetes bizottság jelentésében foglalt javaslatok értelmében szükségessé vált kebli intézkedések megtételtek.

A ref. népiskolai tanítóképzők rendtartási szabályzatának módosítása tárgyában nagyenyedi Bethlen collegiumunk előterjesztése alapján, az egyetemes konventhez jelentés tételtek.

Nagyenyedi collegiumunk előjáróságának kérése folytán az ottani tanítóképző költségeire, a múlt évi ehker közgyűlés határozata értelmében folyósított ig.-tanácsunk 1902. koronát, ugyszintén a tanítóképzőhöz, gazdasági tanszék beállítás tárgyában kérréssel járult a földművelési miniszter urhoz, hogy az állami tanterv szerint nálunk is életbeléptetett gazdasági ismétlő iskoláknál tanítóink sikerrel működ-hessenek.

Sepsi-szentgyörgyi collegiumunk belső rendtartási s konviktusi szabályzata érdemleges tárgyalás alá vehető nem volt, miután a tervezet szerint beálló költség-szaporulat fedezéséről semmi tájékozás sem adatott.

Az államsegély szerződés értelmében bemutatta

ig.-tanácsunk a közoktatási miniszternek, a kolozsvári kollegium határozatát a tornatanítói fizetés rendezése tárgyában.

Az egyházkerületi közgyűlés határozata alapján az egyházkerületi tanügyi bizottság szervezésének kérdése napirendre kerülvén, főt. püspök aa. elnökle alatt Váró Ferencz és dr. Sárkány Lajos tanár aa. ig.-tanácsosokból álló bizottságot kért fel ig.-tanácsunk e kérdés tanulmányozására s javaslat-tételre.

A Bolyai János születésének 100 évfordulója alkalmából a kolozsvári egyetemen tartandó emlékünnepeken ig.-tanácsunk képviselőjében való megjelenésre főt. Püspök aa. kéretett föl és az igazgatótanács felhívta egyuttal a kollegiumi előjáróságok figyelmét Bolyai János tudós matematikus születésének január 15-ikén bekövetkezendő 100-ik évfordulójára.

A Nagy Péter-féle konfirmációi kisebb káténak népiskolai tanulók tanítására alkalmas alakba átdolgoztatását elhatározta az igazgatótanács és nyilvános pályázatot hirdetni rendelt.

Bethfalvi lelkész aának megengedtetett, hogy a tanító időközben történt eltávoztása folytán, addig míg az állomás betöltetik, a tanítást végezze.

Ezután a budapesti bérházaknak kezelése, illetve együttes bérbevétele iránt beérkezett ajánlatot tárgyalta ig.-tanácsunk és azt elvileg elfogadván a részletes föltételek megállapítására br. Bánffy Dezső és dr. Sárkány Lajos aait kérte föl.

Jóváhagyott nagy-enyedi Bethlen-kollegiumunknak egy nagyobb birtok vásárra vonatkozó szerződése.

Szentistváni egyházközségünk hátralékos tartozásának belizetésére, a fölhozott indokok alapján időhaladék adatott.

Miniszteriumhoz, hogy a nagyenyedi tanítóképző intézetnél gazdasági tanszéket állítson fel.

A hagymás-bodoni egyháznak 20 drb. egyházi énekes könyv küldetik ajándékul.

A nagy-teremi vallási sérelem tárgyában újabb felterjesztés intéztetik a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz.

A magyar-létai állami iskola céljaira a ref. egyház némely ingatlanai haszonélvezetre átbocsátatnak jogainkat biztosító fentartással.

A nagy-enyedi gyakorló iskola tanítója előjárósága kikerülésével kéri ötödéves korpótléka folyósítását, kérése visszaküldetik az előjárósághoz.

Kolozsvári egyházközségünk kérésére megengedtetett, hogy a monostori kerületben építendő papi lak s esetleg iskola költségeire hitsorsosaink között könyöradományokat gyűjthessen.

Kolozsvári bérházaink felügyelő gondnoki állása megüresedvén, főt. püspök aa. a teendőik ellátása iránti javaslat-tételre fölkérte.

Elvi indokok alapján nem volt teljesíthető a m. nemgyei egyház. birtokvásár ügyében kelt korábbi határozatban kikötött föltétel megváltoztatása iránti kérelem.

Sepsi-szentgyörgyi kollegiumunk 1903. évi költségvetése, lényegesebb módosítással elfogadtatott.

Kolozsvári egyházközségünk egyik óvónőjének kérése folytán, az egyházközség által leszállított melékjáruléka az eddig élvezett összegben meghagytak.

Kolozsvári egyházközségünk 1903. évi költségvetése tárgyalatott ezután, melynek rendjén örömmel konstataulta ig. tanácsunk, hogy a hosszú évek óta fennállott hiány elenyészett s a most bemutatott költségvetés némi kis fölösleget is mutat. Elnöklő főgondnok aa. e szép eredményért elismerését s köszönetét fejezte ki Incze Gerő ig. tanácsos aának, mint a kolozsvári egyházközség buzgó, fáradhatatlan főgondnokának.

Kivételesen a folyó tanévre tudomásul vette ig. tanácsunk a marosvásárhelyi kollegium annak eljárását, mely szerint az iskola-orvosi s az egészségtan tanári állásokat elkülönítve külön-külön töltötte be.

Ugyancsak marosvásárhelyi kollegiumunknak a tanítók fizetésének 1000 koronára való felemelése tárgyában kelt határozata, a vagyonkezelésre vonatkozó szabályzata s 1903. évi költségvetése jóváhagyatott, ez utóbbi ama módosítással, hogy miután Kis Tamás tanár aat a fölvevett szolgálati korpótlék, a potlólag bekért okmányok alapjáú még nem illeti meg, az e czimen előirányzott összeg a költségvetésből töröltetett.

Az egyházmegyék kikerekítése tárgyában hozott közgyűlési határozat végrehajtásának előkészítése céljából, főt. Püspök aa. elnökle alatt, Incze Gerő, Gaál Gyula, dr. Sárkány Lajos, Vásárhelyi Boldizsár, Tóthfalusi József és Kádár János aából álló bizottságot küldött ki ig. tanácsunk a volt püspöki vizsgálat alatt állott egyházközségeknek az egyházmegyékhez és egyházkerülethez való viszonyát szabályozó tervezet elkészítése céljából. Egyuttal elhatározta körlevélileg figyelmeztetni az érdekelteket arra, hogy a határozat jegyzőkönyvi szövegébe becsuszott az a hiba, melyszerint az alamori és vizaknai egyházak a gyulafehérvári egyházmegyéhez csatoltaknak vannak jelezve, holott e két egyház meghagyatott a nagyszebeni egyházmegyében.

Közigazgatási birói minőségében felülvizsgálta ig. tanácsunk a küüllői egyházmegyei bíróság ama ítéletét, melylyel az Incze Ferencz és Nemes Árpád között fennforgó elszámolási pert döntötte el és az első foku ítéletet indokainál fogva helyenahagyandónak találta.

A lelkesi könyvtárak szervezése tárgyában hozott közgyűlési határozat végrehajtása iránt szintén körlevélileg intézkedett ig. tanácsunk és egyuttal kijelölte ama bizottságot, mely a lelkesi könyvtárakba felveendő és felvehető könyvek jegyzékét lesz hivatva összeállítani. E bizottság elnökéül főt. Püspök aa., tagjaiul pedig Kenessey Béla főjegyző, Pokoly József és Nagy Károly theol. tanárok, valamint dr. Sárkány Lajos, tanügyi előadó aa. kéretett föl.

A csikmegyei körlelkészesség területén fekvő tusnádi fürdőn évről-évre igen tekintélyes számú ev. ref. vallású közönség keresvén üdülést, ig. tanácsunk ezek lelki gondozását föltette szükségesnek látta és evégből javaslatot kért az illető körlelkésztől és illetékes esperestől kivitel fölől. E javaslatot azután ig. tanácsunk magáévá tevén, minden idény alatt kétszeri nyilvános istentisztelet tartására és kétszeri látogatásra hívta föl a körlelkészt, rendszeresítvén részére 50 kor. 20 fillér segélyt a fuvarköltségek fedezésére.

Ezen kívül még számos apróbb ügy nyert elintéztést, mire elnök aa. szívélyes köszönetet mondott az ig. tanács tagjainak az egész éven át tanusított odaadó munkásságért és boldog ujév óhajta mellett zárta be az ülést teljes 4 órai tanácskozás után. Az ülés tagjai elnök aat lelkesen éljenezve, oszlottak szét.

r.

III. Nyílt levél.

Nagytisztelétü Szerkesztő Ur!

Consummatum est; az oláh nyelvnek a bürkösi állami elemi népiskolába történt bevezetése a folyó hó 14-én tartott és ujra szervezett gondnoksági alakuló gyűlésben szentesítést nyert. Hogy a szentesítésnek mentől szélesebben kiható eredményt biztosítsanak, Paxy József nyugalmazott honvéd-főhadnagy ur Nagyküüllő-vármegye tanfelügyelőjének 2857—1902. sz. alatt kelt azon értesítése

alapján, hogy a főispán ur ő méltósága az ő, mint gondnoksági elnök vezetése alatt új gondnokságot nevezett ki — a szervezkedő gyűlésre meghívta a száz és mindkét felekezetű oláh papokat, a községi bírót, a nemzetiségi mozgalmak vezetőit: meghívott engem is azon kéréssel, hogy mint a volt gondnokság elnöke, birjam reá a lemondott tagokat a megjelenésre. Szépen kieszeilt fogás volt, hogy az összehívott nemzetiségi vezetők jelenlétében olvassák fejünkre hazafias magunktartásáét az esküszegés és felsőbb hatóság iránti engedetlenség igazolását. De mi a kivetett kelepcebe nem mentünk be, az ünneplők örömet nem zavartuk, de nem is fokoztuk.

Elnök megnyitó beszédében, a jelen volt vezetők nagy meglepedésére helyesnek ítéli az oláh nyelv bevezetését; az elnöki széket örömmel fogadja s munkálkodására pártfogásukat, közreműködésüket kéri; magáról tudja, hogy mily nehéz ismeretlen nyelven tanulni. A tanfelügyelő ur e szerint megtalálta az ő felfogásával megegyező gond. tagokat. Arról azonban megfeledezett, hogy a mi gondnoksági állásunk a 91078—1898. sz. a. magas miniszteri megbízáson alapszik; még két év van hátra megbízási időnkől; az ellenünk emelt vádak miatt annak rendelkezésére bocsátottuk állásunkat, kitől vettük; választ még nem nyertünk; a vádak alól felmentve vagy elmarasztalva nem vagyunk; — nem veszi észre, hogy mind ezeknek figyelmen kívül hagyásával azt a gyanút ébresztette, hogy egy alapján elhibázott intézkedés keresztül erőszakolásával a hivatali tekintélyen ejtett képzelt sérelmet akarta megtorolni, s hogy az igazgató-tanító törekvéseit, ki született székely, nem tud oláhu s mégis ezen mozgalom egyik titkos, tevékeny vezére — diadalra segítse.

Mindezeket Pogány István tanfelügyelő ur saját felelősségére, a nemzetiségek nagy örömeire pogányul megselekedte. Van azonban e cselekedetében egy kimagasló érdeme is, mit hallgatással mellőzni nagy hálátlan-ság lenne. A bürkösi állami elemi iskola mikrokozmosz életében, mint egy tükörben, kicsinyített alakban bemutatta ugyanis a magyar oktatásügyi és nemzetiségi politikának, nemkülönben a tanügyi adminisztráció, tanítói tevékenység, törekvések, elért eredmények és minden ezekkel kapcsolatos életünemények ferdeségeit, botlásait, melyek az egységes magyar állam létszervein, mint elszaporodott bacillusok rombolnak és a melyek komoly kétélyeket támasztanak azon bátorító, dicsőítő, elismerő nyilatkozatok iránt, melyek a tanítótestületek önértékes fellépését, a tanítók társadalmi, politikai érvényesülésének felszínre került tartalmi és minőségi követeléseit egészben és részleteiben kifogástalanul helyeseknek ítélik s ezáltal közreműködnek hasonló állapotok előállításában és alkalmat szolgáltatnak Carlyl azon mondásának bebizonyítására, hogy a *„hazugság nem tarthat örökké.”* — Már ennek dokumentálása is nagy nyereség. Pogány István tanfelügyelő ur, mintegy akaratlanul lebbentette fel azt a fátyolt, mely a magyar nemzeti oktatásügyi rendszerének, politikájának gyarlóságait, hogy ne mondjam aláaknázását takargatja; feltárta azon mozgalmak rejtett indokait, melyek a gondnokságok, iskolaszékek, zárvizsgák, eltörlésére, az iskola életének a nyilvánosság előli kivonására irányulnak; bepillantást enged a tanügyi centralizáció, bürokratikus kormányzás, tanítói hierarchia épületének rohamos emelkedésére; felszabadította azt a gyanút, hogy a tanítók sem egyénileg, sem egységükben vagy nem tudnak, vagy nem akarnak, vagy valami ismeretlen erő által meg vannak kötve, hogy az egységes magyar állam kiépítésében, mint egészséges organumok résztvehessenek, hanem e helyett a társadalmi állás, politikai tekintély, állami tisztviselői czim, rangfokozat, anyagi érdekek biztosításának harczmezejére szoríttatnak s a valódi magyar nemzeti szovinizmus, lelkesedés üres, érték nélküli szószártyasággá törpülnek, telítve azon meggyőződéssel, hogy a mig kívánalmaiknak megfelelőleg kielégítve nem lesznek, üdvös eredményt fel nem mutathatnak, a reájuk nehezedő köteleltségeknek meg nem felelhetnek, a bennök helyezett bizalomnak eleget nem tehetnek; sőt azt is sejteti, hogy a testületi érdekek háttérében önző, egyéni, hatalmi érdekek lappanganak; rejtekéből kiszalasztotta azt a szálló ígét — éhes gyomorral nem lehet lelkesedni, előbb lakjam jól, azután megpróbálom lelkesedni, ha jól megfizetik. — Ezeket a kételyeket szalasztotta ki a Pandora szelenczéből.

Kissé talán éles kiszínezésben tártam fel azon robbanó anyagok létezését, melyek közé a tanfelügyelő ur az oláh nyelv bevezetésével gyújtó szikrát dobott. Tennem

kellett, mert a robbanó anyag oktatásügyi politikánk és rendszeréből folyólag — csak nyíltan, tartozkodás nélkül ki kell mondani — minden iskolánál meg van; a felrobbantó szikra különböző alakban beférkőzhetik; talán több helyen be is férkőzött, kisebb, nagyobb rombolásokat okozhatott, mik titokban maradtak ugyan látszólag: de hatásai a közvéleménybe behatoltak, megmaradtak, tovább terjedtek, közönyt, mozdulatlanságot, fásultságot okoztak — miről oly sok és általános a panasz a tanítók részéről. Senki meg nem mondhatja, hogy mikor és miféle szikra robbantja fel a pukaporoshordót — a minthogy a bürkösi állami iskolánál sem gondolhatta senki, hogy az oláh nyelv behozatala teszi meg ezt a szolgálatot. Különben kívánatos, hogy a hol a robbanószerek össze vannak halmozva, ott a robbanás minél hamarabb megtörténjék, mert annál hamarabb tisztul a levegő s annál erélyesebben, méltóság-teljesebben érvényesülhet az egységes magyar állam tekintélye és akarata a népoktatás terén is.

En részemről már csak azért is, hogy egy gyújtó szikrát dobott a robbanó anyagba, meg nem tagadhatom a tanfelügyelő urtól őszinte tisztelem s köszönetem kifejezését, nem főként azért, mert az uton-utfélen gyanúsított, bevádolt sovínista magyar eszmekörből nyilatkozatot provokált.

Boldog karácsonyi ünnepeket és újévet kívánva a Nagytiszteletű Szerkesztő urnak — maradok

Bü rkös, 1902. delz. 17.

alázatos szolgálja

Horváth István,

bü rkösi ev. ref. pap.

Szeretetről, türelemről.

Irta és a kolozsvári ev. ref. egyházi-estélyen 1902. decz. 14-én a theol. disztermében felolvasta: Dr. Gidófalvy István.

(Folytatás.)

Ezek azt hiszem igazságok, melyeket mindenki el fog ismerni és épp oly igazság az is, hogy a társadalmi reformátoroknak türelmeseknek kell lenniök. Az erőszak ellenkezést szül, abroncs, az a melyet a belső feszültség lepattant. Többet ér az erkölcsi tulajdonságok vonzó ereje, mely vonz és beolvaszt. Gyűlölettel még nem lehetett soha egyetlen ember szeretetét sem kierőszakolni, de szeretettel bizalmát, és azután ragaszkodását, igen. Gyermekek a nép, melynek szeretettel előbb bizalmát kell megnyerni, azután engedelmessé válik, mint a kezes bárány. Az állam alkalmazhat erőszakot, a társadalmom fegyvere — az egyetlen igazán hódító fegyver — a türelem, méltá-nyosság, a jóakarát és erkölcsi felsőbbbség lehet. A ki a társadalmi állapotok mélyreható javításán fáradozik, annak tisztában kell lenni azzal, hogy fáradozásának gyümölcseit csak későn, soká fogja látni, vagy talán meg sem fogja érni, mert lehet, hogy neki annak a magvetőnek sorsa jut osztályrészül, a ki elveti a magot, de a gyümölcset más szedi, más arat. A ki vérmes reményekkel fog hozzá a társadalom mélyén gyökeredző betegségnek orvoslásához, az hamar csalódik, elkedvetlenedik, szaporítja a kételkedők és elégtelenek számát, s többet árt, mint használ az ügynek.

A szeretet és türelem mellett azonban szükség van még a lankadatlan munkásságra, a hangya szorgalomra.

A ki e hármat nem érzi magában, inkább tartózkodjék a társadalom javítását célzó munkától, mert többet árt, mint használ immel-ámmal e kérdést nem lehet előre vinni.

II.

Minden társadalmi munkának legfontosabb tényezői a nevelés és az erők tömörülése. különösen a gazdaságilag gyengéknek egyesülése. Az erkölcsi szempontokra gazdagnál és szegénynél egyaránt sok-

kal nagyobb gond lenne fordítandó az eddiginél. Minél inkább fejlődik a gazdasági élet, annál inkább kell a közérkölcsök emelésén fáradozni, annál inkább kell az önuralmat, takarékossgot, akaraterejét, jellem-szilárdságot, igazságot és önzetlenséget hirdetni és tanítani, mert különben az egész társadalom elmerül az anyagiakban.

Az erkölcsi nevelés a hitélet fejlesztésében csucsosodik ki, mely fájdalom ma nagyon hanyatlott, pedig a gazdasági élet fejlődésével a hitéletet is fokozottabb mértékben fejleszteni kell. A mai gazdasági viszonyok mellett a sorsnak esélyei sokkal számosabbak, az életváltozatai sokkal sűrűbbek és több-félék s ennél fogva sokkal inkább van szükségünk az élet útjain a legbiztosabb támaszra, a leghűségesebb kíséretre, a vallásra.

Nagy jelentősége van még a gazdaságilag gyöngék szövetkezésének, melyek a krisztusi eszmék anyagi formái.

Ma olyan idöket élünk, midön a krisztusi val-lásos eszmék a társadalom szíve körül fel-felvillan-nak. A ki bírja, marja! E gonosz jelszó kiveszöbe van, e helyett szívünket megtölti az első és nagy pa-rancsolat: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szí-vedből és szeresd felebarátodat, mint magadat.

Ugy tűnik fel előttem, hogy a mi szövetkezeti ügyünk is, egyik tiszta biztos eszköze a krisztusi eszmék terjesztésének.

Mit tesz a pap, ha palástját letéve kék zubbonyt vesz magára s kiáll az élet piaczára, kinek Pál apos-tol szerint életében és halálában egyedüli nyeresége a Krisztus.

„Őszintén megvallom — így szól Andrassy Kálmán ev. ref. lelkész — mérlegbe tettem az én lelkemet, a Krisztus mérlegére s most meg vagyok győződve, hogy a szövetkezeti munka: Krisztusi munka, mert a szövetkezetek valójában a Krisztusi eszmék anyagi formái.“ E nagy mondást indokolnia is kellett. Röviden a következőképen indokolta: a krisztusi eszméken kívül álló minden vallás alapító Mózes kivételével megegyezik abban a közös alap-vonásban, mely szerint a vallást, mint az istenségnek kegyeit kereső istentiszteleti formát állapítja meg. Kedveskedni akar Istennek, hogy a maga részére a maga akarata segítőül nyerje meg.

A krisztusi eszmékkel új ég és új föld szüle-tett. Különösen a következő három nagy gondolat emelkedik ki a bibliából:

1. Istennek egyetemes jelleme.
2. Az emberiség egyetemes testvérisége.
3. Az ember tökéletesedése, boldogsága, er-kölcsi alapon, közjóra irányuló munkásság útján.

E három főgondolata körül forog a bibliának egész tartalma, ezek körül forog testünknek és lel-künknek összes tevékenysége és az emberi társa-dalom barmely irányu munkája. Krisztussal boldogító harmoniában, — nélküle bomlasztó zürzavarban.

Krisztus előtt benépesítették az eget és földet Isten alakokkal, reájuk ruházták emberi alakukat, vágyaikat, szenvedélyeiket, bűneiket és harcza álli-tották egymással az Isteneket is.

A Krisztus által tanított Isten eszme épen el-lenkező csak egy van, csak egyetlenegy, ki mindent teremtett, ki mindent fenntart, ki megfoghatatlan lé-lek, mindent átható, mindenütt jelenvaló tökéletes-ség, főjelleme a szeretet, a kegyelem, a boldogítás, az alkotás. Az embereknek egyetemes atyja, különb-ség előtte nincs, nem részrehajló. Minden gyerme-két boldogságra teremté és boldogítani akarja.

Ilyen a biblia Istene.

Ebből önként következik az emberiség egyete-mes testvérisége.

A nemzetek, kasztok, osztályok, nemzetségek,

családok kizárólagossága: alapnélküli, hiu, sőt bűnös ábránd, önalkotta képzelgés.

Minden emberben az Isten lelkének egy szik-rája melegít és tartja össze a porból alakuló port. A lelkek országában nincs különbség. A testek or-szágában van, a színben, az alakban, de ezen szín és alakbeli különbség esetleges és nem jellemző. Eg-hajlat, táplálkozás, foglalkozás, környezet befolyásai. Mint az egy azon családhoz tartozó gyermekek kö-zött is van mindig bizonyos különbség, de azért ők testvérek, így az egész emberiségnél. Ez a krisztusi eszme a bibliában az emberről.

Ebből megint önként következik a harmadik fő-momentum: az ember tökéletesedése, boldogsága erkölcsi alapon, közjóra irányuló munkásság útján.

A mit erről tanít Krisztus, az már valóban égi tudomány s a mellett oly reális, mint a kétszerkettő.

Valahányszor Krisztus a testvéri munkásságról tanít, mintha minden tanításban, példabeszédeiben az Isten lelkének hevítő lángja, égi delejként áramolna még ma is és örökkön örökké az érző szíveken át! Hadd említsek fel pár helyet. Önmagát így jellemzi egyik tanítványa: „a názárethi Jézus szertejárt, min-denfelé jót tevén.“ „Járja vala Jézus a falukat és vá-rosokat, tanítván a zsinagógákban és gyógyítván mindenféle betegségeket és erőtlenséget a község között.“ Ő maga így ítél el a henye kegyeskedést: „Az én atyám szüntelen munkálkodik, én is munkál-kodom.“ — „A ki nem dolgozik, ne is egyék!“ Az-tán az irgalmas szamaritanusról, gonosz szolgálókról, talentumokról, zugolódó szőlőmunkásokról, tékozló fiuról, okos és esztelen szüzekről, utolsó ítéletről szóló példázatai s végül, midön halála előtt, utolsó vacsorája alkalmával tanítványainak lábait mossa s ennek jelentőségét magyarázza így: Értitek-e, mit műveltem veletek? Ti engem így hívtok: Mester és Uram! és igazán mondjátok, mert az vagyok. Most példát adtam nektek, hogy a mint én cselekedtem veletek, hasonlóképen cselekedjete ti is. Mindezek-ben az egymás javára irányuló hű munkásság isteni parancsát hangoztatja, példázza, cselekszi. Igen cse-lekszi! Mert ez a fő! A legszebb beszéd is csak üres fecsegés: „Ki köztetek első akar lenni, szolgáljon mindnyájának.“ A nagyság mértéke: a szolgálat ter-jedelmé. Isten mindenható nagysága abban áll, hogy ő szolgál mindennek, ő életet, tart fenn mindeneket!

S ha már most én, az előadott mértékre alkal-mazom szövetkezeteink működését, célját, sőt ered-ményeit azt mondom Pál apostollal: nem szégyenlem, mert isteni erő van abban, mindenkinek javára.

(Vége következik.)

TÁRCZA.

Alkalomszerű fecsegések.

(Folytatás.)

Kétszáz évig tartott a küzdelem, míg a celiba-tus gyökeret vert a papi társadalomban teremve a bujaságnak, erkölctelenségnek átkozott gyümöl-cseit. Istennek e földi helyettesétől, a celibatussal egy időben látott napvilágot a rabságnak, szolgaság-nak, a pápai korlátlan hatalomnak és zsarnokságnak legördögibb eszköze, mely által a földi uralkodók a pápának lettek vazalussai. Szokásban volt ugyan is, hogy a fejedelmek a magasabb rangu papokat föld-birtokkal, jobbágysággal, dézmákkal, gazdasággal hal-mozták el, fejedelmi jogokat és tiszteletet ruháztak reájuk, a nélkül azonban, hogy hűbéruri jogokról le-mondottak, vagy az apátokat, püspököket, érsekeket

vazallusi helyzetükből felmentették volna. Mint ilyeneknek az uralkodók az adományozás alkalmával gyűrűt és pásztorbotot adtak át, annak jeléül, hogy a püspök az egyházzal egybekelt és nyájának pásztor lett. A míg ez a szertartás meg nem történt, egyetlen püspök sem léphetett hivatalába — mit investitúrának neveztek.

VII-ik Gergely ezt a köteléket szaggatta szét, hogy a világi hatalom befolyása alól mentesítse az egyházat és annak szolgálait. Rendeletet bocsátott ki tehát az 1075-ki zsinaton, melyben a papoknak hivatalvesztés, a világiaknak pedig átok terhe alatt tiltá meg, hogy azok beavatásukat világi kézből fogadják el, ezek pedig azt gyakorolni merészeljék. A pápai átok, az interdictum pedig a legborzasztóbb valami, mi egy országot és népet érhet. Elrémulnak akkor a harangok, bezáródnak a templomok, elvonatnak a hivektől a vallási kegyesek, nem szolgáltatnak ki a sákrámentumok, feloldatik a nép hűségsküje alól, rabolhat, gyilkolhat szabadon — mint Krisztus földi helytartójának szeszélye jónak itéli. Sok ilyen jeletet látott Európa; tanuja volt a Canossai vezeklésnek, gyönyörködhetett lábmozdulatokban, mikor III-ik Sándor pápa Frigyes császár fejéről a koronát, lábsókolás alkalmával lerugta, jeléül, hogy azt a koronát adhatja, el is veheti; bámulhatott, mikor a magyar király VIII-ik Bonifác koronáztatása alkalmával, mint csatlós vezette a feldiszitett lovat, melyen a pápa ült s a vendégség alkalmával ennek háta megett inasi szerepet vitt; halhatta Henrik angol király fájdalom nyögéseit, mikor 80 pap, mindenik a szentháromságnak megfelelőleg 3—3 ostorcsapást suhintott királyi fenségének hátára.

Az ős ember birokra kelt a barlangi medvével s kiszorította hajlékából; egyik nemzet a másikra rontott s kiirtotta, hogy helyét foglalja el, a szeretetnek, a kegyelemnek vallása a földnek és menynek kegyetlen zsarnokává avatta fel a butaságot, ostobaságot; az állatembert, ezt a hatalom és vérszomjas átomtömecket isteni méltóságra emelte, hogy pokollá tegye a földet s megnyissa elkinzott lakói számára a menyország kapuit. Az élet-halálharcz küzdelmeiben elbukott, megaláztatott a Hohenstaufok bátor és vitéz nemzettsége, tanúságul és figyelmeztetésül a Habsburgoknak, kikkel a magyar nemzet eleitől fogva sok oldalu, a mohácsi vész után éppen szoros viszonyban áll, kik Európa sorsának vezetésével kapcsolatban Magyarországra döntő befolyást gyakorolnak. A Habsburgok a pápának mindig hű szövetségesei voltak, a lélek és test közötti dogmatikus viszony az egyház és állam közötti viszonyban is érvényesült s a tridenti zsinaton hozott egyházi kanon jogra helyezkedett Európa s még ma is ez a hallgatólagosan elismert alap. Tizenhatsz esztendeig tanácskozott ez a püspökökből, bibornokokból, királyokból, fejedelmekből, hercegekből s más földi hatalmasságokból összeverődött gyűlés, hogy a szerintök beteg, ideges, munkaképtelen Európát meggyógyítsa a reformáció tanai, a tudományok, felfedezések vívmányai által felidézett betegségéből.

A pápai csallhatatlanság véleménye szerint mind a társadalomra, mind az államra, mind az egyházra, mind a vallásra, mind az erkölcsre romboló hatással sugárzó világosság ellen roppant tevékenységet fejtett ki ugyan a jezsuiták által sugalmazott szentlélek, naponta futár által küldötte ugyan megnyilatkozásait a gyülekezet számára: de annyi évi sikertelen munkálkodás után, azon ürügy alatt, hogy a kolera kiütött Tridentben, jól lehet a hivatalos feljegyzések szerint azon évben csak egy öregasszony halt el fogtalanságban és egy csecsemő fogzásban — a gyűlést be kellett fejezni. Mikor Guise bibornok a tanácskozások eredményét kihirdette s ezt kiáltotta „átkozottak legyenek az eretnekek“, a világi hatalmasak

pedig egy karban, lelkesedve dörögtek utánna „átok! átok! átok!“ Rómában a szentlélek markába nevetett, hogy mégis sikerült az egyházi és világi hatalmat, mint a kalapácsot és ennek nyelét összeállítani úgy, hogy konkordatumok segítségével a kiskorúságra, szolgaságra, butaságra kárhoztatott világot kényelmesen kormányozhatják, a nemzeti önállóság, szabadság, lelkesedés utáni vágyat csirájában elfojthatják, a világosság szemetrontó hatásáról a népeket megkímélhetik, a tudományok, felfedezések értékét, megbízhatóságát a pápai szék jóváhagyása által hitelesíthetik és sok más hasznos, a földi és mennyei üdvösség elnyerésére szükséges dolgokat léptethetnek életbe.

(Vége következik.)

Irodalom.

„A protestáns lelkület történeti példákban és fejtegetésekben.“ Irta Vaday József, isk. igazgató. Nagyvárad. 129 oldal. 8⁵. — Lapunk f. évi 15. számában említettük és ajánltuk olvasóink figyelmébe ugyancsak Vaday Józsefnek „A protestáns jellem“ című könyvét, melynek kiválóan helyes irányát követve most, ugyancsak tőle „A protestáns lelkület“ cím alatt egy új könyv jelent meg. Gyermekek és ifjak s általában minden rendű prot. hűvek nagy élvezettel és haszonnal forgathatják e kis könyvet is, melynek ára fűzve 1 korona, diszkötésben 1 korona 60 fillér. Hazánk s prot. egyházunk gazdag történetéből vett elbeszélései, ezeknek a cél érdekében való ügyes elrendezése, s vonzó előadása kiválóan alkalmassá teszik e művet az iskolákban jutalomkönyvül való kiosztásra, valamint a parochiális könyvtárak részére leendő megszerzésre. miert a lelkész és tanító afiai figyelmébe melegen ajánljuk.

Különfélék.

1903. Az idő fájának beláthatatlan lombsátorából lehullott egy levél. Ott porlasztja most az örök enyészet a végtelen avarban, a mulandóság mérhetetlen tengerében. — Szilveszter-éjél, harangzúgással szállt a mult ködébe 1902 és ugyanakkor az emberi szellem örökös bizodalmanak áhitata közt beköszöntött 1903, az új esztendő. Hasonló a régihez! Mulandóságon keletkezett, azon érveget. — Reménnyel, vágygyal várjuk jöttét, talán csalódással, kiábrándulással búcsuztatjuk ezt is a multhoz. Lehetetlen, hogy a mulandóság kérlelhetetlensége meg ne indítson bennünket. — Hisze mulandók vagyunk mi is. — A Mindenható bölcsessége azonban gyengeségünkhöz természetünkkel tette a bizalmat, a vágyat, a reményt. Nézzünk tehát ez újév küszöbén bizalommal, reménnyel a jövő elé és ha csalódásunk egy-egy reményünket hervasztja, bizalmunkat a hitből merítsük. — Olvasóinknak, egyházunknak, édes hazáknak örömet, boldogságot kívánunk!

A lelkészi fizetésekiegészítés összegét ez év első felére 113 521 kor. 90 fillérben, a miniszter ur egyh. kerületünkhöz már leküldötte. Most foly a revízió s a lelkészek az esperes urak útján már a jövő hét folyamán kézhez kapják illetményeiket.

Evfordulati tisztelgés. Mint minden esztendőben, úgy 1902. év Szilveszter estjén is, az erdélyi ev. ref. egyház igazgató tanácsa, az egyházközség képviselői, a theologia és a collegium tanári kara tisztelgett dr. Bartók György ev. ref. püspöknél. A püspököt Kenessey Béla lendületes beszéddel üdvözölte az új év alkalmából. Válaszában a püspök viszszaemutatótt a multak nehézségeire és bizalmát fejezte ki, hogy kitartásunk, ügybuzgalmunk jövőben is egyházunk és szeretett hazánk javát szolgálja. Különösen utalt pedig a kolozsvári egyházközség hivatására és örömet fejezte ki, hogy egyházközségi

főgondnokunk vezetése öröndetesen segít minket a célhoz. — Az egyházközség presbyteriuma tisztelt azután Incze Gerő egyházközségi főgondnoknál is. Irsay József lelkészüket pedig a kolozsvári gazdák (földészek) népes küldöttsége kereste fel.

Esküvő. Dr. Bartók György ev. ref. püspök kedves leánya Rózsika és Bodrogi János nagyenyedi ev. ref. kollégiumi tanár 1902. évi december 27-én esküdtek örök hűséget. A szűk családi körben tartott esküvőhöz számos üdvözlét érkezett az ország minden részéből, melyekhez mi is örömmel csatoljuk szerencse kívánatainkat. — Ugyancsak a nagyenyedi kollégium tanára: dr. Szilády Zoltán 1902. december 20-án tartotta esküvőjét Váró Jolán, Váró Ferencz tanár kedves leányával. — Zajzon János nagyenyedi ev. ref. vallástanárral pedig eljegyezte Gödry Jolánt, Gödry Ferencz sepsiszentgyörgyi polgármester hugát. Megelégedést, áldást, boldogságot kívánunk az ifjú pároknak.

A „Vasárnap” egyházkerületi értekezletünk által életre hívott heti lapunk 1903. évi január 1-től kezdve Vajda Ferencz felelős szerkesztőse és Nagy Károly főszerkesztőse mellett Székely-Udvarhelyt Becsek D. és fia nyomdájában fog megjelenni. Lelkésztársaink kérjük, hogy ezen hitelesítő lapunkat egyházközségükben, hiveik közt, mennél szélesebb körben terjesztteni sziveskedjenek. Az előfizetési díjak: egész évre 4 korona, félévre 2 korona, negyedévre 1 korona, a „Vasárnap” kiadójának „Becsek D. és fiai nyomdája, Sz.-Udvarhely” czímen küldendők be.

Köszönet nyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. szeretetház árvái karácsonyfájára adományoztak: Szilvássy Béláné 10 K., öz. Szász Domokosné 5 K., Molnár Károly tanár Székely-Udvarhelyről 4 K., Demeter Kálmán ref. lelkész 1 K., öz. Molnár Albertné 2 K., Kovács Gábor lelkész 1 K., Szacsavay Sándor főgondnok 10 K., az „Erdővidéki takarékpénztár Baróthon” az árváknak új évi ajándékul 30 K., Juhos László kereskedő egy nagy láda narancsot és 7 kiló fügét, Kovács József kereskedő 3 drb. ingbluizt. Fogadják a nemesszívű adományozók nagybecsű adományaikért a Szeretetház keblei tanácsának leghálásabb köszönetét.

Hivatalos rész.

5167—1902.

KÖRLEVEL.

Mindenik egyházmegye nt. Esperesehez és az iskolaszékek tt. Elnökeihez.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur folyó évi szeptember hó 24-én, 66569. sz. a. kelt rendeletével megállapította s 1903. évi január hó 1-ével életbe léptette a gazdasági ismétlő iskolák új szervezetét és tantervét.

Felhívjuk a címzett hatóságokat, hogy az ev. ref. népiskoláink mellett fennálló gazdasági ismétlő iskolákban 1903. január 1-től az új szervezetet és tantervet alkalmazzák az életbe léptető miniszteri rendelet értelmében.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának
Kolozsvárt, 1902. december hó 18-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

5014—1902.

KÖRLEVÉL.

Mindenik kollégium és theologiai fakultás mtt. Elöljáróságának.

A folyó évi egyházkerületi közgyűlés 41. jkvi sz. a. kelt határozatával a következőleg állapította meg a tanári minősítés szabályzatát:

A) Általában.

1. Rendes tanároknak csak oly feddhetetlen erkölcsű, teljes kort elért, ev. ref. vallású magyar állampolgárok alkalmazhatók, kik az illető tanszakban képesítve vannak.

B) A theologiai tanszékeknél.

2. Theologiai tanároknak választhatók oly ev. ref. vallású egyének, kiknek tantárgyaikból doktori képesítettségük

s egyszersmind magántanári képesítettségük van; vagy pedig a kiknek nincs ugyan ilyen képesítettségük, de a tudományos irodalmi munkásságuk által azon tudomány-szakra való képesítettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták.

Theologiai tanároknak rendes lelkészi minősítésöknek kell lenni.

C) Tanítóképző intézeti tanszékeknél.

3. Választhatók az illető tanszakra középiskolai, tanári vagy paedagogiumi tanítói oklevelet szerzett tanárok, tanítók, tanár vagy tanítói oklevelet szerzett tanárok, tanítók, tanár vagy tanítójelöltek, ha középiskolában, tanító vagy tanítónő képző intézetben, felsőbb népiskolában legalább egy évig több, mint heti 6 órán át sikerrel tanítottak, vagy valamely nyilvános intézetben legalább egy évig működött rendes tanárok vagy tanítók voltak.

Egyenlő minősítés mellett előnyben részesíthető az a folyamodó, a kinek papi, vagy bölcsészeti-doktori oklevele is van.

D) Gimnasiunai tanszékeknél.

4. Választhatók azok, a kiknek az illető tanszakra középiskolai tanári oklevelük van s legalább egy évi középiskolai, vagy ezzel egyenlő rangú intézetben eltöltött gyakorlatot tudnak kimutatni a tanári szakvizsgálat idejétől számítva.

5. Rendes vallástanároknak azok a theologiai akadémiát végzett ev. ref. vallású egyének alkalmazhatók, a kik mindkét lelkészi vizsgálatot jeles osztállyal tették le, vagy theologiai magán tanári oklevelet tudnak felmutatni.

Vallástanári képesítésnél az egy évi gyakorlat az első papi vizsgálat idejétől számítható és a középiskolai gyakorlat hiányában beszámítható legalább két évi népiskolai tanítói gyakorlat is, ha a folyamodó két év alatt hetenként legalább hat órán át tanított vallástant és irodalmi működésével tanúságot tett a középiskolai vallástanárságra való hivatottságáról.

6. Egyenlő feltételek mellett előnyben részesíthető a vallástanári székre pályázók közül az, a ki a vallástanári képesítésen kívül, más szaktárgyból is tanári oklevelet szerzett; valamint a többi tanszékeknél is előnyben részesíthető az, a kinek papi oklevele is van.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazg. tanácsának Kolozsvárt, 1902. decz. hó 18-án tartott üléséből.

B. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

5231—1902. sz.

PÁLYAZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsa a Nagy Péter-féle konfirmációi kisebb káté átdolgozására pályázatot hirdet a következő feltételek mellett:

1. Az átdolgozott káté terjedelménél, tartalmánál, nyelvezeténél fogva teljesen alkalmas legyen egyházunk ev. ref. népiskolai tanulóinak a konfirmációra való előkészítésére.

2. Minthogy a konfirmáció alkalmával való oktatás befejező része a népiskolai képzettségű ifjak rendszeres vallásos oktatásának, kellőleg kidomborítandó a hit, mint a megigazulás feltétele, a sakramentumok jelentősége egyházunkban s a mai egyházszervezetből annyi, a mennyit feltétlenül szükséges tudni az egyház minden tagjának.

3. A káté a Nagy Péter-féle kisebb káté alakjában 50—60 nyomtatott lapnál többre ne terjedjen.

5. Pályázni kívánók röviden készítsék el a munka tervezetét, valamely fontos részlet 1—2 lapra terjedő részletes kidolgozását csatolják hozzá s nyújtsák be igazgatótanácsunkhoz 1903. évi május hó 1-ig. A tervezeteket az ig.-tanács megbíráltatja a főt. püspök aa. elnöklete alatt theologiai tanárokból és esperesekből alakítandó 7 tagú bizottság által s a bíráló bizottság által ajánlott tervezet szerzőjének megbízást ad a Nagy Péter-féle konfirmációi kisebb káté átdolgozására.

5. Az átdolgozással megbízott szerző az átdolgozott munka elfogadása után 400 korona (négy száz korona) tiszteteldíjban részesül és a munka minden jogokkal teljesen az erdélyi ev. ref. egyházkerület tulajdonává válik.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1902. decz. hó 18-án tartott üléséből.

B. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felölős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELNIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi magtáraink.

E lap mult évi 52-ik számában egy lelkész-társam reflektál egyházi magtárainkról írott cikkemre.

A nélkül, hogy vitába akarnék kezdeni, felelnem kell a felhozott dolgokra. Első sorban arra, a mivel paptársam czáfolatomat kezdte, hogy tudniillik meg akart győzni a tavasszal kiadott, ősszel visszafizetendő gabona magas kamatjának jogosultságáról, helyességéről.

Fejtegetései azonban nem téríthettek el álláspontomtól, mert a mit kimutat, — a kiadott és beadott gabona árkülönbséget, — azt *magam is épen felemlítettem* cikkemben. Igaz, hogy budapesti működésem ideje alatt természetesen nem kezelhettem magtárakat, mert ott az nincs, de itteni lelkészkedésem ideje alatt, — ha rövid is még az — gyakorlatilag eleget láttam, tapasztaltam jót, rosszat. Persze, hogy van árkülönbség a tavaszi és őszi gabona közt, de ez elenyészik önmagától, mert az ősszel bekapott gabona tavasszon mégis azt a magas összegetéri meg, a mit minden évben elszokott érni. S így az őszi olcsó gabona, mondjuk 2 korona értéke tavaszra mégis csak felemelkedik 60–70 fillérrel minden vékán. Ha nem így volna, ha tényleg az egyházak vesztenének a magas kamat mellett is, hogyan gyarapodhatnak mégis? Hogyan növekedhetik rohamosan, igazán lavina módjára a magtári tőke? Hát ezt ellelejtette számításából paptársam? Valaki évenként következetesen veszítsen a *tőke értékben*, s az mégis hatalmasan gyarapodjék, hogyan lehetséges ez? Mert az tagadhatatlan, hogy a magtári gabona tőke mégis csak gyorsabban nő, mint kellene, mint a törvényes kamatláb mellett lehetne. Azzal sem számolt paptársam, hogy hát a hol tavasszal adnak ki gabonát s ugyancsak tavasszal adják be, ott nem uzsora 3 véka után az 1 vagy a 4 véka után az 1 véka?

Más oldalról ne feledjük azt el, hogy a magtárak a bevett gabonát nem szokták mind az utolsó szemig eladni, hanem ellenkezőleg tőkésíteni s ha eladnak a készletből, természetes, hogy akkor adnak el, a mikor van ára, tavasszal, addig pedig kurálgatják, forgatják. S az egyháznak ősszel „elajándékozott” forintjai tavasszal így térülnek meg.

Aztán valljuk csak meg, miért, hogy a kepeváltó alapok, — sok helyen a pap törzsfizetése is — ha magtáron alapszanak? Mert ez gyorsan, biztosan nő. Nem csupán azért állanak fenn a magtárak, hogy a népet szolgálják, hanem, hogy az egyház szükségleteit fedezzék, anyagi erejét a jövőre való tekintettel növeljék. Igaza van a székely kongresszus

határozatának, hogy oda kell jutnunk, hogy a magtárak *csakis humánus célokat szolgáljanak*, de ma még ettől távol állunk.

A mi paptársam rám vonatkozó feddő szavát illeti, hogy ne idegenítsük el népünket ilyen intézményektől, azt elhibázottnak tartom, hiszen világosan látszik első cikkemből, hogy ott célom volt a bennünket ért vádat kívül adni, nehogy szégyenbe essünk s aztán reámutatni arra, hogy a vád nem is egészen alaptalan.

Ez a ténykedés pedig épen nem kisebbités, hanem ellenkezőleg törekvés arra, hogy a paptársam által jelzett magasztos hivatás a valóságban is be legyen töltve.

Élek azonban a nagytiszteletű szerkesztő ur ajánlatával, a melyet a 42. számban cikkem után jegyzetben megtett s a „szükséges átalakítás módzatainak megbeszéléséhez” járulni kívánok.

Van tudniillik a mi magtárainknak egy alapos hibája, a melyről eddig nem volt szó. Ez a hiba pedig az, hogy a magtáraknak papiron kimutatott tőkéje nincs meg mindig a valóságban teljesen. Egy egy fejlettebb magtár, mely öt-hatszáz véka buzával bír, régebbi kötelezvényeket is őriz s a sok között olyanokat is, a melyeknek hol adósa, hol fizető kezesse elhalt, vagy elvándorolt s így nincs a kin az egyház követelését kereshesse. A régi keletű kötelezvényt igaz, hogy meg kell ujitani, de mit ér az, mikor az egyháznak nem kötelezvény lap, hanem a rajta megírt s kiadott tőke kell? Ezeket értem tehát a régi kötelezvények alatt, a melyeknek az adósai régen kivették a tőkét, de csak a kamatot fizetgetik, hol rendesen, hol nem, *de a tőkével tartoznak*. A mai népvándorlási korszakban pedig épen nagyon gyakori az eset, hogy vagy az adós, vagy a fizető kezes Amerikában van s csak az a kezes vagy adós van itthon, a kin ugyan nincs mit venni. Ilyen esetekben illuzoriussá válik az egyház tőkéje, vagyona.

S mit akarok hát ezzel mondani? Csak azt, hogy nagy hibának tartom, ha a kötelezvényekben nincs kimondva, hogy egy vagy több év mulva *feltétlenül vissza kell adni a tőkét is*. Vannak, a kik felzudulnak, ugyan már hogync volna! Igaz, annyi lehet ott, hogy egy év mulva vissza kell adni. *De hát adják-e? Nem az a leggyakoribb eset, hogy a kamatot megfizetik a tőkét pedig nem?* S itt csuszik be a hiba. Így jár el a kötelezvények felett az idő, mely alatt a rajta szereplők viszonyai is változhatnak s ezekkel együtt vesztet el az egyház tőkéje, követelése.

Ebben a kérdésben pedig nem az az álláspontom, hogy hát segítsünk a bajon úgy, hogy török-szakad vissza kelljen ezt a tőkét egy év mulva já-

mulékaival fizetni; nem mert ilyen eljárást következetesen folytatni mindenütt annyi volna, mint sok embert alaposan megnyomorítani s valamennyit magtárainktól elriasztani. Igenis, *legyen a kötelezvényekben kategorikusan kiírva, hogy ennyi meg ennyi idő alatt vissza kell a tőkét fizetni.* Tehát szóljon a kötelezvény határidőre. De ezt a határozott eljárást tegyük elviselhetőbbé az által, hogy az adós *köteles legyen évenként a kamat mellett törleszteni is.*

Mondjuk meg röviden: *legyen a magtári gabona-kölcsön törlesztési rendszerű.* Így az egyház nem károsodhat, vagy csak alig és azt is elvétele. E törlesztési rendszernek azonban van még egy feltétele: *legyen a kamat kicsiny.* Így az adós igazán kedvező feltételek mellett tisztázza adósságát. A kötelezvényben jelzett határidő *legfeljebb hat év* lehetne, mert ennyi idő alatt az adósság is önmagától apad el s az egyház is megvan védve vagyona elveszésétől.

Lehet, hogy vannak, a kik azt mondják reám, nem értek a dologhoz, annak a tőkének *nem lehet elveszni*, mert felelős ez, meg az s nem lehet baj. Igen, de ki felelős azért, ha egy adós kivándorol, a kezesei pedig tönkre jtnak? Az egyháznak kezelési rendszerében kell módot és biztonságot találni arra, hogy ne károsodjék. Ennek pedig csak az a módja ha egy pár év alatt okvetlenül *tényleg visszakapja kiadott tőkéjét.* A fentebb jelzett törlesztési rendszer áldásos ugy az egyházra, mint adósára nézve.

Tegyük csak összehasonlítást a most divó szokás és a törlesztési rendszer közt:

Valaki kivesz 4 véka gabonát 1 véka kamatra. Törlesztési rendszer s például 4 évi határidő mellett így fizet: egy év múlva 1 véka kamatot 1 véka tőkét, két év múlva $\frac{3}{4}$ véka kamatot, 1 véka tőkét, három év múlva $\frac{1}{2}$ véka kamatot 1 véka tőkét, négy év múlva $\frac{1}{4}$ véka kamatot, 1 véka tőkét. Ezzel a tartozás le van törlesztve. Négy év alatt tehát fizetett ilyen fogyó rendszer mellett $1\frac{1}{2}$ véka kamatot s magát a tőkét.

A mai mód szerint, mikor a tőkét *egyszerre fizeti be*, például négy év múlva, ez alatt fizet 4 véka kamatot s 4 véka tőkét. Amott ugyanaz az adósság eltöröltött 6 $\frac{1}{2}$ vékával, emitt 8 vékával semmisül meg.

Ugyanazon kamat mellett is elég különbség van, hát még, ha a kamat megközelítően normális, pl. vékája után 3 vagy 2 liter.

Vegyünk például 6 véka tartozást 6 évi törlesztési határidővel s 3 liter kamattal.

Akkor az adós így fizet:

	tartozás	kamat	tőke törlesztés
egy év múlva:	6 véka.	18 liter	1 véka
két év	5	15	1
három év	4	12	1
négy év	3	9	1
öt év	2	6	1
hat év	1	3	1

Az adós hat év alatt összesen fizetett (20 literes véka mellett) 3 véka — 3 l. kamatot s a 6 véka tőkét, összesen 9 véka 03 litert. A mai magas kamatu rendszer mellett pl. ha négy véka kamata egy véka, hat év alatt fizet 9 véka kamatot s a hatvéka tőkét = 15 vékát. A különbség a két rendszer közt 5 véka 17 liter. Amott 9 véka 03 literrel minden törlesztve van, emitt 9 véka csak a kamatra kell a tőke ezenfelül van.

Itt tűnik ki a régi nagy kamat s az alkalmazandó kis kamat, a régi egyszerre fizető s az ajánlott rendszeresen törlesztő mód közti különbség. S ez a különbség jelzi azt a hányadot, a mennyivel magtáraink *humanusabbak lennének.*

S a változtatás a kamat és tőkeviszafizetés rendjében áldásos lenne ugy a népre nézve, mely olcsó kamat mellett néki kedvező rendszer mellett

fizetné vissza az adósságot s hasznos lenne az egyházra is, mely adóssainak zaklatása, vagy terhelése nélkül reálisan biztosíthatná a maga jussát, vagyonát.

Lehet, hogy sokaknak nem tetszik ez a kötelező törlesztési rendszer, mert nagyon is *modern*, de hiszem, hogy csak ez az egy hibája van. Hiszem, hogy ha egyetemlegesen, kötelezőleg behoztatnák e rendszer, magtáraink igazán a kitűzött magasztos hivatást szolgálnák.

Koréh Endre.
ref. lelkész.

Külföldi szemle.

A protestáns szabadság Németországon.

(A porosz tartományok egyházi zsinatai.)

Mikor Schleiermacher a vallástudomány önállóvá tételével s beillesztésével az emberi szellem alkotásai közé a protestantizmus szabadság elvének egyszerre visszaadta egész fényét s már-már elhomályosult jelentőségét, valami fájó sejtellemmel, valami prófétai előrelátással óvni is kényszerítve érezte magát a szabadság örököseit, hogy a protestantizmust azzá a római-izü keresztyénsséggé ne engedjék valaha fajulni, mely az egészséges, szabad tudományos vizsgálódás egyszer végre visszaállított jogai elől „mindenfélre külső eszközzel elbástyázta magát, s a bástyán belől egy feltétlenül parancsoló egyházi tantárlit fel, a mely ugyan minden szemlélő előtt értelmetlen agyremnek tűnik fel, de a melyet bálványozni kell, a ki tisztességesen akar eltemetkezni.“ Hogy ez intést korán beteljesedő próféciának bizonyította a történet, köztudomásu, hogy a Schleiermacher szellemi örököseivel, a sokszor gunyolt, de vagy rosszindulatból, vagy meg nem értés miatt, s mindig értelem nélkül gunyolt modern theologusokkal a régi orthodoxiának különféle sarjadékai erős táborként állanak szemben; hogy tudományos kutatásban, tan-székek betöltésében, sajtóban, egyháztársadalmi, építő munkásságban mind a két tábor egymást felül mulni igyekszik s nemes vetélkedésükből csak egy huz hasznót: a protestantizmus, ezt a statisztikailag összehordható bizonyságok tanítják. Hogy az elv nem marad pusztán elméleti hajtó erővel, de át akarja hatni a vallási élet egész körét, természetes, hogy a vallási élet ideális központjának, az egyháznak fogalma azért ezen elvekhez is illeszkedik; általános törvény; hogy e fogalmazásnak s az egyháznak, a hivatalos egyháznak, paragrafusokkal és hitvallási betűkkel körülbástyázott egyháznak bizonyos orthodox elvek jobban tetszenek, mint a szabadság protestáns gondolatának következetes és őszinte végigkövetése, azt a Weingart és Horst-féle esetek szomorúan igazolták; de hogy a szabadság elvének önmagában oly igen egyszerű keresztülvitelét az orthodox csökönyösség mily veszedelmekbe sodorhatja s hogy még a protestantizmus világos és egyszerű gondolatait is képes megingatni vagy elkápráztatni egy elég gyáva agyrem, ugy mint a tekintély, akár személyes, akár dogmatikus: azt a porosz tartományi zsinatok lezajlása volt hivatva bemutatni egész szomorú sivárságában.

Azok a nagyszabásu gyűlések, melyekről a múlt év folyamán mi is számat adtunk, egy emelkedett egyháztársadalmi munka igazán protestáns látványát nyújtották; olyan munkáét, mely nem annyira az egyház merev fogalmának dogmatikus mellékizü álláspontjáról, mint inkább az élő, hatékony vallási közösség protestáns gondolatának mintegy ösztönszerű ihlet és önkéntelen egyetértéssel való megragadásából indít meg izmos élethatárokat; kívülről, alulról építi az élő, munkás közösséget; az egyéni meggyő

zódések különbségei háttérbe vonulnak a közös gondolat előtt. Ezek a porosz tartomány-egyházi zsinatok, első sorban, sőt kizárólag a hivatalos paragrafus, szabályzatokkal ellátott látható egyháznak erősítését czélozzák. Természetesnek látszik és kötelességnek, hogy a ker. szellem ideális központja féltékenyen gondoztassék. De természetellenes és protestánsellenes a szellem, melyben az egyház és protestantizmus objective nézett jelenségeit, e gyűlések óhajtanák. Természetesnek látszik, hogy a sáfár sáfárkodják a közvetlen reábizottakkal; de természetellenes, mert keresztyéntelen és protestáns ellenes, a közvetlen sáfárkodást az anyakönyv statisztikájának bálványozásában, s a betűnek valamilyen uralmában keresni.

Azonban a gyűlésekben a szabadság természetes ihlete egyesítette a protestáns egyház tudósait, lelkipásztorait, íróit, s az egyházat nem szorították bele minden lelkek üdvözítésére való közösség fogalma helyett concordias könyvek és statisztikák hierarchikus egymás alá s fölé rendeltségébe; itt a positiv, látható, s mindenek fölött hivatalos egyház a maga őrállóival, mely féltékenyen őrzi lelkészei egyházaságát, azaz, ellenőrzi theol. tanárai dogmatikai meggyőződését, tudományos lelkiismeretét, jövődő lelkészei bibliai hitét, a hitvallások pontos betartását.

Kétségkívül, az egyháznak nehéz s kényes helyzete van hivatalos testületi minőségében, hála ezerféle paragrafussal undorított társas életünk nyűgös konvenczióinak. Örködés befelé, képviselés és reprezentálás kifelé, lelki és anyagi érdekek, egyének és testületek fölött s azokkal szemben; sokszor igazán megnehezítik a protestáns egyház protestáns fogalmának következtetés keresztülvitelét. De tán semmi sem anynyira, mint épen annak szilárd megragadása, mi az egyháznak ideális létalapja: megvalósítani hivatását, Krisztus országának kovászává lenni. A szabadság korlátainak protestáns szellemü kitűzése, az egyéni szabadság jogainak harmonizálása a látható egyház substantializált fogalmáéval, — az élő valóság s az absztrakt fogalom viszonyának világos megpillantása: úgy hisszük, az egyháznak leglényegesebb hivatása betöltésében ezek megoldása nyit utat. Hivatalos jelzője az egyháznak, csak az egyéni lelkiismeret szabadságával való szembeállítás révén válhatnak protestáns ellenessé.

(Vége következik.)

Szeretetről, türelemről.

Irta és a kolozsvári ev. ref. egyházi-estélyen 1902. decz. 14-én a theol. disztermében felolvasta: Dr. Gidófalvy István.

(Vége.)

Fundamentuma: az emberiség egyetemes testvérisége. Eszköze: a közjóra irányuló önzetlen munkásság. Eredménye: közjólét, közelőhaladás.

Mi nem válogatjuk ki embereinket, nem ülünk az istenség trónjára ítélni eleveneket és holtakat. Mindenkit hívunk lélek szerint, mint a Krisztus. Magasrangu, magasműveltségű egyének egy szövetségbe állanak egyszerű tanulatlan földművesekkel, napszámosokkal, mint a bibliában olvassuk: „szegény és gazdag összetalálkoznak s mindkettőt az ur segíti.”

Együtt munkálkodunk, nem földi haszonért, de önfeláldozással. „Egymás terhét hordozzátok s egytöltsétek be a Krisztus parancsolatait!” Emez apostoli intéshez tartjuk magunkat s azt hisszük, ez az igazi krisztianizmus! A Krisztusi eszmét kovásként alkalmazzuk a társadalmi élettevékenység alakításánál, irányításánál. Az önzés bilincseiből kiszabadítjuk az emberi lélek nemes erőit, az önzetlen szeretet szabad tevékenységére. Mi testvérek vagyunk s azzal járunk kedvében Istenünknek, hogy egymáson segítünk. Mert az éhezőnek kenyér kell, a szomjuhozónak ital kell, a ruhátlanak öltözet kell, a hajlék-

talannak menedék kell s az emberi szívet, bármely sorsban és helyzetben, csak a szeretet boldogíthatja. Ezért a szeretetért s ebből a szeretetből fáradozunk. Ez a mi bőséges osztalékunk, perczentünk, részvényünk, nyereségünk.

Igy nyernek anyagi formát a Krisztus eszméi a szervezetkezi életben. Mert Krisztus vallása kiválóan gyakorlati. A pogány vallások a kultusz misztériumai-ban érték célt; a Krisztus vallása a kultuszt eszközül használja a sziv nemesítésére, minél több jótettek véghez vitelében. Az örök életet, mint végső jutalmat is jócselekedeteiért nyerheti el az ember — világosan tanítja Krisztus. Így a mi részvényünk nemcsak földi perczentre, hanem égi osztalékra is számít. Mert így tanít Jézus: „Mikor pedig eljövend az embernek fia az ő dicsőségével és mind a szentangyalok ő vele, akkor ül az ő dicsőségének királyi székében és gyűjtetnek ő eleibe minden népek és elválasztja őket egymástól, mint a pásztor elválasztja a juhokat a kecskéktől. És állítja egyiket jobb, másikat balkeze felől. Akkor ezt mondja a jobbkeze felől levőknek: „Jertek el én atyámnak áldottai, bírtjátok az országot, mely megkésztetett néktek e világ fundamentumának fölvetetése előtt. Mert éheztem és ennem adtatok, szomjuhoztam és innom adtatok, utonjáró voltam és befogadtatok engemet, mezitelen voltam és megruháztatok engemet, fogoly voltam és hozzám jöttetek.

Akkor felelnek néki az igazak, ezt mondván: uram! Mikor láttuk, hogy éheztl volna és tápláltunk volna tégedet? vagy hogy szomjuhoztál volna és innod adtunk volna? mikor láttunk, hogy utonjáró voltál s házukba fogadtunk tégedet? vagy hogy mezitelen voltál és megruháztunk volna? vagy mikor láttunk téged betegen, vagy tömlöczben, hogy tehozzád mentünk volna?”

És felelvén a király ezt mondja nekik: bizony mondom néktek, a mit cselekedtetek egygyel az én kicsiny atyámfiak közül, én magammal cselekedtetek.

Akkor szól a balkeze felől lévőkhöz: átkozottak! menjetek az örök tűzre, mely rakatott az ördögnek és az ő angyalainak!

Mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjuhoztam és nem adtatok innom, utonjáró voltam és nem ruháztatok meg engemet, beteg voltam, tömlöczben voltam és meg nem látogattatok!

Akkor ezek is felelnek neki, ezt mondván:

Uram! Mikor láttunk téged éhezni, vagy szomjuhozni, vagy uton járni, vagy ruha nélkül, vagy betegen, vagy tömlöczben és nem szolgáltunk volna neked?

Akkor felel nekik ezt mondván: bizony mondom nektek, mivelhogy ezeket nem műveltétek egygyel én kicsinyeim közül, én velem nem műveltétek.

És elmennek ezek az örök gyötrelmre, az igazak pedig az örök életre.”

Igy állapítja meg Krisztus az emberi élet zár-számadását és mérlegét.

Igy tanít a Krisztus szövetségek és szervezetkezetek létesítésére.

Igy adja az utasítást — maga is gyakorolva — arra, hogy a papok, tanítók, férfiak, asszonyok, kicsinyek és nagyok szervezeteket létesítsenek.

Nem akarok hosszadalmas lenni, nem akarom az egyes szervezeteket és szövetségeket külön-külön felsorolni és azokat megmagyarázni, mint gyermek kell, hogy megkezdje azt mindenki és haláláig kell, hogy folytassa.

Csak egyetlen egyre a nők jótékony szövetségeire, egyleteire akarok kiterjeszkedni. Erre is csak röviden.

Tele van városunk különböző felekezeti és nem felekezeti nőegyletekkel. Mindenik külön-külön tehetségéhez képest gyakorolja a jót, rendszerint minden viszonzatszolgáltatás nélkül.

Egyiknél kenyeret osztanak, másiknál ebédet adnak, harmadiknál meleg téli ruhát és egyebeket, de nincs meg közöttük a szövetkezés útján megállapítható szervezet, melynek vezetése mellett egyöntetű eljárásra nyerjenek utmutatást és a jótékonytságot belterjesebben gyakorolhatnák.

A nők jótékonyságának szervezve kell lenni, egy-egy városra, vidékre úgy, a mint az Londonban, Párisban, avagy Olaszországban Ravennában, vagy a mint Magyarországon a bodrogi közeli nőegylet útján azon a vidéken áldásosan működik.

Egy ilyen nőegylet hivatva van közvetlen hatni a nép erkölcsére, enyhítve annak nyomorán és helyreállítván a megingott bizalmat az uri osztály és a nép között. Szinte páratlan társadalmunkban az a jelenség, hogy egy egész vidék társadalma kivétel nélkül ur és szegény, adakozó és adományt élvező fiatal és öreg, szegény és gazdag kezét fogjon egy komoly anyagi haszonnal nem kecsegtető, sőt áldozatot és önfeláldozó munkásságot kívánó cél elérésére. A legkülönbözőbb elemek egyesültek ott egy célra vagyon és rang különbség nélkül közre munkál ottan mindenki, nemcsak névvel és pénzzel, mint nálunk, de tettel és buzgósággal is.

Célját egy ilyen szövetkezésnek így határozzuk meg: „A társadalom szorosabb egybefűzése, az iskolák látogatása, szegény gyermekeknek tankönyvekkel való ellátása, jó tanulók jutalmazása, karácsonyi ajándékok kiosztása, nyári gyermekmenhelyekről való gondoskodás, gyógy- és kötszerek beszerzése, szegény betegek részére a kórházba való szállítás anyagi megkönnyebbítése, háziipar fejlesztése és egyéb a nép anyagi és erkölcsi javára szükséges intézkedések. Továbbá zálogházak létesítése és azok kezelése.“

Mert a zálogházaknak is emberbaráti intézményeknek kellene lenni és nem szabad a megszorult szegény embert kapzsi uzsorás ember prédájára hagyni.

Nem elég a kész nyomort támogatni, de annak indító okait is lehetőleg meg kell szüntetni.

Ez lenne a kolozsvári és kolozsvármegyei nők legszebb szövetsége, nem aprózná fel ismét a társadalmat felekezetek és nemzetiségek szerint, rang és állás szerint, de Krisztusnak is tetsző szent szövetséget létesítenének, letörülnék a verejtéket a betegről, felruháznák az abban szűkölködőket, anyagi és szellemi táplálékban részesítenék az erre éhezőket, enyhítenék a nyomort, népszerűsíteniék és általánosítaniék a jólétet.

Mindezt a jót megtenni csak szeretettel és türelemmel lehet.

E felolvasásom csak bevezetése annak a nagy munkának, melyet mintegy két évtizeden át sok ezer röpiratban ismertettünk s részben megvalósítottunk, melyekből most egy párt azoknak, kik komolyan tenni akarnak, szíves készséggel rendelkezésükre bocsátunk.

Kérem Öket: javítsák a kort szeretettel és türelemmel!

TÁRCZA.

Alkalomszerű fecsegések.

(Folytatása és vége.)

A konkordatum kormányzás Magyarországra, a magyar nemzetre, magyar alkotmányra s ezekkel kapcsolatban a hazai protestantizmusra, melynek oltalma alá azok vonultak s melylyel összeforrtak, halálos csapásokat mért; Karafákot, Hainaukat nemzett, vértörvényszéket, bitófákat állított, gályarabokat, po-

litikai vértanukat fogdosott össze. Voltak, a kik annak idején megnyugtató reményekkel néztek az utolsó 1869-i vatikáni zsinatra és sokat vártak attól. — De midőn a tárgysorozatból a felvilágosodást, a tudományokat, a protestantizmust, a szabadságot s más kiátkozásra szánt tárgyakat nem annyira a szentlélek sugallatára, mint inkább a porosz lovagesizmák nyugtalan kopogására, sarkantuiknak harcziás pengetésére törölni kellett; midőn a magyar, osztrák és német püspökök, mint egy 52 tagból álló tekintélyes ellenzék az elnöklő pápa heretikus szemrehányásai és Franciaország nagy hahotája mellett otthagyták a gyűlést, hogy a csallhatatlanság kérdésében a szentlélek egyhangulag nyilatkozhassék, s hogy hiveik ily nevezetes fordulóponton pásztor nélkül ne barangoljanak: egész Európa nem tudta, hogy a pápai merész-ségen bámuljon-e, mely az investitúra pert ily alakban akkor is megnyerte, vagy pedig boszankodjék saját jóhiszeműsége felett, mely egy ravaszul szőtt jezsuita-háló foglyává tette. — A kalapács és nyele mégis csak megértik azon közös érdekeiket, hogy csak együttes működésben emelhetnek gátat a felvilágosodás, szabadság, tudomány fejlődésének, folytathatják sikeres harcot a protestantizmussal.

Mi magyarországi protestánsok, kik a hamisítatlan magyar nemzeti geniusznak, a krisztusi szellem és vallás-erkölcsi elvek alapján kialakult vallás-erkölcsi életnek vagyunk letéteményessei, mindezeket látjuk, romboló hatásukat érezzük: de vajjon tisztában vagyunk-e önmagunkkal, helyzetünkkel, teendőinkkel; vajjon ön- avagy pártérdek nem furakodik-e szívünkbe, agyunkba, midőn a politikai, nemzetgazdasági, egyházi s más áramlatok hullámai csapkodnak; vajjon, mikor kergetjük az államsegélyeket, nyugtázzuk a kongruát, örülünk vagy bánkodunk a kath. autonómia csőfő kijelentéseinek; vajjon ily helyzetben a szent nép királyi papság egyetemének egyes tagjai elég éberek, erősek, lelkesedéssel teljesek-e? — Midőn a jezsuiták által sugalmazott szentlélek működése, a szentek beözönlése, a szerzetes-rendek betelepődése, a különböző szentek kultusza, a protestantizmust gyalázó iratok terjesztése hitét, meggyőződését, honpolgári kötelességeit, hazája, nemzete szeretetét próbára teszik, áldozatkészségét követelik: vajjon a nála letéteménybe helyezett szent ügy érdekében, az „éljen“ vagy „abzug“ dörgedelmes elkiáltása után nem fordulnak-e más oldalukra, hogy tovább aludjanak?

Szomorú tény, hogy az „igen“ és „nem“ egyaránt jogosult felelet e kérdésekre: mert a szent nép és királyi papság egyetemesében is kidomborodott a hivatalos és nem hivatalos egyház közötti különbség. Amaz az aktív hatalom és tekintély czimeivel, követeléseivel, jogaival; emez, itt a passzív mozdulatlan-ság, ott az aktív ellentőrekves, legtöbb helyen a rejtegetett ellenszenv állapotában: mindkettő az autonómia sáncaival körülárlkolt táborban helyezkedve el, annak védelme alatt keresve oltalmat, biztosítást. De, hiszen azon az autonómián rés üttetett, mi több e romboló munkában, részint jóhiszeműségből, részint lovagiasságból mi is részt vettünk, részt veszünk; a modern szellemi, vallás-erkölcsi harczászat technikájában járatanok vagyunk; bizunk lelkiismeretünk tisztaságában, ügyünk igazságában s az ügyesebb. mozgékonyabb ellenfélnek szolgáltatjuk ki magunkat. Egyedüli mentségünk lehetne, hogy nem egyenlő fegyverekkel harcolunk; de vannak oly előnyeink, melyekkel az ellenfél nem dicsekedhetik. Ez pásztoruk őrizete alá helyezett nyáj, mi egyetemes élő organizmus vagyunk, melynek minden egyes organuma a maga helyzetében megint egy önálló élő egység; nekik szentjeik vannak, kiknek pártfogása alá menekülnek; mi magunk vagyunk szent nép, királyi papság — legalább ezzel dicsekszünk és mi vagyunk urai magunknak, és mi vagyunk szolgálói

egymásnak, és mi munkálkodunk egyenként az egészért és az egész az egyesért. Tudja? érzi? megvan-e ennek igazsága felől győződve az egyetemes egyház minden tagja? feltételezhető-e, hogy ez így van? Bocsánat! nem folytatom tovább, sem nem kérdek, sem nem felelek, sem a viszonyok szövevényes fonalát nem gombolyítom tovább, sem nem keresek, sem nem kutatok: de legyen szabad tiszteletteljesen megjegyezni, hogy a kongruás és nem kongruás papság hasztalan áldozza fel életét akár az előőrsi, akár az oldal- és hátvéd csatározásokban, akár a számára emelt máglyán, hasztalan feszít, hajlong, representál disz felvonulásokban: míg szükségét érzi a hivatalos és nem hivatalos egyház közötti különbség kiélesítésének, a rangfokozatok, osztályba sorozások fenntartásának s más ezekhez hasonló korlátok felállításának. Az ezen irányban folytatott munkásság alig terjed túl az autonomia prismáján átszűrődött korszellem színelemzéseinél, a délkörön innen vagy túl száguldó fellegek közt bujkáló nap sugarainak a felhők vízcsepjeiben tükröződő szivárvány pompájánál, mely korántsem egyenértékű a termékenyítő nap melegétől és világosságától duzzadó élet alkotásaival.

Hogy ez így van, azt eleven érte a szent nép és királyi papság egyeteme: ezért lelkiismeretének nyugtalansága. Az ismeretlen tartományok rejtekeiből, ismeretlen erők által indított hullámok izgatják izmait, idegeit, selejtezik, rendezik, leltározzák századok óta felhalmozott szellemi, értelmi, vallás-erkölcsi raktárát, új elemeket hoznak elő s illesztenek be a régiek mellé, azért a lázas munkásság. Nem ismerjük még a megindult hullámok mozgásának értékét, jelentőségét, elhelyezkedési törvényeit, ezeket keressük most álmos tapogatózásokkal, majd szalmatűz lángolással, itt harcias fegyverzettel, ott meghunyászkodva, alázatossággal, tegnap a siker biztos reményével, ma a csalódások keserűségével — a szerint, mint a cselekedetek mérlegén a sziv vagy az ész emelkedik tulsulyra. Ezért az idegesség, bizonytalanság, ide-oda kapkodás, elégedetlenség — látszó eredmény nélkül. Nem tudom így van-e: de azt határozottan állithatom, hogy ezen látszó eredménytelenség méhében fogamzik a jövő, az átöröklés minden sajátságával, előnyeivel és hátrányaival, egészséges és beteges hajlamaival, jó és rossz tulajdonságaival. És már ezen egyetlen határozott bizonyosság is roppant felelősséggel nehezedik a szent nép és királyi papságra, mit az idegesség korszakában sem szabad szem elől téveszteni, mert a jövő az ő kezeibe van letéve, a felelősség egészen őt terheli. Ezen gyöngéd figyelmeztetéssel — megköszönve becses türelmüket — felolvasásomat ezennel be is végeztem.

Horváth István,
bürkösi ev. ref. pap.

Különfélék.

Az egyetemes convent által a magyarországi két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben tanácskozássra kiküldött bizottság f. hó 22-én d. e. 10 órakor nagyfontosságú ügyek intézésének előkészítése céljából Budapesten, a Deák-téri ág. ev. gymn. tanácstermében ülést tart. E bizottság tagjai egyházkerületünkől br. Bánffy Dezső egyhker. főgondnok és konv. elnök, továbbá dr. Bartók György püspök és Simó Lajos, egyhker. főgondnok.

Az egyh. ker. képviselők választásának felterjesztésére nézve — kérdésre — kijelentjük, hogy a szavazó levelek az Igazg. tanácshoz csak az esetben terjesztendők fel, ha, mint kétes érvényű, valamely választás meg van támadva. Az Utasítás 40 §. n) pont tehát úgy értelmezendő, hogy a választások

eredményét konstatáló egyh. megyei közgyűlési (püsp. vizsg. egyh. közs. közgyűlési) jegyzőkönyv kivonata terjesztendő fel csak. A kétes érvényű, vagy megtámadott választásoknál azonban a szavazó levelek is esetlegesen más iratok is felküldendők.

A kolozsvári ref. egyh. községben a napokban tartott presbiteri ülésen elhatározatott, hogy e hó folyamán tartatik meg az egyh. ker. közgyűlési képviselőket választó képviselői közgyűlés. Reméljük, hogy „az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyház kitűnő, érdemes tagjai” közül fogja választani 5 képviselőjét.

Gyászrovat. Id. Vályi János nyug. református lelkipásztor, az uzdiszentpéteri ref. gyülekezetnek 39. évén keresztül papja, 1848—9-es honvéd, életének 73 évében, e hónap 4. napján d. u. 2 óra 30 perckor csendesesen meghalt. Emlékezete áldott!

A „kálvinista Romában” mint a D. P. L.-ban olvassuk, a törvényhatósági bizottsági tagságra míg a legtöbb szavazatot dr. Wolaffka Nándor makáriai püspök és debreczeni r. k. plebánus kapta, addig gr. Dégenfeld József a tiszántúli ev. ref. egyh. ker. főgondnoka kibukott. Félünk, hogy Kolozsvárról nem-sókára még ennél czífrább dolgot jelenthetünk.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-kollegium ifjusága 1903. január 17-én, a „Nemzeti szálloda” termében, az 1903. év nyarán a kassai Rákóczi-kiállítás megtekintése és kapcsolatosan a felvidéki kirándulás költségeinek fedezésére, zártkörű, műsoros Diák-estélyt rendez a következő műsorral: 1. Nyitány. Előadja a főiskolai zenekar 2. Énekel a gymnasiumi önképzőkör dalkara. 3. Felolvas Váró Ferencz tanár. 4. Róssini-i Bucsú az erdőtől. II. Este van, népdal-egyveleg, éneklő a gymnasiumi vegyeskar. 5. Zongorán játszik Balla Béláné urnő. 6. Szaval Straub Jolán VIII. oszt. tan. 7. Tárogatón játszik Váró Zoltán VIII. oszt. tanuló, harmoniumon kíséri Veress Gábor tanár. 8. Énekel a tanítóképző intézet dalkara. Sikert kívánunk!

Commandóra. A szász trónörökösné, a férjétől nyelvmesterével megszökött Lujza főhercegnőért eddig a papok mindennap imádkozni tartoztak. Mostantól kezdve a drezdai országos konsistorium, kitöröltette nevét az imádságos könyvekből: *nem szabad érte többé imádkozni.* Ez az egyik. — A másik: „*Ima-hét.* Január 4—11 napjai az „Evangéliumi világszövetség” (!) általános imanapjai lesznek. Ez alkalomból buzdító felhívást bocsátott ki az imádkozásra a *budapesti Ref. Ifjúsági Egyesület* nevében Szilassy Aladár és Csűrös István, megjelölve az elmékedések textusát, tárgyát, eszmemenetét és az imádságot, mely mondandó lesz. Csodálatos! Egyik a hatalom, a másik a hit nevében *babonáskodik.* És ezt a kort kell a „vallásos megújulás” korának nevezni?! Pápizmus és methodizmus édes testvérek. És te szegény protestántizmus! azért szenvedtél oly sokat hiájában, ha csakugyan hiájában?! (Gal. 3. 4.)

Az udvarhelyi egyházmegyében egyházkerületi képviselőkké választottak: *Biró Áron, Csia Kálmán, Hegyi Péter, Jakab Albert, Jancsó Sándor, Lajos János és Ugron Zoltán*; s tanítók részéről *Gyerkés Mihály* közs. tanító.

Kérelem a Debreczeni Lelkészi Tár (Gyakorlati Ev. Ref. Papi Lexikon) érdekében. A Debreczeni Lelkészi Tár I. kötetét az illetékes szakkritika elismeréssel fogadta és a vállalat fenntartását szükségesnek ítélte. Ez bátorít annak folytatására. Teljes tisztelettel kérem ennél fogva mindazon igen tisztelt lelkész urakat, akik a Tár II-ik kötetében becses dolgozataikkal közreműködni óhajtanak, hogy kézírataikat hozzám mielőbb, de *legkésőbb f. évi április 1-ig* beküldni sziveskedjenek. A dolgozatokat — ha csak lehetséges — a lap egyik oldalára sajtó alá készítve méltóztassanak írni. A többfelől kifejezett óhajítások szerint a II-ik kötetben a fősúlyt a minél gyakoribb használhatóságra fogom fektetni, ezért különösebb alkalmi dolgozatokat lehető keveset közlök. Ennél fogva a személyekre szóló keresztelési, esketési, főleg gyászbeszédek és imákat mellőzni kérem. Közönséges, ünnepi, évszaki egyházi beszédek és imák, meg biblia-

magyarzatok azok, melyekre állandóan szükség van. Ezekon kívül hálás köszönettel fogadok a gyakorlati lelkészet bármely ágára kiterjedő általános érdekű dolgozatokat. Debreczen, 1903. január 4. S. Szabó József, ref. főiskolai tanár, a Debreczeni Lelkeszi Tár szerkesztője.

A „Vasárnap”-ról jelentettük olvasóinknak, hogy **Vajda Ferencz** felelős-szerkesztőségével és **Nagy Károly** főszerkesztőségével ez év kezdete óta **Székely-Udvarhelyen** fog megjelenni. Az első szám január 4-én meg is jelent, de bizonyos postai kalamitások folytán csak 8-án expedíálthattak. A lap első cikkében a főszerkesztő tájékozik a változás felől, melyet határozottan a lap előnyére szolgálónak mond, miután a szellemi munkások felszabadultak az expedíció stb gondjától. Aztán a felelős szerkesztő ír lelkes cikket a lap irányáról. Egyéb tartalmát jövő számunkban ismertetjük. Most főleg arra hívjuk fel lelkésztársainkat, hogy e derék kis lapot minden módon támogatni siessenek. Megrendelése minden egyháznak jogában áll több példányban is, melyet a lelkész a hívek közt olvasásra kioszt. De karolják fel és rendeljék meg maguk a lelkészek, tanítók, jobb módú gazdák. Kedves barátja lesz a lap családjuknak 800—1000 előfizetőt közel 500 ezer erdélyi ref. lélek közül csak kell kapunk, hogy lapunk élhessen, áldásait terjeszthesse. Egyházvédelem, hírléplés: ezek főcéljai. S mely egyházközségben nem lenne ma erre szükség?! A hol ma ezt nem látják, holnap talán késő lesz! „Kelj fel hát, te, ki aluszol!” „A jó alkalmatosságot áron is megvegyétek!” **Előfizetési árak: (1 évre 4 kor., fél évre 2 kor., negyed évre 1 kor.)** „a „Vasárnap” kiadóhivatalába Becsek D. Fia könyvnyomdájában Székely-Udvarhelyre küldendők.” Kíváncsra mutatványszámokat — a terjesztés érdekében — nagyobb számmal is küld — a „Vasárnap” kiadóhivatala.

Szerkesztői üzenet.

Több oldalról vettünk panaszt affelől, hogy a központi pénztárból decz. 31-én esedékessé vált javadalmaikat még nem vették kézhez. Utánna jártunk a dolognak és ez alapon tájékozunk az érdekelteket, hogy a decz. végén esedékes javadalmak nyugtáinak fölküldési határideje decz. 15-ében van megállapítva. Konstatáltuk azt is, hogy a mely egyházmeggyéből nemcsak 15-éig, hanem 24-éig beérkeztek a nyugták, azoknak még 27-én pénzük le is küldetett, de a nyugtáknak nagyrésze január első napjaiban érkezett be, sőt némely egyházmeggyéből máig sem érkeztek mind be. Természetes tehát, hogy ezek nem kaphatták még meg járandóságaikat, mert a keblü számvevősegi és könyvelési osztály decz. utolsó és január első napjaiban a januári járandóságok folyósításával és a kongrua leszámolásával van annigra elfoglalva, hogy a deczemberi mulasztásokat nem pótolhatja. Mindezekből világosan látszik, hogy a késedelem nem a központi közegeknek, hanem a javadalmas lelkészeknek mulasztása folytán következett be és jövőre is csak az esetben lesz elkerülhető, ha mindenki szigorúan alkalmazkodik a szabályhoz és nyugtáját kellő időben beküldi. Hogy pedig ez megtörténjék és hogy egyesek mulasztása miatt a késedelem természetes büntetésében a pontosok is ne részesüljenek: azon csak a Ntű esperes urak segíthetnek, ha a késedelmezőket kötelességeik pontos betartására szorítják még javadalmaik felvételében is. A mulasztók el vegyék büntetésüket, azt az esperes uraknak kell ellenőrizniük.

Hivatalos rész.

4995—1902.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközségünk tt. presbyteriumának.

A folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlés 53. jkvi szám alatt kelt határozatával elfogadta és életbe léptette a lelkészi könyvtárak szervezése tárgyában előterjesztett szabály-tervezetet, mely a kerületi közgyűlés

jegyzőkönyvében már az összes egyházközségek rendelkezése alatt áll.

A midőn erről egyházaink tt. presbyteriumait ezuton is értesítjük, egyuttal fölhívjuk őket, hogy a lelkészi könyvtár szervezése iránt a szabályzat értelmében azonnal tegyék meg az intézkedéseket.

A könyvtári törzskönyv mintájának megállapítása szintén folyamatban van és mihelyt a vonatkozó nyomtatványok elkészülnek, azonnal értesítjük egyházközségeinket szükségleteik beszerzése végett.

Egyuttal közöljük az összes érdekeltekkel, hogy a lelkészi könyvtárakba fölveendő és fölvehető könyvek jegyzékének összeállítására rendelt bizottságot. Főtiszt Püspök affia elnöklete alatt Kenessey Béla, dr. Sárkány Lajos, Pokoly József és Nagy Károly aiból alakítottuk meg.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazg. tanácsának Kolozsvárt, 1902. decz. 18-iki üléséből.

B. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

5001—1902.

ÉRTESÍTÉS.

Az 1902. évi egyházkerületi közgyűlés által hozott 35-ik számú határozat jegyzőkönyvi szövegébe, mely az egyházmegyék kikerekítését tárgyalja az a hiba csuszott be, hogy a vizaknai és alamori egyházközségek a gyulafehérvári egyházmegyéhez csatoltatnak vannak jelezve, holott e két egyházközség — Bod Péter aa. indítványának elfogadásával — a nagyszebeni egyházmegyében hagyott meg.

E jegyzőkönyvi hiba korrigálása iránt előterjesztést fogunk tenni a jövő évi főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez, addig is azonban szükségesnek láttuk ez uton tájékoztatni az érdekelteket a való tényállásról.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazg. tanácsának Kolozsvárt, 1902. decz. 18-iki üléséből

B. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1—1903.

ÉRTESÍTÉS

az 1903. év első felére esedékes kongrua kiutalásáról.

Ezennel értesítjük az összes érdekelteket, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur ó nagyméltósága kiutalta az 1903. év első felére esedékes papi fizetés kiegészítési összegeket és pedig ez évre már az 1400 koronáig való kiegészítést.

A kiegészítésben részesülő lelkészek neveit és a részükre kiutalt összegeket az alábbiakban közöljük, fölkérvén az összes javadalmasokat, hogy a kitüntetett összegekről szóló nyugtáikat, illetékes espereseik után, haladéktalanul adják be, kifizetés végett.

A javadalmasok jegyzéke a következő

I. Vajda-Hunyadi egyházmegye.

Thámó Gyula	286.50 k.	Kovács Lajos	110.50 k.
Botha Sándor	167.77 k.	Kovács Sándor	553.25 k.
Lukács Antal	223.88 k.	Kiss Mózes	174.15 k.
Csiszér Pál	357.00 k.	Péter Albert	248.31 k.
Sármási Áron	420.51 k.	Fülöp Gyula	489.76 k.
László Zsigmond	631.80 k.	Vásárhelyi Lőrincz	317.92 k.
Vályi Elek	261.43 k.	Kósa Mihály	261.03 k.
Szegedy Miklós	206.73 k.	Juhász Izidor	373.04 k.
Mátyás János	223.49 k.	Imre István	184.20 k.
Gál Sámuel	293.82 k.		

II. Gyulafehérvári egyházmegye.

Hatházy Ferencz	292.94 k.	Gruza Domokos	221.73 k.
Sebestyén Ferencz	107.92 k.	Tokós Sándor	168.88 k.
O. Veress Károly	202.73 k.	Kolumbán János	198.83 k.

III. Nagy-Enyedi egyházmegye.

Deésy István	443.66 k.	Fejér Pál	256.89 k.
Bertalan József	232.95 k.	Solymosy Károly	281.41 k.
Simon Antal	326.14 k.	Péter Antal	432.37 k.
Vinczi Domokos	330.97 k.	Csulak Zsigmond	221.29 k.
Vásárhelyi László	213.77 k.	Jancsó Lajos	—1.79 k.
Miklósy József	351.05 k.	Bedeházi János	323.04 k.
Kovács József	352.79 k.	Sándor János	26.45 k.
Szalma Lajos	326.36 k.	Papp Dávid	307.34 k.
Aszalos György	371.55 k.	Derzsi Lőrincz	22.13 k.
ifj. Moóré Károly	394.15 k.	Málnási Károly	80.63 k.
id. Moóré Károly	296.84 k.	Demeter Zsigmond	407.50 k.
Papucs Dávid	461.15 k.	Pap István	105.13 k.

Benedek Ferencz 538.90 k.

IV Kolozs-Kalotai egyházmegye.

Belle Lajos	285-78 k.	Miháltz Ákos	137-30 k.
Elek Lajos	454-42 k.	Barabás Árpád	641-75 k.
Biró András	239-02 k.	Bácsi Gyula	302-86 k.
Albert Imre	465-62 k.	Fazakas Lajos	513-45 k.
Mező Lajos	193-68 k.	Demeter Gyula	415-13 k.
Bitai Kálmán	338-91 k.	Kiss Péter	510-17 k.
Dósa Sámuel	512-46 k.	Muzsnai Miklós	585-22 k.
Antal Géza	298-85 k.	Beregszászi Albert	412-39 k.
Nagy Mihály	273-26 k.	Székely Sándor	374-45 k.
Régeni Ferencz	456-64 k.	Balázs István	142-36 k.
Sebestyén Ferencz	356-04 k.	Thamó Gyula	12-30 k.
Paulay Viktor	246-76 k.	Kónya János	142-07 k.
Ágoston György	276-94 k.	Antal Domokos	67-35 k.
Vállér József	188-25 k.		

V Szilágy-Szolnoki egyházmegye.

Magyari István	251-92 k.	Borbély Sándor	423-26 k.
Józsa Gyula	432-76 k.	Juhász György	271-91 k.
Főtós György	183-44 k.	Tamás László	136-07 k.
Pocsik János	460-65 k.	Szász Ferencz	251-10 k.
Mátéka József	380-71 k.	Szilágyi János	385-97 k.
Molnár Gyula	255-05 k.	Fejér Ferencz	500-42 k.
Lőfi Pál	169-15 k.	Szabó István	157-04 k.
Diószeghy Mór	307-06 k.	Patay Lajos	283-83 k.
Török Ferencz	393-98 k.	Rácz Péter	131-70 k.
Ignác Márton	95-30 k.	Biró Károly	88-05 k.
Gáspár László	299-07 k.	Székely Árpád	446-67 k.
Versényi Miklós	350-89 k.	Ferenczi Endre	372-90 k.
Sipos Károly	422-86 k.	Nagy Lajos	314-90 k.
Kusztos Gyula	471-19 k.	Bod Ferencz	117-63 k.
Bod László	100-49 k.	Kenderesy Lajos	39-58 k.
Vass Lajos	451-31 k.	Ferenczy Gyula	280-43 k.
Farkas Sándor	71-09 k.	Kovács Ferencz	316-10 k.
Kiss Pál	377-96 k.	Kemény István	143-23 k.
Szentkirályi László	209-06 k.	Kecskeméthy Kál.	107-83 k.
Nagy Zsigmond	136-15 k.	Barabás Lajos	486-72 k.
Benkő Albert	29-31 k.	Viski Pál	282-46 k.
Veres Sándor	121-89 k.		

VI Deési egyházmegye.

Tunyogi Béla	271-68 k.	Nagy József	421-14 k.
Szakács Ferencz	268-40 k.	Szabó Lajos	400-27 k.
Kovács Gyula	390-05 k.	Solymosi Miklós	279-06 k.
Almásy Sámuel	398-01 k.	Csakány Miklós	389-52 k.
Soós Károly	467-83 k.	Barabás Sámuel	287-12 k.
Kovács Ödön	211-00 k.	Demeter Kálmán	273-84 k.
Kozma Imre	181-39 k.	Fehér István	365-89 k.
Nagy Imre	303-90 k.	Vadas Albert	446-35 k.

VII Széki egyházmegye.

Nemes Ferencz	446-53 k.	Agyagási Gábor	36-24 k.
Gáspár Sámuel	505-02 k.	Lőrinczi Gábor	303-51 k.
Péter Antal	397-58 k.	Albert Sándor	326-07 k.
Csejdi Jenő	226-89 k.	Benedek Lajos	418-23 k.
Baló Bálint	330-61 k.	Nagy Albert	439-65 k.
Lőrincz János	70-94 k.	Jakabházi Dániel	491-46 k.
Gyárfás Albert	—4-03 k.	Dobai Lajos	610-00 k.
Bartók Béla	258-32 k.	Csűrös Ferencz	112-72 k.
Pataki Dénes	361-97 k.	Péterfi Károly	375-98 k.
Veres Márton	148-91 k.	Fekete Gerő	209-11 k.
Sófalvi Károly	278-03 k.	Kovács Gábor	74-72 k.
Szabó József	383-78 k.	Máthé György	381-64 k.
Szathmári Sándor	356-40 k.	Kovács József	465-50 k.
Sipos Gyula	283-12 k.	Jung Ferencz	464-77 k.
Szász Béla	58-80 k.	ifj. Jakabházi Gyula	474-28 k.

VIII Nagysajói egyházmegye.

Köblös István	110-22 k.	Menyhárt Elek	122-84 k.
Tóks József	295-12 k.	Muzsnai Károly	481-19 k.
Polgári Károly	212-30 k.	Máthé Sámuel	117-90 k.
Keresztesy Gyula	134-28 k.	Beregszászi Györ.	410-23 k.
Debreczeni Gyula	66-20 k.		

IX Görgényi egyházmegye.

Kovács István	361-15 k.	Dénes József	184-76 k.
Papp Lajos	238-91 k.	Szász Márton	78-66 k.
Böjte Ödön	29-86 k.	Sükösd Mihály	485-39 k.
Székely Ferencz	306-77 k.	Lőrinczi Miklós	502-60 k.
Csekme Ferencz	—2-98 k.	Kövendi Kálmán	52-27 k.
Bokay György	166-61 k.	Teleki József	383-89 k.
Ince Ferencz	519-90 k.	Farkas Károly	110-71 k.
Orbán Gábor	249-70 k.	Gergely Lajos	246-88 k.
Horváth Ödön	174-21 k.	Dénes Gyula	302-92 k.
Kiss Lajos	14-61 k.	Pál Károly	344-25 k.
ifj. Vályi János	183-74 k.		

X Marosi egyházmegye.

Ravasz Béla	388-83 k.	Orbán Károly	171-61 k.
Nagy Albert	444-46 k.	Sipos György	430-42 k.
Weress Károly	358-77 k.	Benedek Dénes	23-17 k.
Kolozsváry József	345-75 k.	Kovács Nándor	345-90 k.
Adorján Lajos	423-42 k.	Muzsnai József	437-67 k.
Vizi János	351-15 k.	Székely Sándor	501— k.
Soltész Sámuel	412-08 k.	Barthos Gábor	375-14 k.
Lőrinczi Lajos	519-75 k.	Nemes Károly	105-87 k.
Varga Ferencz	337-41 k.	Derzsi János	358-37 k.
Albert Miklós	424-82 k.	ifj. Bitai Mihály	102-08 k.
Dalmady Imre	370-69 k.	Boér Károly	80-82 k.
Rákosi Lajos	483-60 k.	Jenei Sándor	285-41 k.
Kiss Ferencz	439-97 k.	Tóth László	352-28 k.
Nemes Sándor	430-67 k.	Rákosi György	329-32 k.
Király Béla	497-49 k.	Ady Sámuel	147-32 k.
Molnár Lajos	255-56 k.	Erdélyi Béla	235-68 k.
Simon Imre	298-45 k.	Bartha Miklós	470-42 k.
Szöcs Ákos	475-74 k.	Gál Gábor	458-95 k.
Adorján János	463-42 k.	Madaras József	353-51 k.
Gönczy Sámuel	252-48 k.	Staudner Mátyás	479-27 k.
Málnási Ferencz	461-64 k.	Péterfi Lajos	392-23 k.
Kovács László	471-07 k.	id. Bitay Mihály	376-89 k.
Simon Elek	458-30 k.		

XI Küküllői egyházmegye.

Sámuel Aladár	212-05 k.	Wass Ferencz	429-25 k.
Gáspár János	342-71 k.	Bartalus János	420-08 k.
Hegyi Károly	465-86 k.	Nemes Árpád	478-16 k.
Fábián Domokos	470-04 k.	Csiki József	389— k.
Kóréh Endre	402-38 k.	Balogh Sándor	323-20 k.
Muzsnai Sándor	327-91 k.	Bartha József	585-77 k.
Lakatos Áron	208-60 k.	Sámuel József	236-50 k.
Báthory János	161-58 k.	Kakasi Márton	61-56 k.
Gönczi Pál	338-19 k.	Moore Domokos	135-95 k.
Tollas József	527-43 k.	Pátkay János	351-07 k.
Nagy Domokos	315-08 k.	Hegyi Sándor	280-27 k.
Benedek Pál	360-73 k.	Dali István	186-72 k.
Józsa Ferencz	515-42 k.	Nemes Elek	571-52 k.
Szabó Ferencz	484-36 k.	Tóth László	157-56 k.

XII Nagyszebeni egyházmegye.

Jakab Károly	217-78 k.	Solymosi Lajos	299-58 k.
Cseresnyés Ödön	92-26 k.	Tunyogi János	233-82 k.
Kovács Károly	224-42 k.	Putnoki Lajos	479-72 k.
Horváth István	180-66 k.	Rákosi József	393-65 k.
Virágh József	412-15 k.	Bogdán József	600-50 k.
Örtel János	361-04 k.		

XIII Udvarhelyi egyházmegye.

Szász Károly	454-49 k.	Fülöp Kálmán	457-75 k.
Péter Károly	123-08 k.	Pál Balázs	391-08 k.
Baczó Lajos	412-67 k.	Mester János	363-70 k.
Bedő András	493-43 k.	Gábor Sándor	280-07 k.
Lajos János	312-63 k.	Kádár Dénes	51-02 k.
Pál Lajos	468-32 k.	Kelemen János	122-92 k.
Bartha János	401-09 k.	Jakab Dénes	350-25 k.
Karácson Sándor	166-97 k.	Kállay Ferencz	509-53 k.
Csia Kálmán	325-50 k.	Csiszér Zsigmond	219-80 k.
Biró Áron	341-19 k.	Tokos Jenő	411-40 k.
Sóos Farkas	407-66 k.	Kovács István	363-50 k.
Adorján László	384-26 k.	Balázs Imre	106-04 k.
Biró György	354-48 k.	Orbán József	260-32 k.
Szabó Samu	402-86 k.	Toró Dénes	551-50 k.
Hegyi Péter	554-73 k.	Kertész Mózes	185-52 k.
Bodor József	173-50 k.	Böjthe Sándor	380-86 k.
Menyhárt András	373-05 k.	Kovács Sándor	366-89 k.
Jakab Albert	313-74 k.	Bodor István	344-59 k.

XIV Erdővidéki egyházmegye.

Molnár Endre	282-23 k.	Czell Ignác	22-62 k.
Kovács Sándor	388-62 k.	Karácson György	186-93 k.
Borsai László	460-15 k.	Lőrincz Gyula	325-30 k.
Bocz József	399-29 k.	Sándor András	340-33 k.
Bartha Imre	303-86 k.		

XV Sepsí egyházmegye.

Bene István	204-02 k.	Demes Péter	460-82 k.
Havadtői Mihály	376-56 k.	Dávid József	446— k.
Kolcza Lajos	463-70 k.	Takács Károly	381-02 k.
Barabás Miklós	454-95 k.	Antal Lajos	316-41 k.
Vén Mihály	129-72 k.	Kiss Gyula	400-10 k.
Wass Lajos	358-81 k.	Menyi János	385-90 k.
Szabó Ferencz	249-23 k.	Czeplédi János	389-15 k.
Kiss Lajos	431-24 k.	Jakab József	469-74 k.

Bartha Károly 412-56 k. Bőjte Géza 409-69 k.
Zsigmond Károly 266-75 k. Székely Sándor 290-93 k.
Csiszér Zsigmond 396-74 k. Pünkösti István 99-10 k.
ifj. Kovács Antal 473-84 k.

XVI. Orbai egyházmegye.

Császár Lajos 379-03 k. Szász Mihály 97-03 k.
Wass Jenő 301-37 k. Péter Károly 309-06 k.
Mircse Ferencz 213-20 k.

XVII. Kézdi egyházmegye.

Szini János 172-31 k. Kökösi Sándor 371-96 k.
Benedek Ignác 138-12 k. Volloncs Miklós 129-47 k.
Bitai Béla 405-77 k. Kelemen Győző 73-03 k.
Zajzon Lajos 250-26 k. Jáni Lajos 340-42 k.

Kolozsvárt, 1903. jan. 5.

Dr. Bartók György s. k., Kádár János s. k.,
elnök. titkár.

SZIVES KÉRELEM.

A széki egyházmegye t. gondnokait és a tiszteletes lelkész urakat felkérem, hogy úgy az egyházkerületi, mint egyházmegyei tartozásokat, egyházközségeik, illetve maguk részéről, a pontos időben, hiány nélkül való összegben: küldjék be hozzám.

A fizetendőket, az általam 1901. év végén szétküldött jegyzék részletesen sorolja föl. Változás: a krajczáros előtörke tételénél lehet, mely összeget kérem a névkönyv adatai szerint számítani. E fizetendőkkel egyidejűleg, kérem a hivatalos lapnak folyó évi előfizetési díját is elküldeni.

Bethlenben 1903. január 4.

Gyárfás Albert,
egyh. pénztáros.

26—1903.

FELHÍVÁS.

Az egyházkerületi egyházi értekezletnek a n.-enyedi egyházmegyében lakó tagjait tisztelettel kérem: sziveskedjenek az 1902. évről és esetleg megelőző évekről — hátralékban levő tagsági díjaikat (évenként 2 korona) *mielőbb* beszolgáltatni T. Ferencz Samu m.-décsei lelkész, egyhm. ért. pénztáros aához, u. p. Felvincz.

A t. lelkész aakat különösen még arra is kérem, hogy a körükben levő világi tagtársakat e felhívásomra figyelmeztetni, s tagdíjaik beküldését közvetíteni sziveskedjenek.

Miriszlón 1903. január 4.

Sándor János,
esperes
ehm. ért. egyh. elnök.

4—1903.

KÖRLEVÉL.

A széki egyházmegyei közgyűlés világi és az iskolai tanítók képviselőinek mandátuma lejárván, felkérem lelkészársaimat és felekezeti iskoláink tanítóit a szabályszerű választásnak folyó hó 25-én leendő megejtésére.

Tanítóink a felekezeti tanítói karból 5 egyén választására jogosultak.

A választásról szóló jegyzőkönyvek hiteles másolatai, valamint a tanítók részéről a szavazás tényét feltüntető zárt levelek Sófalyv Károly egyházmegyei főjegyző aához küldendők be.

Szék, 1903. január 3-án.

Somkerek Miklós,
esperes.

PÁLYÁZAT VALLÁSTANI KÉZIKÖNYVEKRE.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület a f. évi novemberi közgyűlésén hozott határozat alapján pályázatot hirdet a következő középiskolai vallástani kézikönyvek megírására:

1. *Az isteni kijelentés az ó- és uj-szövetségi szent iratokban* a középiskola I. és II. osztálya számára. A két osztály tananyaga egy könyvbe foglalandó ugyan, de egymástól elkülönítendő s mint kerek egész dolgozandó ki oly módon, hogy az első osztály tananyaga magában foglalja az ó-szövetségi kijelentést a patriarchák és Izrael történetében, a tizparancsolatban és a prófétákban, a má-

sodik osztályé pedig az uj-szövetségi kijelentést Jézusban, az ő életében és tanításaiban. Az egyes osztályok tananyaga mintegy 3, az egész könyvé mintegy 6 nyomtatott ivre terjedhet.

2. *A keresztyén hittan és erkölcs tan foglalatata* symbolikus könyveink és énekes könyvünk rövid ismertetésével a középiskola VII. osztálya számára. Terjedelme mintegy 6 nyomtatott iv lehet.

E kézikönyvek a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének 1901. évi 38. számú határozatával kiadott gymnasiumi tanterv szellemében és utasítása szerint készítenők. Az elfogadott munka az egyházkerület kiadásában jelenik meg s írói díja az első kiadásnál nyomtatott ivenként 100 korona, a többi kiadás alkalmával pedig az esetleges változtatások szüksége szerint külön egyezséggel állapittatik meg.

Pályázhatnak minden magyar ev. ref. vallású író. A pályamunkák idegen kézzel írva, jelíges levéllel ellátva, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület gymnasiumi felügyelői hivatalához küldendők be.

Pályázati határidő. 1903. évi június 30. E határidőre azonban a *tankönyveknek csak részletes tervezete és mutatvány készen egy kisebb, de fontos résznek teljes kidolgozása nyugtandó be.* A beérkező pályamunkákat egy egyházkerületi bizottság fogja megírálalni s a tankönyvek megírásával a pályanyertes szerzők fognak megbízatni. A kidolgozott tankönyvek újabb bírálat alá kerülnek és csak akkor fogadtatnak el, ha a kitűzött czélnak minden tekintetben megfelelnek.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlésének határozatából.

Debreczen, 1902. decz. 31.

Dóczy Imre,
egyházker. gymn.
felügyelő.

MEGHÍVÓ.

Az udvarhelyi ref. egyházmegye egyházi értekezletének igazgató választmánya 1903. január 20-án d. e. 10 órakor Székely-Udvarhelyen a kollégium nagy termében gyűlést tart, melyre a tagok tisztelettel meghívotnak.

T á r g y :

1. A közgyűlés helyének meghatározása s az ezzel kapcsolatos intézkedések.
2. A titkár és pénztáros bejelentései.
3. A bizottságok munkáinak kijelölése.
4. A választmányi gyűlések írásos meghívásának ügye.
5. Lehető indítványok.

Jegyzés. Ha valamelyik egyházközség óhajtaná, hogy a közgyűlés ott tartassék, ez iránti igényét január 15-ig, indoklás kíséretében, aláírott titkárhoz bejelentetheti.

Sz.-Udvarhelyen, 1902. decz. 24.

Bod Károly,
egyh. elnök.

Lajos János,
egyh. titkár.

FELHÍVÁS.

Az orsz. ref. lelkészi özevgy-árva gyámintézet végrehajtó bizottsága felkéri a nt. Esperes urakat, hogy:

1. a f. évi kongrua segélyekből a gyámintézeti hátralékokat levonni,
2. a f. évi kimutatásokban az újabb 100 korona kongrua segély többlet után esedékes 10%-os belépési járulékot és 2^{1/20}-os tagdíjat felvenni,
3. a gyámintézeti Kimutatásokat 2 példányban kiálítva a gyámintézeti előadóhoz felküldeni méltóztassanak.

Budapest, 1903. január 7-én.

Petri Elek,
biz. előadó.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati kérdések.

Azt mondhatnók, hogy sürgősen folynak a zsinatelőkészítés munkálatai. Rendkívüli konventek és ker. gyűlések tartatnak érdekében, hogy a sok bizottság még több ülésezéseiről s különösen ezek tagjainak s főleg előadóinak sürgős munkáiról ne is szóljunk. S mégis valódi zsinatelőkészületi munkának sehol semmi komoly nyoma. Nem a *hivatalost* értjük, mert, bár annak a munkálata is eléggé késik, de bizonyára nemsokára a kezeink között lesz s igen bölcsen, nemcsak egyeseknek, de *minden* papnak és minden egyházközségnek kezében, hogy ne mondhassa senki, hogy az előmunkálatokat kellőleg meg nem ismerhette. Hanem értjük azt a zsinatelőkészületi munkát, melyet közvélemény kialakítása céljából kellene folytatnia sajtónak, egyházi gyűléseknek és értekezleteknek s a melyben részt kellene vennie minden egyháza ügyeivel törődő világának is, de főként az arra hivatásánál fogva első sorban hivatott, jogosult, sőt kötelezett papságnak. Ez a munka késik, ez nincs sehol, ez nem akar megindulni. Pedig ennek oly méretekben kellene immár folynia egészséges egyházi élet és pezsgő egyházi tudat mellett, hogy arról még a politikai napilapok is tudomást vegyenek s így az eszmék még jobban általánosíthatassanak, a nemzeti és állami életre való hatásaikban mérlegeltessenek.

Valóban, nekünk úgy tetszik, hogy a zsinatelőkészítő konventet kevésbé jogosan érhetette az a vád, hogy titkolózik és elvonul a nyilvánosság elől, mint a mily jogosan emlegetik némelyek, hogy az egyház nagy egyeteme, sőt maga a papság is, érthetetlen és megfoghatatlan nemtörődomséggel és nembánomsággal viseltetik az oly fontos zsinati kérdések iránt.

Valami sajátságos lethargia vett erőt az egyház munkásain is, nyomon követve a hasonló állami jelenséget. Teljesen a hivatalos

vezetőkre bizzuk magunkat. Anyagi igények bejelentésénél s a hivatalos intézkedések negatív irányu bírálatán túl ritkán megyünk. Hogy a nem hivatalos egyének is tanulmányoznának, keresnék és ajánlanák a megoldások útjait és eszközeit s e mellett sajtóban, gyűléseken propagandát csinálnának, tanulmányokat, memorandumokat dolgoznának ki: ez ritka jelenség. Pedig e nélkül közvéleményt teremteni s a kérdéseket közmegnyugvásra megoldani nem lehet.

E munkának elérkezett a 12-ik órája s én a szerkesztő ur szíves engedelmével elmondom egy pár fontosabb zsinati kérdésre nézve véleményemet, melyet e lapok hasábjain „*Pásztor*“-cn kívül nem igen tárgyalt senki is.

E kérdésekben nem apró részletekbe megyek, hanem azokat keresem ki, a melyek vallásunkra és egyházunkra nézve, felfogásom szerint elhatározó fontosságúak s vonatkozásaik szerint három csoportba foglalom: 1. a *lelkiekre*, 2. az *anyagiakra* s 3. a mindkettőre egyformán tartozó *administrativokra*.

Természetemnél fogva sem vagyok, koromnál fogva pedig nem lehetek, radikális természetű. A haladásnak s korszerű reformoknak vagyok barátja s ha következendő soraim mégis sokaknak talán radikálisoknak tűnhetnek fel, keressék magyarázatát abban, hogy az e korhoz mért reformok, tekintve azt az óriási változást, mely különösen egyházi téren az utolsó évtizedben végbement s a melynek további rohamos változási folyamata előtt szemet nem hunyhatunk, maguk is mélyebbrenthetők, kell hogy legyenek, mint rendes körülmények közt lehetnének. S előre érezzük, hogy közelebbi zsinatunk csak úgy adhat a gyakorlati élet szempontjából is értékes munkát, ha egészében és tagjaiban felfogja és érzi, hogy különösen a vallási és egyházi élet tekintetében *az idők alaposan megváltoztak*. Ehhez kell alkalmazkodni a zsinat törvényhozásának is.

Elveket, mélyebbreható s következményeikben messzekiható elveket kellene tehát első sorban termelnünk, a melyek a zsinati törvényhozásban érvényesüljenek. Fájdalom, eddig a zsinati előmunkálatok — legalább a mennyire az én tudomásom terjed — ilyen egy bizonyos mértékig csupán az egyházi adózás ügyre nézve vetett fel. Egyebekben pedig többnyire megmarad a §§-ok toldozás-foldozás munkájánál. Pedig, én azt hiszem, hogy minden vonalon ilyenekre volna szükség.

Ez elvek alapkaraktere ugy a protestantizmus lényegének, mint a most különösen jelentkező gyakorlati szükségeknek megfelelően csak a következő lehet: *az egyedek jogainak és kötelességeinek megfelelő fenntartása mellett, azok a közösségi szervezetbe minden fokozaton ugy illesztendők bele, hogy az egyetemes egyház legmagasabb érdekeit szolgálják.* S a hol esetleg az egyedi érdekek a közegyházéival összeütkezésbe jönnének: ott a kérdés az utóbbi javára döntendő el. Korunknak mindinkább ki-domborodó sociális jellege van. Suprema lex: salus reipublicae. A korlát nélküli egyéni szabadság önmagának vesztét eredményezi. De viszont az egyéniségeket nivelláló közösségi szervezetet, csak mekhánizmust eredményez. A nehéz feladat tehát az: *ugy alkotni meg a közösségi szervezetet s azoknak részeit, hogy abban minden egyed azt a helyet és munkatért nyerje meg, melyet abban saját egyéniségének belső természete, képességei és képzettsége számára kijelöl*

Ezen irányelvek érvényesítésével kísértsük meg már most kimutatni, hogy minő követelmények származnak ebből az előbb említett három téren: a lelkiek, az anyagiak és az adminisztráció terén.

(Folytatása következik.)

Külföldi szemle.

A protestáns szabadság Németországon.

(A porosz tartományok egyházi zsinatai.)

(Vége.)

A kérdések, melyeket csaknem minden egyház zsinata tárgyalt, épen ezen szellemben tervezett megoldásuk miatt riaszthatták föl a modern, vagyis következetesen végig gondolt protestantizmus tiltakozását. Ez a szellem, bizonyos félénk homályossággal, határozatlan óhajtás alakjában különösen egy kérdéssel kapcsolatban jutott kifejezésre, az immár országgyűlési vitákat is provokált *professor kérdésnél*; de csaknem minden másban is érezhető: a konfirmáció, a vallásoktatás kötelezővé tétele kérdésében a továbbképző (ismétlő) iskolákban is; a keresztpaság, a vásárnapi munkaszünet kérdéseiben; a párhaj, a szönyegen forgó egyesülés s a papi fizetések rendezésének kérdése természetük szerint más körbe tartoznak. — Valamennyi kérdés megoldásában nyilvánvaló a becsületes őszinteség, melylyel az egyház őrállói jóhiszeműleg kötelességüknek vallják ezen fontos kérdések megoldását, de a jóhiszeműség mögött ott

van az egyháziasság külsőségeinek erőltetett uralma is. Mert a vallásosság nem mindig egyháziasság, de az egyháziasság se jelent mindig igaz vallásosságot. De az egyháziasság erőltetése, különféle kötelezésekkel s lelki és világi fenyegetésekkel és jutalmazásokkal, a milyen kevéssé élteti épen a vallásos közösségből kinövő egyháziasság lángját, épen annyira protestáns ellenes. S pedig szelid óhajtások laza burkából ilyen tendenciák felejtik kinn áruló körmeiket.

A brandenburgi zsinat. *Baethge* fogalmazásában olyan javaslatot fogadott el az egyetemes zsinat elé terjesztés céljából, mely egyaránt belenyul az egyházközségek polgári társadalmi életébe s a lelki pásztori munkásság mezejébe, mikor a keresztszülei tiszt elvállalását, bizonyos előnyökkel kapcsolatban a választói névjegyzékbe való felvétele alkalmával, különös felavatásokkal fűzné a dogmatikus egyház gépezetéhez; mikor a vásárnapi munkaszünet gondolatát bizonyos (és csak ezen bizonyos) iparágak megszüntetésének félezes eredményével megoldottnak véli; mikor a konfirmandusoknak adandó bővebb és mélyrehatóbb oktatás körét csaknem kizárólag az egyházi tan (igazán, nem kételkedünk, eléggé scholastikus) közlésére szorítja; de mindenek fölött, mikor a „bibliai hit” s egyházi hitvallás fogalmait annyira tulfeszíti, hogy a leglényegesebben a szabadság lelkének kizárólagos irányítása mellett végzett munkában, a lelkészképzés tudományos munkájában is, a professori lelkiismereti szabadság belső professiójával, ezen igazi hitvallással szemben is kötelezőnek követeli.

Baethge indítványának e legnevezetesebb gondolata, „teljes elismerésével az igazság kutatásában kifejtett hű tudományos munkának,” „szomorúan látja, hogy a theológiában oly irányzatok kezdenek érvényesülni, melyek a ker. tan lényegét sértik” (— nem is nagyon titkolt célzás egyenesen Harnach emelkedett modern ker. felfogására). Azért, a bibliai hit s a reformáció öröksége érdekében, de meg a modern világnézettel való harmonizálás érdekében, bizonyos lemondó reménytelenség hangján kéri a jövődől lelkész kar vezetőit, hogy ne csak a tudományos készültség fegyverzetével, de krisztusi jellemmel is el látva bocsássák az egyház szolgálatába az ifjúságot, — s hogy kétey ne maradjon ez emelkedett szavak hatása nyomán, az egyetemekre „csak olyan docenseket engedve” az egyh. főhatóság s a miniszterium megkeresésével, „kik a tudomány evangéliumi szabadságának helyes és okos használatával számot vetnek az egyház követelményeivel is”, s a theol. tanintézetekben épen azért az egyház kötelességévé teszi, hogy a főszult arra fektesse, hogy „a jövődől lelkipásztorai a bibliai hitben s az egyházi hitvallásban megerősíttessenek.” S még ez a fogalmazás aránylag a legenyhébb; *Barthold* s kivált *Manteuffel* báró egyenesen azt követelik, hogy csak olyan tanárok alkalmaztassanak, kik az ifjúságot képessé teszik arra, „hogy felszentelési fogadalmuknak becsülettel megfeleljenek.”

Ehez (a különösképen) a gyűlés végén, már távozó félben levő tagokkal elfogadott javaslathoz hasonlít a *westfalai* zsinaté, a *pommeraniai*, (Cremer szellemében); a *szász* napirendre tért fölötte, a *sziléziai*, kevesebb érdekességgel, hasonló szelleműt fogadott el. De elég a *Baethge*éért látnunk; ex uno disce omnes. — Tagadhatatlanul, helyes és természetes követelések vannak: az egyetem ne tömje meg a tanulmányozó fejét rombolás csiráival, nyugtalanító problémákkal (hiszen a német studens feje se bir el épen mindent, s ah! a német tanulmányi-rendszer se bűvös vessző!); — de a háttérrel, melyből e követelés előlép, tévedések alkotják. Mintha csak a confessió volna positivum; mintha tudományos szabadság-ön-

kényes féktelenség volna, mintha az igazság kutatásának módja az volna, hogy egy tekintély előtt le kell borulni. Mintha a modern világnézet és a bibliai hit s a reformáció örökségének egységes alkattá való megelevenítését egy tekintély szava eszközölhetné. Sőt az a tévedés is ott lappang, hogy a belső ember építésének módja az, hogy el kell zárni szemeit a fény elől, — a belső fény elől is. Vivódások, lelki gyötrelmek elől, mikor a konfessio megtanít a háromságra s egy egész vallásos rendszer minden titkára, a mik fölöslegessé teszik a szabad kutatás éltető napját, melynek ingyen jókedvéből tengetik lefutó képei hitvány egy napi életüket.

Az egyetemes zsinat döntése körülbelől attól függ, hogy tagjai közt a rettenthetetlen következetes protestáns gondolkodás hősei nyernek-e uralmat, vagy az ilyen protestáns ellenes orthodoxia. Macaulay feltűntette egyszer a hitvallások Gladstone javasolta uralmának következményeit. — Ellenséges hajóraj közeleg a tengeren, (így hangzik a példa), de Wellington herczeg nem vezetheti ellene hatalmas hajóhadát, ha nem irt alá 39. artikulusnak. — Ilyenféle esetek lepnék meg Németország jámbor protestánsait. A kisdéd már a keresztelő medencze előtt, a keresztszülők karján, de a keresztelés elmarad, mert a szegény keresztapa nincs tisztában a famózus *patre-filioque*-vel. A gyülekezet lelki szomjuhozással várja lelkipásztorát a kathedrába, meghitt szobájába, megnyugvást és épülést keres és nyer s Isten láthatatlan országa a földnek egy új pontján építi fundamentumit; — nem: a lelkész el kell csapni, mert nem titkolta, hogy nem hisz a testi feltámadásban. Azaz, hogy ilyen eset már történt is a LutherMárton földjén.

Ott, a hol csak néhány nappal ezelőtt hangzott el a protestáns császár ajkáról a protestáns kijelentés: „A szellem szabadsága, a vallás tovább fejlesztésének szabadsága és a tudomány szabadsága.” S míg a megrémült mentők ijedten várják, hogy a gyorsíróktól véletlenül-e, vagy hogy, két variánsal kikerült császári szózatnak „hivatalos” kommentációját megkaparintsák, egy kicsiny csapat új reménységgel eltelt, fordul a koronás főhöz, melyben királyi lélek alkotja a királyi szabadság alkotásait. Az a csapat, mely a brandenburgi zsinatnak azt felelte: „Egy szabad kutatáson alapuló theologiai tudományosság a protestáns egyház alapjaihoz tartozik s multhatatlan feltétele éppen annak, hogy az egyház hivatása magaslatán maradjon, mert az evangéliumi predikáció csak a keresztyénseg tudományos megértéséből és történeti fejlődésének a bibliai alaptól végig való pillantásából nyerheti bizonyosságát, szabadságát és igazságát. Ev. íakultásaink mély hálára érdemesek, hogy lelkiismeretes kutatással az egyházat a keresztyénseg igazságainak mind mélyebb és jobb megértésére segítik s hisszük, hogy a tanzékek betöltésénél az akad. ifjuság az igazi tudományos kutatás vágyával együtt az élő vallásosság ápolására a jövőben se fogja a gondoskodást nélkülözni. Ezekért egyik javaslatot se fogadjuk el.” Hanem, a félénken megtagadott szabadság alapján, fel fogván a veszélyt, a helyzetet, a szükségét, — egy kis változtatással a Rajnán tulról mondott ítéletén Taine-nek, — egytől-egyig készen a balfogásokat helyreütni, ösztönszerű ihlettel és önkéntelen egyetértés által „felülmulják ezen gépezetnek tökélyét, melyet hagyományok, parádék, virgácsok és porosz alá- s fölé rendeltség gyártottak.” *Tankó Béla.*

Nyílt kérdés

nagytiszteletű Nagy Károly theol. tanár urhoz.

Az x-i egyházmegyében történt. N. lelkész kimént Y. lelkész egyházközségébe, ott Y. lelkész tudta és beleegyezése nélkül saját elnöklése alatt presby-

teri gyűlést tartott s egyházkerületi képviselőül önmagára szavaztatott. Ez az illetékes Y. lelkésznek tudomására jutván, jegyzőkönyvi kivonat helyett panasz jelentést adott be az espereshez vagy egyházmegyei tanácshoz (?), de a panaszjelentés később visszavonatot s ezzel az ügy befejeztetett. Jól van-e ez így? Kérde a

Jus parochiae et moral.

*

Igy kaptuk szóról-szóra. Ha nem ismernők beküldője személyét: képtelenségnek tartanók, hogy ilyen történhessék. De hogy a panaszjelentés vissza vételével az ügy az egyhm. tanács részéről befejezettnek tekintessék: ez lehetetlenség. Hisz' feladata nemcsak a megtorlás, hanem a törvények feletti örköds első sorban. S ha ilyen súlyos fegyelmi vétés büntetlenül maradhat: hová fajul az egyházi élet?! Nem zárkozunk el a kérdés elvi megvitatása előtt sem; de várjuk az illetékes tényezők nyilatkozatát. Mert mi lett annak az egyh. községnek szavazatával? Mi a presbiteri gyűlés jegyzőkönyvével? stb.

Szerk.

A szászsebesi

magyar kálvinisták, magyar evangélikusok és unitáriusok esdő szava!

Nemesszivű Emberek!

A kiknek drága kincs a hit s a kik előtt szent a magyar haza érdeke: hallgassátok meg kérésünket; ne hagyjátok elbukni szent ügyünket!

Szászsebesben és szomszédos falvaiban, távol mindazon vidékektől, a hol nagyobb tömegben lakik a magyarság, távol hitünknek templomaitól, itt a hol nemzeti nyelvünket csak elvétve beszélik, nemzeti eszményeinket nem értik, itt a hol a nemzetiségek gazdag egyházak kebelén, fényes templomokban imádják az Istent, mi pedig, közel 500 magyar kálvinista, mint az őskeresztyének, csak egyik-másik szivességből átengedett szobában seregeltünk össze istentiszteletre: esztendőnk óta sovárogyuk, hogy őseinktől örökölt hitünk szerint és a hogy megértjük: édes magyar nyelvünkön, mely itt még zengzetesebb, bübajosabb nekünk, saját templomunkban imádhassuk Istenünket, ápolhassuk a krisztusi és nemzeti eszményeket és szervezett egyházunk legyen.

Testvériesülten a magyar evangélikusokkal és unitáriusokkal, páratlan lelkesedéssel és áldozatkészséggel erőnkön felül megadóztattuk magunkat, csak hogy szent célunk valóvá legyen. Egyik egyszerű iparos hívünk: Szakács László 20.000 koronát áldozott, csak hogy az ige testté legyen. A legszegényebbek között sincsen egyetlen egy is, a ki meg ne hozta volna a maga áldozatját a szent szélra.

A segélyezésben előljárt a konvent; jött utána az E. M. K. E. látva, hogy midőn ügyünket támogatja: nemzeti ügyet szolgál.

Templomunk már épül is, de *nincsen mivel befejezzük, felszereljük és nincsen mivel paplakot építsünk. Kimerültünk!*

Ezért fordulunk a magyar társadalomhoz, aláztos kéréssel, segélyért.

Bizton reméljük, hogy a magyar társadalom gazdagabb még a krisztusi és nemzeti eszmények szeretetében, áldozatkészségében, hogysem e kényes helyen, a hol akciónk elé eddig is számtalan meg-hiusulással fenyegető akadály gördült: ügyünket elbukni engedné, templomunkat befejezetlenül nézné.

Adjatok, adjatok filléreitekből, hogy mielőbb felépüljön a templom, mely a nemzeti és krisztusi eszmények ápolására lesz felszentelve és hirdetésére a *Szeretet evangéliumának*, melynek mindenható ereje

testvérekké avatandja a bár különböző nyelven beszélő, de élni-halni egy haza földjére elhívott népeket.

Adjatok, a kik valljátok a költővel, hogy *nyelvében él a nemzet*. adjatok, a kik vették a parancsot „Egymásnak terhet hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.”

Aztán „Az Isten az ő hatalmassága szerint megcselekedheti, hogy a ti jó kedvetekből való adakozások haszna tireátok térjen.” (II. Kor. IX. 8. v.)

A szászsebesi magyar kálvinisták nevében és megbízásából.

Kelt Szászsebesen, 1902. év október havában.

Kormos Elemér s. k. Szakács László s. k.
gondnok. tiszteletbeli gondnok.

Benedek Károly s. k.
adminisztrátor lelkész, ehmei főjegyző.

Kendeffy Lajos s. k. Földes Tamás s. k. Basa Lajos s. k.
presbiter.

Papp Gábor s. k.
egyházi jegyző.

A kiválóan nagy áldozatokat hozott, törekvő, fontos nemzeti és egyházi missio teljesítésére elhívott, templomát saját erején befejezni nem tudó szászsebesi egyházat a kegyes jóltevők munkás szeretetében melegen ajánljuk.

Kelt Gyulaféhegyvárt, 1902. november 2-án.

Zeyk Gábor s. k. Elekcs Viktor s. k.
ehmei főgondnok. esperes.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától.

Sz. 4678—1902.

Szászsebesi egyházközségünk fenti kérelmét atyafiságos szeretettel ajánljuk az áldozni kész és képes magyar társadalom jóakaratu figyelmébe.

Kolozsvárt, 1902. november hó 14-én.

Dr. Bartók György s. k. Dr. Kádár János s. k.
ev. ref. püspök, mint elnök. titkár.

A gyűjtőívek a következő bizalmas hangú nyomtatvány mellett küldetnek:

A gyűjtőívet azzal a tiszteletteljes kéréssel küldjük meg, hogy szent ügyünket, mely egyben eminenter nemzeti, hazafias ügy, kegyes jóindulatu támogatásában hazafias áldozatkészségében részesíteni kegyeskedjék.

A mennyiben a körülmények úgy kívánnák; a gyűjtés eszközlőjének fáradsága jutalmául az általa gyűjtött összeg 10%-át készséggel felajánljuk.

A gyűjtőívet 1903. május 15-ig kérjük visszajuttatni.

A gyűjtés sikertelensége esetén a nemzetiségek gyűnyolódására befejezetlenül marad templomunk!

Kelt Szászsebesen, 1902.

Az egyházközség nevében:

Hazafiui tisztelettel, atyafiságos szeretettel:

Kormos Elemér, Benedek Károly,
kir. jár. sbíró, administrator lelkész,
mint egyházi gondnok. egyházmegyei főjegyző.

Mi a magunk részéről a legmelegebben ajánljuk a szászsebesi magyar protestánsok ez esdő szavát olvasóink szíves figyelmébe, keresztyéni atyafiságos támogatásába. A helyzet eléggé beszél magáért. Az a nagy erőmegfeszítés melyet ottani hiveink tettek joggal számíthat támogatásra. Egymást támogatva magunkat és egyházunkat erősítjük, építjük. Lelkész társaink karolják fel ez ügyet. A gyűjtésnek annyi módja van: válasszák ki a viszonyaikhoz képest legalkalmasabbat! Adja Isten — s mi reméljük így lesz, — hogy egy gyűjtőív se menjen vissza üresen!

Szerk

Az országos református tanáregyesület központi igazgatóságának gyűlése.

Az orsz. ref. tanáregyesület központi igazgatósága 1902. decz. 28-án Debreczenben Dóczi Imre elnökle alatt gyűlést tartott. Első tárgya volt az elnökség jelentése eddig tett intézkedéseiről s a reá bízott feladatok elvégzéséről. Igy. pl. összeállította és a tagoknak szétküldötte az egyesület *évkönyvét*. Megszerkesztette és a konventi zsinatelőkészítő bizottsághoz felküldötte a *zsinati törvények revíziójára vonatkozó felterjesztését*, melyet egész terjedelmében az *évkönyvben* is közzétett. A konvent e memorandumnak a köznevelési részét a legtöbb pontban elfogadta, azonban az egyházalkotmányi és törvénykezési azaz a tanári képviselőre vonatkozó részét csak nem teljesen elvetette. A memorandum sorsát teljes mértékben majd abból a dolgozatból látjuk meg, melyet a konvent, mint zsinatelőkészítő bizottság a legközelebbi napokban ad ki a további tárgyalás és hozzászólás alapjául. Annyi bizonyosnak látszik, hogy a tanárság az elért eredményben aligha nyugszik meg, egyben-másban még föl kell emelnie szavát. Ennek megbeszélése végett a központi igazgatóság f. é. február 22-re Debreczenbe összehívja az egyesület nagy választmányát. E választmányi gyűlés elé terjeszti az igazgatóság a *tanári fizetési fokozatok eltolrása* tárgyában az egyházkerületekhez és a konventhez beadott kérvényekre hozott határozatokat is abból a célból, hogy az esetleges további intézkedésekről a választmány eszmét cseréljen s a tanácskozás eredményéhez képest készíttessék elé az ügy a közgyűlésre. A közgyűlés idejére nézve is ismerni akarja a központi igazgatóság a választmány hangulatát. Legalkalmasabbnak látszik — Nagy-Enyed lévén a közgyűlés színhelye — s a kirándulásokra is legkedvezőbb a pünköszt szünidő. De ha ebben lesz a megállapodás, akkor úgy kell intézkedni, hogy minden iskola tanári karának legyen annyi szünideje, a mennyi a megjelenést lehetővé teszi. A választmány febr. 22-iki gyűlését egy aktuális tanügyi kérdés fellelt rövid előadással s ahoz fűződő eszmecserével is összeakarja kötni az igazgatóság. Az előadás tárgyát a napirenden levő *iskolai rendtartás* fogja alkotni.

A *gymn. magyar olvasókönyvek* szerkesztésében kiküldött bizottság eddigi munkálatáról terjedelmes és alapos jelentést adott be a központi igazgatóságnak. — A megkezdett munkálatok alapján a legjobb reménységgel lehetünk a kiadandó olvasókönyvek iránt, melyeknek szerkesztését a bizottság tagjai egymásközt felosztották osztályonként, úgy azonban, hogy közösen átnézik és megbirálják egymás munkáját. A kiadásra vonatkozólag egy ajánlatot tett a bizottság az igazgatóságnak, melyszerint a Sárospataki irodalmi körrel, ezzel a jóhírű tankönyv irodalmi vállalatnál lépjen az egyesület érintkezésbe. Ez a terv azonban, mivel az egyesület alapszabályaiba ütközik és az ajánlat értelmében gyakorlati kivihe-tősége sem látszik lehetőnek, még bővebb megvilágosításra és megbeszélésre vár. Ezért az igazgatóság a határozathozatalt e kérdésben későbbre halasztotta. Legvégül az igazgatóság az ujonnanjelentkezett s a gyűlésen bejelentett tagoknak örvendezett. Különösen kiemelendő a belső-somogyi ref. egyházmegye, mely 200 koronával lépett az alapító tagok sorába.

Laksay István a ref. tanárság Nestora belépéskor 5 évre előre kifizette tagsági díjait, a *gyönki* gymnasium tanári kara is teljes számmal belépett a társulatba, így most már egyetlen ref. tanintézet nincs, melyből tagjai ne volnának az országos ref. tanáregyesületnek.

TÁRCZA.

Az én türelmetlenségem.

Mélyen tisztelt közönség! A mult hó második felében az a megtiszteltetés ért, hogy a róm. kath. lelkeszségnek, de a nevemre czimezve egy mutatóvényszámot kaptam. A lap címe a következő: „Magyar Néplap, politikai, társadalmi és közgazdasági katolikus hetilap.” Hogy mi ennek a lapnak a tartalma az nem érdekel sem engem, sem a mélyen tisztelt közönséget. S hogy miért foglalkozom még is vele, annak nem a tartalma, hanem a hirdetés az oka, a mely szórul-szóra így hangzik: „*Tiszteljétek páduai Szt. Antalt! Terjsszétek az ő tiszteletét! Erre való eszközök: „Páduai Szt. Antal lapja.” „Szent Antal Toulonban és a szegények kenyere,”* épületes olvasókönyv. „*Gazdagnak — szegénynek*“, tanítás az irgalmasságról. *Képes levelező lapok. Levélzáró pecsétek „Páduai Szt. Antal oltalma alatt.” „Szent Antal képe” (Eredeti arcza.)* Továbbá „*A Szt. Antal*“ kaszagyárnál megrendelhető „*Sohr Szt. Antal*“ ezüst aczél kaszája. És végül „*Gyémántaczél-ezüst beretva.*“ három évi jótállással; nincs oda írva, de azt hiszem az is a Páduai Szt. Antal eredeti arczképével. Hát méltóztatok megengedni az én türelmetlenségemet ez a hirdetés hívta ki. Mert ha a Szt. Antal nevében könyöradományra szólítják fel a hiveket, azt természetesen találom. Egy olyan elskaló Szentnek, mint Szt. Antal nemcsak illik, hanem kötelessége is az, hogy a szegények könnyeit letörölje, a didergőknek ruhát, az éhezőknek eledelt juttasson, A kikilyen czélból adnak, azok nemes czélra adnak. De a felolvasott hirdetésben nem találtam én egyetlen egy vonatkozást se, a mely szegényekről szólana, hanem igenis megtaláltam a maga teljes meztelenségében azt az eljárást, a melyről Jézus azt mondja a Máthé VII. 6. versben: „Ne adjátok azt a mi szent az ebeknek, se a disznók eleikbe ne hányjátok a ti drága gyöngyeiteket, hogy azok meg ne tapodják lábaikkal és reátok fordulván meg ne szaggassanak titeket.“ Kérdém, vajon hol van a kath. egyháznak a méltósága, a midőn megengedi, hogy egyik fő védszentjének a neve alatt boldonságok a népet. És hol van azoknak a férfiaknak az önérzete, a kik egyhangulag elítélték Horánszky Nándort azért, mert azt merte mondani a kath. kongresszuson, hogy az ő meggyőződése szerint az lenne az ideális állapot, ha az összes középiskolák vezetését az állam venné át? Miért nem tiltakoznak a „*pápa hü alattvalói*“, a „*Szent Antal*“ nevének a megszenteltetésére ellen? Bocsánatot kérek, de már kezdek türelmetlen lenni. S önök arra gondolnak aggódva, hogy miféle ref. tárgyú vallásos felolvasás lesz ez, a mely veszekedéssel kezdődik egy szegény kath. szent érdekében. Nem akarom tovább is kétségbe tartani a valódi ok felől, megvalloim őszintén mi indított engem erre a felolvasásra. Ujabb időben azt tapasztaltam, hogy nemcsak a nemzeti kérdés, hanem a felekezeti kérdés is állandóan izgatja amugy sem nagyon erős alapokon nyugvó társadalmunkat. Ugy rémlik nekem, mintha egy állandó, tervszerű támadás megkezdődését látnám az egész vonalon az ellen a mi tisztán magyar és protestáns. Hogy mennyiben jogosult az én feltevésem azt nem tudom, nem is vitatom, tény az, hogy ennek hatása alatt kezdtem gondolkodni a következő kérdések felett: Miért vagyok én kálvinista? Honnan merítettem vallásos meggyőződésemet? És mi ennek az alapja?

Az első kérdésemre nagyon egyszerűen és röviden azt feleltem, a mit az én helyzetemben minden kálvinista felelt volna. Azért vagyok kálvinista, mert annak születtem. Az apám kálvinista volt s én is az

lettem. Mert a gyermek követi a szülői vallását. Ha a szülők különböző vallásuak, akkor a fiu az apa vallását, a leány az anya vallását követi. Így szabja meg ezt az 1868-iki (VIII. §.) országos törvény.

Ezt mindnyájan tudjuk s én is tudtam. De szegyet ütött nekem a fejembe egy másik kérdés. Miféle valláson voltam én a mikor születtem? Mert hisz a törvény csak a szülők vallásáról szól. Rólam pedig egyszerűen kijelenti az én tudtom és beleegyezésem nélkül, hogy követem szüleim vallását és kálvinista vagyok. Pedig olyan világos mint a nap, hogy a mikor születtem sem kálvinista, sem katolikus, sem unitárius, sem semmiféle felekezeti nem voltam. Természet szerint olyan szabad teremtménye valék az Istennek, mint akár a réti virág, akár az erdei vadállat kölyke. Egyetlenegy törvény uralkodott fölöttem a természeti élet törvénye: az ösztön. Egyetlen törvényt ismertem el jogosnak magam felett, az édes anyám türelmetlenségét, a melylyel engem még a szélől is óvott s anyai szeretetét, a melynek éltető levegőjében testem s lelkem fejlődésnek indult. Az élet kezdetén e szerint mindnyájan bizonyos felekezetiálláspontra állunk. Születésénél fogva még senki sem lett kálvinista. S a ki vallásos meggyőződését, felekezeti álláspontját csak a fejére hullott vízcseppekkel tudja igazolni, az bátran beállhat a felekezetiállások felekezetébe, mert sem magára, sem a felekezetre nézve nem nagy veszteség. Születésünkénél fogva tehát még egyikünk sem lett kálvinista. Ezt az igazságot, még az az igazság sem dönti meg, hogy az emberi szellemképviselői, a művészek, a költők, a szónokok és más szellemi nagyságok tényleg annak születnek, a mivé lesznek. Mert az egyéni kiválóság az kivétel; a vallásos érzés pedig az emberi lélek általános vonása, szüksége. A költő, költővé; a művész, művésszé; a szónok szónokká lesz, bármily sorsban született, bármily nehézségekkel kell, hogy megküzdjön, mert annak kell lennie, mert hajlama viszi, üzi célja felé ellenállhatatlan erővel. A felekezeti állásponttal azonban nem így vagyunk. A felekezeti felfogás és meggyőződés befolyásolható, változtatható rábeszéléssel, ígéretekkel, pénzzel, erőszakkal. Gyakran eszköz lehet az egyes családok, osztályok s az egész társadalom békejének a felforgatására; minden nemesebb törekvés megbuktatására, sőt magának a nemzeti életnek a megsemmisítésére is.

Honnan van ez a hatalma és ereje a felekezeti érzésnek? Mi ennek az eredete? Mert a mint mondtam, születésénél fogva senki sem volt sem kálvinista, sem katolikus, sem más felekezeti.

Utánna nyomoztam tehát s kezdtem kutatni, vizsgálni a saját életemet. Bejártam minden zugát. Visszamentem gyermekkorom legelső emlékéig. Tudni akartam kálvinista meggyőződésemet legelső fellobbanását, de sehol, sehol egyetlen egy nyomra sem akadtam. Pedig oly tisztán emlékszem az egyes dolgokra mintha ma is látnám. Emlékszem játszótársaimra, a kikkel háborusdít játszottam künn a réten, de nem emlékszem soha, hogy felekezetedit játszottunk volna. Emlékszem gyermekkori csinajaimra, de türelmetlenségre soha, kivéve az öreg boltost, a kiről mindig abban a meggyőződésben voltam, hogy kevesebb cukrot ad egy krajczárért, mint a mennyi kellett volna. Egyetlenegy jelenetre emlékszem, a minek felekezeti jellege volt. Egy télen a falusi fiatalság nagy templomot csinált hóból a házunk előtti térségen. A torony tetejét nagy kereszt ékesíté szintén hóból. Reggel a mint iskolába mentem, csak elbámultam, midőn a templom tövébe láttam vagy 10—12 messzesi oláh embert, letérdepelve imádkozni. Lovaik ott állottak hosszú sorban, a lovak hátán kártyák és csebrek voltak; ők pedig ott imádkoztak a csikorgó hidegben hajdanfőn. Én nagyon különösnek találtam

— megmosolyogtam őket — tovább futottam a hidegbe s nevetve mondtam eliskolátársaimnak az esetet, édesapámtól azután megkérdeztem, hogy miért térdepeltek azok a midőn imádkoztak. Nem tudom már mit mondott, de arra emlékszem határozottan egy szóval sem mondta, hogy gyűlöljem őket. Sem otthon, sem az iskolában, sem a templomban, sehol sem emlékszem, hogy valaki előttem a kálvinista egyház kizárólagos jogosultságát vagy előnyét vitatta volna. Pedig az egész község református volt. Idegen felekezetű nem volt egyetlen egy sem, kivéve egy pár zsidó családot. Lehet talán éppen ez volt az oka.

Kedély világom, vallásos érzésem tisztán emlékszem, minden egyoldaluságtól ment volt. Sőt azt mondhatom, hogy vallásos érzésem egész hét éves koromig alig jelentkezik. A reggeli és estvéli imádkozás, a templombajárás inkább házi szokás volt nálunk, meg kellett, hogy tegyem, de szükségét nem nagyon érzem. Hét éves koromban azonban meghalt az édes apám. Magunkra maradtunk: édes anyám, két leánytestvérem s én. Sokat sirtunk. Én nem voltam egészen tisztában, hogy miért, de mert ők sirtak, én is velük együtt sirtam. Annyit tudtam az egészről, hogy édes apámat nem fogom többet látni soha. A közös fájdalom azonban csodálatos hatással volt reám. Megjavultam. Azelőtt kissé akaratos természetem gyakran hozott összeütközésbe a házi és iskolai renddel. Sokszor kikaptam. A templomból, ha lehetett elszőktem s még az imádkozásról is szívesen megfeledeztem, ha alkalom kínálkozott reá. Az édes apám halála után azonban soha. Szófogadó engedelmes lettem. Az édes anyám kérő szava, különösen könnyei mintha égették volna a lelkemet. Valami olyan féle elhatározás vett rajtam erőt, hogy most már nekem kell pótolni édes anyámat. Sokszor erőmet meghaladó munkákat akartam megcsinálni. Az imádkozás lelki szükség lett a segedelem örökforrásához, hogy édes anyámon és testvéreimen minél hamarabb segíthessek.

Sokszor végeztük sirással az imádkozást is. Édesanyám kezdte s mi utánna, az árvák. Azelőtt emlékszem esténként leánytestvéreim daloltak, most édesanyám énekelt. Szomorú ének volt az, fájón csendül ma is lelkemben a viszhang rája:

Szemeimből bánat könnyűi hullnak,
Fájda mimnak sebei nem gyógyulnak;
Lelkemre terhek tódulnak,
S szorongató félelmem nem mulnak.“

A következő nyáron azt is megtudtam, hogy miért busult oly sokat édesanyám. Sok esők jártak. Aratás után közvetlen a Beretyó kiáradt, elvitte a kalengyákat az árvíz. A mi megmaradt az pedig ott rothadt el a mezőn. A miénket is elvitte, a mi kevés megmaradt az ki volt zöldülve. Együtt vettük számba édesanyámmal, jobban mondva együtt sirattuk el az esztendei termést. Ekkor mondotta édesanyám ott kinn Isten szabad ege alatt: „Na fiam, most lenne szükség édesapádra. Nem lesz miből élnünk. Ha a jó Isten, a ki a termést elvette, meg nem segít, a más kenyerére szorulunk.“ — És a jó Isten megsegített, dolgoztunk; nem szorultunk senki kenyerére, pedig az élet nagyon drága volt.

A „jó Isten“, ez a szó mélyen bevésődött a lelkembe. Hozzá imádkoztam azután is. Nem éreztem szükségét sem a szenteknek, sem a tömjének, sem az oltárnak. Lelkem megtalálta mindig az utat a „jó Istenhez.“ Pedig sokszor kellett hozzá folyamodni. Mert a kollegiumba kerülve, szégyeltem édesanyámhoz folyamodni, a kin inkább segíteni szerettem volna. — Nélkülözéseim között is egyetlen reménységem és vigasztalásom volt a „jó Isten.“ Ő és senki más. De nem a kálvinistáké, nem a katolikusoké, sem egyetlen egy felekezeté sem, hanem az a „jó Isten“ a kőről Jézus azt tanította, hogy „Atyánk“, mindnyájunknak „Édesatyja.“ Egy pár év elteltével eljött a kon-

firmálás ideje is. Szívem tele volt reménnyel, vágygal, sejtelemmel. Lelkem tavaszi világa fesledezni kezdett. S gyakran rajta kaptam magamat, hogy a mennyei igazságok fontoságát világából, leszáltam a földre. A magasba vágytam, de lelkem szárnyai gyakran érinték a földet. Fiúk és leányok reménykedve, de mégis bizonyos félelemmel vártuk a konfirmálás napját.

(Vége következik.)

Lapszemle.

A „Debreczeni Prot. Lap“ ez évi 1. száma vezércikkézője az *idők megváltozását várja*; Rómával szemben a protestáns lelki szabadság alapján az erkölcsi felfogás megváltozását, a világ társadalmi életének megújítását és átalakítását a Kr. szellemében. *Bárcsa* János egyik cikkében az „1901. év mérlegét“ állapítja meg a statisztika alapján, azzal a konkluzióval, hogy „mi mindaddig veszíteni fogunk felekezetiileg, míg legalább is oly nagy mérvű egyháztársadalmi tevékenységet ki nem fejtünk, mint a katolikusok, kik e téren bámulatos eredményeket értek el.“ Ugyan ő a *tanárválasztásokról* írva ép' a mi közgyűlési tárgyalásainkra támaszkodva *helyteleníti a meghívást*, korlátozandónak ítéli a választási korteskedést a lelkészválasztás mintájára.

A „Sárospataki Lapok“-ban Gömöri a prot.-musra váró küzdelmet rajzolja. *Szombathy L.* „Métely hintők“ czímen azokról a tanító aknamunkáról ír, a melyet a nemzetiségi vidékeken tapasztalni. Gyökeres kurát kíván e téren, a melyet a felekezetek autonómiaja se gátolhasson meg. *Szilva István* a lelkészválasztási törvényre vonatkozólag kívánja, hogy az egyházak osztályozása az egész országban azonos fizetések alapján történjék; a rendes és s. lelkési szolgálat a minősítésnél egyértékű legyen. A bizonyítvány érdemfokozata a minősítésnél érvényesüljön, de bizonyos időn túl a különbség elenyésszen. Hely. lelkész szolgálat és dr.-ság ne adjon egy évi előnyt. A lelkészválasztási jogosultság az erdélyi (mely nevet közölgilag rosszal) kerületben is azonos legyen a többiével. — Ezek mellett harcol igen gyenge argumentumokkal.

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ zsinati programját ezekben adja: *rendeztessék az egyh. adó* a személyes adó és vagyonaránylagos adó kombinációjával, de a budget-jog fentartásával úgy, hogy a gyengébb gyülekezeteket részint az erősebbek fölöltségével (Hogyan?!), részint állami segítséggel támogassa. De ez állami segítségért az egyházat el ne államosítsa. *Az egyh. tisztviselők anyagi helyzete javíttassék*; a papifizetés minimuma legyen 2400, a tanítói 1200 kor. Legyen papi nyugdíjintézet. *Nagy gyülekezetek parochiákra* osztassanak, *egyházkerületek arányosabbá* teendők. *A ref. nevelés fejlesztessék* iskolailag is egyh. társadalmilag is *erőteljes vallásos alapon*. Érvényesítették az 1848. XX. t.-cz. 2. és 3. §-a az egyenlőség és viszonyosság. *Dr. Kiss Aron* a vallástánító lelkészek jogát bizonyítja a lelkési felavatásra. Igaza van, mi Erdélyben mindig úgy is csináljuk a nem vallást tanító, de papi diplomával bíró rendes tanárokkal is.

„Evang. Egyh. és Iskola.“ *Raffay S.* a protestáns sajtó s vele a „Magyar Szó“ támogatását, átvételét vagy bármit, de prot. sajtó létezése szükségét hangsúlyoztatja erővel. *Bereczky* az „Iskolai Biblia“ kérdését vitatja, szükségét igazolja.

Az „Egyetértés“ mult évi december 22-iki számában „*Grotius*“ „A városok patronátusa“ czímen azt bizonyítja, hogy a patronátus, mint a pápizmus egyik kiváltsága elavult intézmény s nem fér össze a polgárok egyenlő teherviselési elvével. Annál nagyobb abszurdum, hogy a vele járó választási jog, csak a kath. vallású tagokra szoríttassék. Ez ügy rendezést vár. Helyes rendezési elv: adassék meg a kath.-oknak az a jog, mit maguknak igényelnek (hogy csak ők folyanak a plebánus választásba), de a patronátusi kötelességek teljesítése is egyedül rájuk nehezedjék. Ezzel az E- s — írja — nem mindenben ért egyet. Hát mi volna ennél helyesebb?! — Az ez évi január 4-iki számban Péntek Ferencz arról ír figyelemre méltó cikket, hogy a presbiteri elvekre való folytonos hivatkozással, mint egy pápista dogmával, ne állják útját a ref. egyháznak minden korszerű haladásnak. Különösen felhívja a zsinati-atyák figyelmét arra, hogy a *lelkészválasztás helyett a kinevezés* (a püspök elnökleite alatt egy nagyobb bizottság által) felelne meg leginkább egyházunk érdekének.

Irodalom.

Előfizetési felhívás „Kátémagyarázati imádságok” című műre.

Régóta él már lelkemben a gondolat, hogy kilépek egy teljesen elhagyott térre, s a száraz avar helyét zöldelő pázsittal fedem be: a heidelbergi káté ötvenkét Urnapja kérdéseinek és feleleteinek sorrendjében és gondolatmenetéhez alkalmazkodva, imádságokat írok vasárnap délutáni kátémagyarázatainkhoz, — olyan imádságokat írok tehát, a minők tudtom szerint először és utoljára a mult század első felében V. Pap István ünnepi imádságai közt jelentek meg. De V. P. I.-nak e műve elévült s alig-alig is volna megszerezhető.

Utóbbi néhány hónapom szabad óráit e régi gondolatom megvalósítására használtam fel, s Isten segítségével immár megirtam s ki is adom e 106 imádságot.

Minden kátémagyarázathoz elő- és utóimádságot irtam ugyanis, de minden esetben úgy szerkesztve azokat, hogy a mely lelkészünk csak egy imádságot mond egy-egy kátémagyarázata alkalmával, néha tán legfentebb egy igeidő megváltoztatásával bármelyik imádságot is egészen jól használhassa, s az ilyen lelkész kétszer mehet végig az 52 Urnapon ezekkel az általam irt imádságokkal. Két imádságot pedig azok számára irtam, kik az első Urnapot megelőző vasárnap délutánon, a kátémagyarázatok megkezdése előtt esetleg egy bevezető beszédet szeretnek és szoktak a kátéről, a kátémagyarázatnak a gyülekezeti hitélet fejlesztésére fontos voltáról, vagy más idevágó, ilyen kérdéssről tartani.

Imádságaimon az egyszerű, a meghamisítatlanul erős kálvinista hit és meggyőződés fénye vonul keresztül. Rövidék azok valamennyien, s írásuk közben minden egyébre törekedtem, csak a szoros értelemben vett művészi kivitelre nem. Egyszerű, világos, mesterkéletlen hangon irt imádságok ezek. Bármilyen nehéz volt is egyes hittani vagy erkölcsi tételeknél megtennem, de sohasem elmélkedem, hanem törődött lélekkel, hitben és igazságban mindig az Istenhez beszélve, folyton csak imádkozom.

Ezennel előfizetést hirdetek ez új imakönyvemre. Szép nagy betűkkel jó papíron, f. évi márczius 10 előtt szétküldöm azt az előfizetőknek.

Előfizetési ár füzve 3 korona 10 fillér, kötve 3 kor. 60 fillér, mindenik esetben bérmentes szétküldéssel. Az előfizetési pénzeket lehetőleg f. évi január 31-ig kérem hozzám, nevemre beküldeni (Debrecen, Péterfia-u. 8. sz. a.)

Kérem egyházunk tagjait, első sorban természetesen a lelkész, segédlelkész, hittanhallgató urakat e határozottan csak kálvinista imakönyv támogatására.

Debrecen, 1903. január 12.

Csiky Lajos,
theol. akad. tanár.

„Magyar Prédikátor” czimen Szabó Jenő kézdivásárhelyi paptársunk, kinek kiváló szónoki talentuma eléggé tsmeretes, egyházi beszédeit, imáit, ágendáit stb. *Olcsó havi füzetekben* terveli közreadni, hogy mindenkinek könnyebben hozzáférhetőbbé tegye. Készletben levő anyaga két esztendőre osztható be s így 24 füzetet tesz ki. Az az első ily füzet a „Magyar Prédikátor”-nak a jövő hó elején jelenik meg. Midőn ez irodalmi hirt örömmel hozzuk olvasóink s főleg paptársaink tudomására: Szabó Jenő barátunknak szerencsét és sikert kívánunk vállalkozásához. Hogy legyen ez a megrendelőktől függ. Kívánjuk, hogy minél több megrendelője legyen. Szabó Jenő nem a kitaposott utakat járja. Erős egyéniség, mely bizonyára meg fog látszani beszédein is. Csak kíváncsi, hogy jó tulajdonságai termékenyítőleg érvényesüljenek irodalmunkban.

Különfélék.

Bolyai ünnepélyek. Kolozsvárt e hó 15-én ünnepet ül a tudomány. Bolyai Jánosnak a világszerte híres matematikusnak, a nem kevésbé híres atyának Bolyai Farkasnak m.-vásárhelyi ref. kollegiumunk egykori tanára fiának születése 100 éves évfordulója alkalmából. Az ünnepély főmomentuma a tud. egyetemen foly le, melyen részt vesz az m. tud. akad. is br. *Eötvös* Loránttal élén. Bolyai ünnepélyeket tartanak kollegiumaink is s ez alkalommal közölni fog-

juk egyik tanár-társunk felolvasását, melyből olvasóink tájékozást szerezhetnek a mi Bolyaink nagyságáról. Kollegiumainknak, egyházunknak mindig dicsekedése lesz e két nagy férfiú s általuk egyházunknak lekötelezettje az egész nemzet, sőt a tudományos világ. Haj, mi régi dicsőségünk! Hadd vessétek be jól a mi ifjuságunk lelkébe iskoláink multjának nagyságát, hogy lelkesedjenek jövődjéért is. Ez alkalmából felhívjuk olvasóink figyelmét *Bedőházy* János volt tanárunk, most orsz. képviselő gyönyörű munkájára: „*A két Bolyai*”, mely kimerítő s igen élvezetes élet- és jellemrajzot ad úgy az apáról, mint a fiuról.

Körmendy Sándor a dunántuli egyh. ker. főjegyzője hedrahelyi ev. ref. lelkész, volt orsz. képviselő — meghalt. Temetésén *Antal* Gábor püspök mondott imát, *Peti* Lőrincz gyászbeszédet, *Lelkes* magyar és erős kálvinista volt „Körmendi bácsi”, kiroli kik ismerték, mindig csak a szeretet és tisztelet hangján beszéltek. Az egyházi ügyekben mindig vezető szerepet vitt s főleg a katonai lelkészségek ügyét mindig ő tartotta felszinen. Igaz, hü munkás volt; emléke áldott!

Erdősítési jutalom. A földmivelésügyi m. kir. miniszter az 1897-ben teljesített erdősítésekért kitűzött jutalmak közül a legelső nagy jutalmat azaz 1000 koronát a Háromszékmegye Sepsibesenyő községi ev. ref. egyházközségnek ítélte oda, az egyháznak 27.45 kat. hold területen létesített kitűnő erdősítésért. — Így olvassuk ezt a Sz. N.-ből. S lelkünk örül. Ime, az igaz munkásnak jutalma vagyon. Ez az elismerés besenyői hiveink *szorgalmi munkáját* dicséri. Virradjon a nehéz helyzetben élt egyh. községre jobb idő. Ily szorgalom mellett meg is lesz. Legyenek követett példái sokaknak!

Kovács Albert budapesti theol. tanár súlyosabb betegségéről régóta szállonganak a hírek. A napokban állapota annyira rosszabodott, hogy beszállították, a Herzl szanatoriumba, hol e hó 12-én nagyobb operációt végeztek rajta. A lapok az operációt sikerültnek írják. Vajha, valóban vissza nyerné egészségét a kiváló tudós tanár. Mi szívünkben kívánjuk.

Gyászhir. A boldog emlékezetű dr. Kovács Ödön családja sarjaiból törött le egy ág, hervadt el az egyetlen virág. Egyetlen leánya *Kovács* Iluska e hó 9-én 19 éves korában elhunyt. A sokszor és sokképen megpróbáltatott családnak szomorú felkiáltása: „Oh Ég Ura, nyujts vigaszt nekünk...! Nyujtsd a Kegyelem Istene! Adjon megnyugvást bölcs, de oly nehéz végzésén. A jó gyermeknek, a kedves, vidám leánynak emléke élni fog. Nyugodjék csendesen!

Öngyilkosság. Sz.-Szebesről írják: Kormos Elemér szászsebesi kir. járásbíró, a szászsebesi magyarság általánosan szeretett, tisztelt előkelő tagja, az ottani ev. ref. egyházközség gondnoka s a magyar kaszinó alelnöke folyó hó 12-én reggel gyógyíthatatlan betegsége miatt halántékon lőtte magát s meghalt. Halála a szászsebesi magyarságban általános gyászt okozott. De egyházunknak is nagy vesztesége ő. Mai lapunkból is látható, hogy buzgótt egyházunkért. Hogy az Urban való bizodalom meg nem tartotta! Az Úr legyen kegyelmes neki!

Gyászos házasság. Kis Károly agyagfalvi ref. lelkész leánya Rózália, a karácsoni ünnepek alkalmával esküdött hűséget Nagy Dénes csik-somlyói róm. kath. tanárral. Nagy kegy, hogy Majláth katonái után Mester János mátisfalvi lelkésztársunk is összeeskethette az ifju párt, nagy titkon. Azért már szólni sem érdemes, hogy a jó protestáns szellemben nevelt papi leány odakötelezte gyermekeit a római katolikusoknak, mikor mi készséggel elnézzük, hogy a mi buzgó tanáraink római katolikus nőkkel élnek

boldog házasságban. A mi gyászos pusztulásunknak egyik mutatója, hogy mindezt egy református pap eltűri, sőt megengedi. Felhívjuk ezen szomorú esetre főtisztelti püspökünk figyelmét s kérjük, lássa meg, hogy Agyagfalván nemcsak a hírek rohannak, nem-bánomság miatt, a baptis mus karjaiba, hanem a pap is elvesztette lábait alatti a talajt, megérett a jól megérdemelt nyugalomra.

Megjegyzés: Kiadtuk e sorokat, mert megbízható papi-kézből kadtuk. Megütközésünk e dologon felette nagy. Nem tudjuk, hogy Kis Rozália alól volt-e a 24 éven, a mikor csak *apai beleegyezéssel* adhatott reversálist. Ez az esetet még súlyosabbá tenné. De ha tul volt is a 24 éven, áll az, hogy az a pap, a ki saját gyermekét nem tudta úgy nevelni, hogy vál-lásához és egyházához hű maradjon: az másokkal ezt annál kevésbé tudja elérni s így papi feladatainak eleget tenni nem tudván, azt a hivatalt tovább nem is viselheti. Ez világos logika. — A Főtiszt. Püspök ur, bizonyos, hogy lapunkból tudomást vesz a dologról. De vajon ez-e az ő tudomására való hozatálnak az útja? Hirlapi cikkek alapján *hivatalos* eljárásokat indítani nem szoktak. Reméljük azonban, hogy az *egyházmegyei hatóság* megteszi kötelességét.

Szerk.
A „*Vasárnap*“ folyó évi 2-ik száma *Vajda F.* szerkesztésében a következő tartalommal jelent meg: *Dr. Bartók György* erdélyi ev. ref. püspök körlevele, melyben lelkes hangon a kíváncsi olvasók csökkentésére hívja fel a lelkészeket. — *Kálvin* „Tíz-parancsolat“ magyarázatából jön a 3-ik parancsolat, mely az Isten nevének felvételéről s főleg az *eskü-ről* szól, mely eléggé mutatja egyházunk felfogását a *nasarénus* tévelygéssel szemben. *Juhász S.* „*Zokszó*“ cz. szép verse azon kérdés körül forog „Mért éhez a koldus rongyosan?“ A „*Tárczában*“ *Csirmay Zoltán* „Egy főúri család szenvedése val-lásáért“ címen *Br. Wesselányi Miklós és neje Cse-rei Ilona* szenvedéseit rajzolja gyermekeik református vallásáért. A lap képe, a fényes *új orsságház*. Apróságok Bóra Katalinról Luther nejről. *Egyházi életben* vallási statisztika. *Hasai krónikában* a kiegészítés. Majd *Vegyes hírek*. — Nem vagyunk még tájékozva, hogy ez évre hány előfizetője van a „*Vasárnap*“-nak; de azt érezzük, hogy nem lehetnek eleget, míg mindeu református családhoz nem járátják. Ha érdeme szerint pártolják e kis lapot — bizony nagy áldására lesz egyházunknak. Szívünkkel ajánljuk. Előfizetési ára egész évre 4 kor.: félére 2 kor.; negyedére 1 kor. A pénz a „*Vasárnap*“ kiadóhivatalához Székelyudvarhelyre küldendő.

Szerkesztői üzenet.

Az eddig beérkezett reklamációknak a mennyiben most eleget tettünk, tehettünk. Az 1902. ápr. előtti számokat azonban legjobb akarataink mellett sem küldhettük, mert több példánnyal már azokból nem rendelkezünk. Tisztelettel kérjük előfizetőinket, hogy reklamációikat az illető szám megjelenési ideje után 8—10 nappal postai „*Visszajelenségi Lap*“-pal lapunk expeditorához az „*Ellenzék nyomdá*“-hoz intézni szíveskedjenek. Így fogunk leghamarább és biztosan eleget tehetni a kíván-ságoknak.

Hivatalos rész.

59—1903. sz. KÖRLEVÉL

az összes esperes aaihoz és a püspöki vizsgálat alatt álló összes egyházközségek tt. Tanácsaihoz.

Az 1901. évi 5287. sz. alatt kelt körrendeletünkkel arra hívtuk volt föl az összes egyházmegyei és egyház-községi közalapkezelőket, hogy az országos közalapi járu-

lékokat minden évi december hó 28-áig föltétlenül hajtsák föl és küldjék be a magyar földhitelintézetbe, mert decz. hó 31-én a számlák lezáratnak és az addig be nem folyt járulékok már hátrálékként mutattnak ki a következő évi egyetemes konventen.

E rendelkezés pontos teljesítését 2343—1902. számú rendeletünkkel ismét figyelmébe ajánlottuk az összes köz-alapkezelőknek.

Az 1902. évi zárlat eredményéről azonban igazgató-tanácsunkhoz, mindeddig csak néhány jelentés érkezett be, föl hívjuk czimben jelzett aait, hogy a *folyó hó végéig* multhatatlanul jelentsék be, illetve a főtabella másolatának csatolásával igazolják, hogy a fennebbi körrendelet kívá-nalmának mennyiben tettek eleget?

Kolozsvárt, 1903. január hó 7-én.

Bartók, elnök.

Kádár János, titkár.

Szám: 68—1903. KÖRLEVÉL

a névkönyvi adatszolgáltatás tárgyában.

Valamennyi nt. esperesi hivatalnak.

A nt. esperesi hivataloktól hivatalomhoz addig beér-kezett névkönyvi adatok átvizsgálása és sajtó alá rende-zése során azt kellett tapasztalnom, hogy nem mindnyá-jan küldötték föl a saját egymázmegyejük népmozgalmi és tanügyi állapotáról szóló és az 1902. évi Névkönyvben is közölt *összefoglaló kimutatást*.

A mai napon minden ilyen nt. esperesi hivatalnak megküldöttem a jelzett kimutatás egybeállításához szüksé-ges egy-egy példány adatgyűjtővet.

Kérem a nt. esperesi hivatalokat, szíveskedjenek an-nak rovatait sürgősen kitöltve, a püspöki hivatalhoz, e lap megjelenésétől számított 8 napon belül betérjeszteni, ki-váló gondot fordítván a rovatok pontos betöltésére.

Kolozsvárt, 1903. jan. 14.

Bartók, püspök.

50—1903. sz. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a deési egy-házmegyébe kebelezett *kozárvári* 4-ik osztályu egyház-község ürességben lévő lelkészi állására pályázat hir-dettetik.

Javadamom: Megújított 3 szobás lakás, jó karban lévő gazdasági épületekkel, 1360 □ öl belsőséggel.

23 hold 1160 □ öl szántó, kaszáló, első osztályu, 472 kor. 96 fill, 2 öl tűzifa 14 kor., készpénz 380 korona 62 fillér. Állami fizetés kiegészítés 1600 koronáig, 758 k. 12 fill. Az állami iskolában végzett vallástanításért 80 k. tiszteletdíj.

Pályázati határnap február 20.

Folyamodványok nt. Pap István esperes afiaihoz S. M. Berkeszre u. p. Nagy-Somkut küldendő.

Kolozsvárt, 1903. január 12.

Dr. Bartók György, püspök.

42—1903. sz. KÖRLEVÉL

Egyházkerületünk 1902. november 10-én tartott köz-gyűlésében 29. számú határozattal, hatályon kívül helyez-vén a magyarországi ev. ref. Egyházi Törvények életbe-leptetésére és végrehajtására vonatkozó „*Utasítás*“-nak az esperesi vizsgálati kérdőpontokat magában foglaló 130. §-át, — s ugyanazon szám alatt megállapítván az új kérdő-pontokat, — az ezen közgyűlési határozatnak, már a jelen 1903. évbéli életbeléptetésére vonatkozó 4788—1902. szá-mu igazgatótanácsi rendeletre való hivatkozással (hivatalos lap 52—1902. sz.) értesíteni kívánom a görögényi egyház-megye minden lelkészi hivatalát, hogy a mult 1902. évre vonatkozó, jelen évi egyházvizsgálatok már az új rend-szer és az új kérdőpontok szerint fognak megtartatni, s így a *feleknek*, — az „*Utasításban*“ foglalt kérdőpon-tok mellőzésével, — az 1902. évi egyházkerületi köz-gyűlési jegyzőkönyv 29. száma alatt foglalt kérdőpón-tok rendjében adandók be.

Az egyházmegyének három évi vizsgálati körre leendő beosztása iránt, — az egyházmegyei tanácssal egyetértőleg, — kellő időben intézkedni fogok.

Gernyeszeg, 1903. január 10.

Csekme Ferencz, görögényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati kérdések.

(Folytatás.)

A) A lelkiek.

Legközvetlenebbül az egyház lelkiélet-érdekeinek szolgálatára hivatottak a gyülekezetek *lelkipásztorai* és az iskolák *tanárai és tanítói*. A gyülekezetek és iskolák szervezése, berendezése és kormányzása minden kapcsolatos kérdésekkel az adminisztratív ügyek csoportjába tartozik. Itt a lelki élet közvetlen munkásainak a papoknak, tanároknak és tanítóknak képzéséről, s a mennyiben ezzel kapcsolatos, választásáról ejtek szót.

a) Papképzés és választás.

Az egyházi élet egyik legfontosabb kérdése — a papképzés. S csodálatos, hogy e kérdést a zsinatelőkészítő konvent még csak fel sem kívánta venni a zsinati tárgyak közé. Nyilván, nem nézett e tekintetben egyházunk viszonyok követelte gyakorlati szükségének mélyére e tekintetben, vagy ha tán némelyek meglátták is e szükségét, a kielégítésére szükséges radikálisabb intézkedéshez nem mertek hozzá nyulni.

Az egyház karakterének leghivebb ki-nyomata, megtestesülése a pap kell, hogy legyen. Nagy igazság van tehát abban, hogy a milyen a papság, olyan az egyház. A protestáns egyházak s így ev. ref. egyházunk is, nem természetfeletti csudás erők sacramentalis magicus kezelője, mint a milyennek magát a római egyház tartja, hanem az evangélium ereje által építi Isten országát. Az evangélium pedig — bár legkevésbé tan, hanem élet, azaz érzületben és cselekvésben nyilvánuló karakter, — de mint ezeket közvetítő és kifejező, tan is. Annak, ki az Isten országát hivatással és hivatalosan építeni akarja: annak ismernie kell egyfelől az Isten országának természetét, törvényeit, történetét; aztán az evangéliumot lényegében és mindenféle történeti alakulataiban

s végre az ember természetét, a kiből Isten országa polgárát akarja nevelni, lelkiéletének emberileg bevilágítható legtitkosabb rejtekeiig. Csak úgy lehet munkája ön- és céltudatos, tervszerű s ennél fogva eredményes, ha tudja, hogy miből? mit? milyen eszközzel? és minő uton-módon? akar és kell építenie. — A „mi“ az ember e világban való életének összes vonatkozásaival; a „mit“, az az Isten országa, mely magában foglalja az embert és világot minden viszonylatában és alakulataiban; az „eszköz“, az evangélium azon értelemben, mely a lélek minden irányu nyilvánulásának megszentelő ereje, értelmi tökéletesedésben, sziv nemességben, akarat jóságban, keresztyén munkás jellemben.

Innen, hogy a protestántizmusban olyan nagy jelentősége volt, van és lesz mindenhá a tudománynak általában s lelkészei minél alaposabb és tudományosabb képzésének különösen. Innen a theol. tudományok folytonos szaporodása és növekedése. A protestáns pap ideálja: a kora színvonalán álló tudós, mélyen vallásos, kegyes lélek, tiszteletet parancsoló erkölcsi jellem és az evangélium elveinek az életben való megvalósítását önfeláldozással munkáló lelkipásztor, egy személyben. Egyházunknak ilyen papságáról beszél a XVI.—XVII. századi magyar kultur-historia. Az ideál kitűzésében, az eszmény megalkotásában ma sem estünk vissza talán — mutatja theol. intézeink tanterve, — de a gyakorlati eredmény az eszménymögött roppantul elmarad. Oka — egyebek mellett — abban keresendő, hogy a szürke teoriák akkor is tartják magukat, mikor a gyakorlati élet gazdag változatai és szükségai követelnek kielégítést. *A szürke teoria: az egy-séges papképzés, mely különböző minőségű anyag-ból, különböző viszonyok számára, egyforma lel-készeket akar képezni.* A mennyiben pedig az eddigi elvek szerinti gyakorlat: a minősítés és választási törvény különbségeket statuált kö-zöttük: az nem annyira az egyházi szolgálat

különlegességére és magasabb érdekeire volt alapítva, mint az egyéni anyagi előmenetel megkönnyítésében vagy megnehezítésében álló jutalom vagy büntetés jellegét hordozta magán. Hogy annyira ellenszenvenessé lehetett, ehhez, a majdnem kizárólag egyéni anyagi érdekeket érintő voltán kívül, járult az is, hogy két olyan faktorra építettett, a melyek alkalmazásának alapgondolatai ugyan teljesen jogosultak, de eddigi érvényesítésük módja e jogosultságot csak látszattá tette, anyagi igazság nélkül. E két faktor: *a tudományos képzettség és a gyakorlati eredmény.* Ki ne ismerné el ezek érvényesítésének jogosultságát, a lelkipásztori arravalóság megítélésénél? De ki lehet ezek mostani mérlegelésével megelégedve? A tudományos képzettség megítélése teljesen és kizárólagosan az *iskolai bizonyítványra* alapittatik, mintha a tudományos képzettségnek nem még nagyobb része esnék a *továbbképzésre!* E továbbképzés számba nem vétele és értéklésen kívül hagyása elég érezhetően bosszulja meg magát papságunk tudományos képzettségén s a legtöbb esetben azt eredményezi, hogy egy pár év alatt — csekély kivétellel — mind egyformák lesznek s bizony nem előnyösen nvelődnak. De hasonlóan vagy még rosszabbul vagyunk a másik faktossal: a gyakorlati eredménnyel is. A jó *lelkipásztorságnak* nem feltétlen mértéke a tudományosság. De még kevésbé a szolgálatban — jól, rosszul — eltöltött évek száma.

Pedig most a minősítés ez oldalon csupán csak azt veszi alapul. És az eredmény? Csak egyházi életünkre kell pillantást vetni. A kit a lelke nem visz, űz, hajt munkára, más miért törje magát? Az évek maguktól futnak és ők munka nélkül is emelkednek, javulnak — a minősítésben. Hogy mit dolgoztak a gyakorlati egyházépítés munkájában: azt e formában, számon se veszik, nem is értéklik. Ez sincs így jól.

A lelkeszek az egyház szolgálatában állanak, tehát az egyház közérdekei szempontjai szerint állítandók munkába. Ezt dominálónak kell elismerniök saját egyéni érdekeik felett. — Ám ezzel együtt jár, hogy ki-ki a hajlmainak és tehetségeinek legmegfelelőbb irányban nyerjen határozottabb kiképeztetést s ennek megfelelő posztra állíttassék. A mi magában foglalja úgy *a kiképzésben való különbségtételt, mint a munkatérre való beállítás új módját és az arravalóság (minősültség) megállapításában új való eljárást.* Tehát úgy *a papképzésnek, mint a lelkesválasztásnak és minősítésnek reformját.*

Ez a három kérdés együtt jár és együtt kapcsolatosan oldandó meg.

(Folytatása következik.)

Bolyai János születésének 100-ik évfordulóján.

(A kolozsvári ref. collegiumban tartott Bolyai-ünnepen elmondotta dr. Sárkány Lajos.)

Kedves ifjak! Most 100 esztendeje született Bolyai János. Az isten jókedvében ajándékozta meg az emberiséget lángelmékkel. A mi Petőfi a költészetben, Rafael a festő, Phidias a véső, Demosthenes az előadó művészetben, az volt Bolyai János a matematikai tudományokban a felvillanó lángelme, mely túlhaladja korát, a késő jövődőt teszi jelenné s az utának következő századok bennök csodálják a multat.

És lángelmének lenni nem boldogság; vajjon megértették-e kortársai Petőfit? Vajjon érti-e még a mostani kor is; pedig ő azon kevés lángelmék közül való, a kik már életükben népszerűek voltak, kinek dalait zengették már életében Kárpátoktól Adriáig. S vajjon boldog volt-e, vajjon nem ütközött-e lépten-nyomon a fenálló polgári világrendbe? Lehetett-e boldog Bolyai János, a kit korában csak két ember érthetett meg, egyik az édesapja Bolyai Farkas, a másik Gauss a tudományok fejedelme, a világszerte irigyelt és elismert német tudós.

Édesapja bár megértette fiát, elismerte nagy tudását, nem méltányolhatta kellőleg, mert félt az ellogultság vádjától, Gauss pedig fősvény volt az elismerés adójával, mert féltékeny volt igénytelen kortársára.

Nem ismerve, félreértve lehetett-e boldog Bolyai János? De mi büszkének lehetünk arra, hogy a magyarok istene nemcsak Petőfivel ajándékozta meg hazánkat, hanem nekünk adta a két Bolyait is. Mi pedig, hogy érvényesítettük méltó büszkeségünket? Ugy, hogy évtizedekig mitsem tudtunk létezésükről s csak akkor ébredünk fel, haláluk után évtizedekkel, mikor a németek lefordították németre, kiadták s dicsőíteni kezdték Bolyai munkáit. Akkor kezdünk gondolkodni, hogy nekünk is volt egy Bolyaink, a ki gyenge drámákat irt, hát vajjon a németek miféle Bolyait dicsőítnek?

Rájöttünk rendre a két fényes tehetségű Bolyai érdemeire, sőt végül még a magyar tudományos akadémia is kezdett velők foglalkozni.

Családi tulajdonság a két Bolyainál a matematikai tudományok iránti vonzódás, a gyors felfogás, a mély és logikus gondolkodás. Bolyai Farkas, az atya 1781-ben került az enyedi collegiumba alig hét éves korában. Irni, olvasni már otthon megtanult s a collegiumban kis társai mellett más tanulni valója nem lévén, a nagyobbaktól hallott leczkéket tanulta; kilencz éves korában már úgy tudott latinul, hogy a deákok csodájára jártak. Később egy nyáron hat hét alatt megtanult görögül s Homerost nemcsak fordítani, hanem könyvnélkül is tudta. Ifjú korában megtanult németül, francziául, angolul, olaszul és olául, tehát hat nyelven gazdagíthatta ismereteit. Legbámulatosabb volt a matematika iránti hajlama és tehetsége. A logaritmusokat majdnem könyvnélkül tudta, 14 jegyű számból fejben 2-ik és 3-ik gyököt vont. 18-19 éves korában a kolozsvári collegiumba jött Bolyai, itt a tudós Méhes György professortól tanulta tovább a matematikai tudományokat, örök barátságot kötött a professor fiával a szintén tudós matematikus Méhes Sámuellel. E barátságnak szép emlékét őrizzük nagykönyvtárunkban, mert mikor legnagyobb és őt halhatatlanná tevő művét a Testament megküldte Méhes Sámuelnek, saját kezűleg írta belé az ajánlást azzal, hogy „a barátság jeléül.” Ezt a példányt kegyelettel őrzí a könyvtárunk.

Bolyai Farkas felsőbb tanulmányait Bécsben, Jénában, később Göttingában folytatta, a hol megismerkedett Gaussal, kivel aztán együtt tanult, együtt

vitatkozott a mathesis rejtelseiről, kivel haláláig levelezett s benső barátságban élt. Ismeretségek kezdetén felmerült már közöttük Euklides XI-ik axiómájának a kérdése. Mélyen gondolkozó lelkők lehetetlennek tartotta, hogy a geometria, az önmagában tökéletes tudomány, hypothesisre legyen felépítve s gondolatukban, munkálataikban ők is álutra tévedtek, mint előttük 2000 év óta annyi tudós; bizonyítékot kerestek a párhuzamosak tételéhez. A miben sikertelenül fáradozott Lambert, Lagrange, Fourier, Legendre, Kaestner, Klügel, ők sem voltak képesek legyőzni a nehézségeket.

Külföldi tanulmányait bevégezve Bolyai Farkas haza jött Kolozsvárra, itt 1801-ben nőül vette Benkő Zsuzsánnát, s részint gazdálkodással részint a matematika tételeivel töltötte idejét 1804-ig, mikor a marosvásárhelyi ref. collegiumhoz professornak hívták meg.

1801-től 1804-ig, ez a három év életében a bizonytalanság és tapogatozás ideje. Egyetemi tanszéken kellett volna helyet találnia, hogy munkássága irányt kapjon, hogy anyagi gondoktól mentesítve a tudomány művelésének szentelhesse minden idejét. De azokban a szomorú, magyar tudományos élet nélkül való időkben leginkább csak a magyar protestáns iskolák töltötték be a tudományos góczpontok feladatát. A sárospataki, debreczeni, nagyenyedi, kolozsvári főiskolák nem egy tanára vezető szerepet vitt a tudományos és vallási vitatkozásokban, a magyar tudományosság fejlesztésében és terjesztésében. Így lett a marosvásárhelyi református főiskola a magyar mennyiségtani tudományos irodalom bölcsőjévé, azáltal, hogy magához lánczolta Bolyai Farkast. Egész lelkesedéssel foglalta el tanszékét, minden tanítványából tudóst akart nevelni. Hogy csalódnia kellett természetesen. De felhasználta helyzetét a tudományos munkálkodásra.

Már Göttingában irt egy dolgozatot a parallelaák theoriájáról, megkísértvén Euklides XI. axiómájának a bizonyítását, de mikor hazajött, sokáig nem foglalkozott a kérdéssel. Mint marosvásárhelyi tanár vette ismét elé a dolgozatát, újra meg újra átdolgozta, nem volt kielégítve, látta, hogy a bizonyításában hiány van; nem találta a kérdés nyitját, senki sem volt környezetében, a kivel gondolait közölhetne volna.

Gaussnak irt, közölte vele dolgozatát, de donai választ kapott, pedig Gauss is foglalkozott a kérdéssel; talán éppen azért vonakodott világosan válaszolni, nehogy saját gondolatait elárulja Bolyai előtt. Hogy Bolyai Farkas sohasem szünt meg a parallelaák megoldhatatlan kérdéseivel foglalkozni, látszik összes munkáiból, melyeket kiadott többnyire tanítványai használatára, de a melyek mélyen járó philosophiai gondolkozással tudományos munkaszámban veendőek. 1829-ben adta ki az „Arithmetika eleje kezdőknek” című munkáját, majd az „Ürtan elemei kezdőknek” jelent meg. Az arithmetika elejének bővített, a mint írja tisztáltabb kiadásai jelentek meg 1830. és 1843-ban. 1834-ben pedig kiadta „Az arithmetikának, geometriának és physikának eleje czimen” az előbbinek kiegészített kiadását. Legnevezetesebb munkája: „Tentamen juventutem studiosam in elementa matheseos purae... introducendi” két hatalmas kötetben 1832—33-ban jelent meg. Az első kötethez van fűzve Bolyai János világhírű műve: „Appendix scientiam spatii absolute veram exhibens...”

A Tentamen nyomán 1851-ben adta ki Bolyai Farkas utolsó munkáját: Kurzes Grundrig Einer Versuchs... czimen.

Ezt a művét, valamint a Tentament az Appendix-sel megküldte Gaussnak, ki a Bolyai János művére így nyilatkozott:

„Ha avval kezdem, hogy e művet nem szabad

dicsérnem, bizonyára meghökkensz egy pillanatra, de nem tehetek mást, azt dicsérni annyi volna, mint magamat dicsérni: mert az egész értekezés, az ut, melyen fiad haladt és az eredmények, melyekre jutott, majdnem teljesen megegyeznek részben már 30—35. év óta végzett elmélkedéseimmal. Valóban rendkívül megvagyok lepve. Szándékom volt saját munkámból, melyből egyébiránt eddig még keveset tettem papírra, életemben semmitsem közölni. A legtöbb embernek nincs helyes érzéke az iránt, hogy miről is van szó és csak kevés embert találtam, ki azt, mit közöltem különös érdeklődéssel fogadta volna. Erre csak az képes, ki élénken érzi, hogy mi hiányzik és erre nézve a legtöbb ember rendesen tájékozatlan. Ellenben szándékom volt idővel mindent úgy megírni, hogy legalább majdan velem el ne pusztuljon.

Azért nagyon meglepett, hogy e fáradság fölöslegessé vált és igen örvendek, hogy éppen régi barátom fia az, ki ily csodálatos módon megelőzött.”

Tehát Gauss fösvénykedik a dicsérettel azt állítván, hogy ő is reá jött már a kérdés nyitjára, de nem tette papírra. Bolyai Farkast teljesen kielégítette Gauss válasza, mert szerény természetével megelégedett azzal, hogy fia megelőzte Gaussst.

De Bolyai János kételkedett Gauss őszinteségében.

(Vége következik.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1903. január 15.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok aa. Jelen voltak: Bartók György dr. püspök, Kenessey Béla főjegyző, br. Bánffy Ernő, Deésy Gyula, Becsek Lajos, Sárkány Lajos, Sándor János, Incze Gerő és Váró Ferencz ig.-tanácsosok, Kádár János titkár, Maksay János számvevő és Módi Elek jegyző.

Elnöklő főgondnok aa. meleg szavakban üdvözli az ig.-tanács tagjait ez év első ülése alkalmából, reményét fejezve ki affölött, hogy mint eddig, úgy ez évben is az anyaszentegyház közjava fogja a tagok munkásságát vezetni és lelkesíteni. Az ig.-tanács elnök aa. éltetésével viszonzta az üdvözlést.

Ezután bejelenti elnök aa, hogy Simó Lajos főgondnok aa. gyöngékedésével mentette ki elmáradását. Szolgált tudásul.

Tárgysorozat rendjén, a szászvárosi collegium ama jelentése mutattatott be először, melyben jelenti, hogy a gör. keleti hitoktató, egyház-főhatósága rendelkezésemre támaszkodva, továbbra is román nyelven tanítja a hittant, az intézet épületében, saját hitsorsosainak. Ig.-tanácsunk e jelentés alapján ismét és határozottan eltiltotta az intézet kebelében a más mint magyar tanítási nyelv használatát és kimondotta, hogy e rendelkezésről a vallás- és közoktatásügyi minisztériumunk is értesítést küld, tudomásvétel végett.

A damosi egyházközség kántora, ki egyszersmind állami tanító, megtagadván az elődjei, sőt eddig általa is végzett lévitái természetű funkciók végzését, úgy a minisztérium elé került, honnan csakis a kántori teendők végzésére köteleztetett. Minthogy azonban az egyházközség ez által kielégítőleg kisegítve nincsen: jelentéstételre hivatott fel a teendők iránt.

A hosdái egyháznak az a kérése, hogy az iskola államosításakor elvállalt évjáradék fizetési kötelezettsége alól fölmentessék: ajánlólag terjesztetett a minisztérium elé.

Kiss Tamás, m.-vásárhelyi tanár aa. fizetés felemelési iránti kérelmét a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur nem teljesítvén, erről érdekelt aa., az előljáróság útján értesítettett.

A nagyenyedi tanítóképző-intézet államsegélyezése tárgyában, a segélyezés részletes föltételeinek

megállapítására miniszteri megbízott kiküldését kérte ig.-tanácsunk, nem fogadhatván el a miniszterium által följánlott ideiglenes színezetű segélyezési módozatot.

A budapesti bérházak együttes bérbevételére nézve Somlyó Mór és társa budapesti lakosok által beadott ajánlat, a részletes tárgyalások során elölgadhatatlannak bizonyulván, elutasított és ugyanilyen elbánásban részesült Braustetter Izsák budapesti lakos ajánlata is, melyben még az előbbiek által megajánlott átalány-összegeknél is kevesebb ígértetett. Ily körülmények között fölkérte ig.-tanácsunk br. Bánffy Dezső, főgondnok aát arra, hogy a nála jelentkezettek közül, kezelő gondnok kinevezése iránt tegyen javaslatot.

Főtiszteletű Püspök aa. indítványa alapján kimondotta ig.-tanácsunk, hogy a folyó év végétől kezdve, az egyházkerületi tisztviselőknek nem ad bérbe lakást a kerület házaiban, nehogy a részükre engedélyezhető kedvezmények, a többi lakók előtt praecedensül szolgálhassanak.

Módy Elek irattárnok kérése folytán, ismét foglalkozott ig.-tanácsunk a központi tisztviselők fizetésrendezésének kérdésével és az e tárgyban hozott korábbi határozatát felfüggesztvén, kiadta az ügyet ismét a bizottságnak, revideálás és ismételt előterjesztés végett.

Ezek után főt. Püspök aa. javaslata értelmében, a kolozsvári bérházak kezelésével Kilyén Sándor, iktató aa. bizatott meg 800 kor. javadalom mellett.

Számvevői előterjesztés alapján jóváhagyta ig.-tanácsunk a sepsi-szent-györgyi, fogarasi és deési egyházközségeknek, valamint a szászvárosi kollegiumnak, 1903. évi költségelőirányzatát, engedélyezvén az utóbbinál a tanári szálláspénzeknek 600 koronában való megállapítását, míg a tanítói fizetések fokozatait, külön előterjesztés alapján veheti ig.-tanácsunk csak elbírálás alá és ezért az idevonatkozó tételt a költségvetésből törölte.

A cseréfalvi ev. ref. ehk. község és Soltész Sámuel ottani öreg lelkész aa. indokolt kérésére megengedte ig.-tanácsunk, hogy a lelkész mellé kápláni állomás rendszeresíttessék.

A dedrádszéplaki ev. ref. egyházközség továbbra is a görgényi egyházmegyében óhajtván maradni, ez iránt a kerületi közgyűléshez czimzett kérést nyújtott be, melyet ig.-tanácsunk annak idején elő fog terjeszteni.

A koronkai egyház ama kérése, hogy központi kezelés alatt álló tőkéje, papiház építésre kiadassék, nem volt teljesíthető, mert közgyűlési határozat folytán e tőkék csak földbirtok vásárlásra adhatók ki.

Koréh Endre, erzsébetvárosi lelkész engedélyt nyert arra, hogy egy ott megindítandó társadalmi hetilap szerkesztői tisztét elvállalhassa.

Főként magyar nemzeti szempontból föltette kívánatosnak és indokoltnak látván ig.-tanácsunk néhány oly leány- vagy társegyházközség önállósítását mely egykor különben is anyaegyházi jelleggel bírt, ez irányban a miniszteriumhoz indokolt előterjesztés tételét határozta el, mely czélból fölhívta az összes espereseket, kellőleg igazolt jelentéstételére aziránt, hogy egyházmegyéjök területén, melyek azok az egyházak, a hol az önállósítás ilyen szempontokból elodázhatatlan?

A dési egyházközség közgyűlése rendszabályokat dolgozván ki a hivek tájékoztatására, azok főhatósági jóváhagyást nyertek.

Indokolt kérés folytán megengedtetett, hogy a toroczko-szentgyörgyi egyházközség papi állomása egy évig üresen hagyassék.

Jóváhagyást nyert a küllői egyhm. papjaiés tanítói által létesített temetkezési egyesület alapszabálya is, az egyházközségek megadóztatására vonatkozó rész

törlésével, minthogy a különben is föltette szegény küllői egyházaknak megadóztatását ig.-tanácsunk nem látta helyesnek.

Elutasított a szászrégeni egyházközség az iránti kérése, hogy nyugalmazott lelkészének javadalmát egészen a központi pénztár fedezze és az illetékes esperes fölhívott, hogy az interkaláris papi jövedelemből fizethesse ki a lelkész nyugdíj-járandóságát.

Örvendetes tudomásul szolgált a miniszterium amaz intézkedése, melyszerint a csíkszeredai és brassói lelkészek részére is folyósította a kongruát, javítván ez által az illetők helyzetén is, de fölszabadítván a központi alapok terhéből is jelentékeny összeget.

A völcsöki egyházközség 19000 koronás segélykölcsönének folyósítása előtt fölhívta ig.-tanácsunk titkár aát a helyszínére való kiszállásra, a kölcsönnyújtás részleteinek megállapítása végett.

Deák József, nyugalmazott pénztárnok indokolt kérésére megengedte ig.-tanácsunk, hogy fizetési előlegének fönnálló hátraléka nem egyszerre és azonnal, hanem részletekben fizetessék be f. évi július hó 1-éig.

A székelyudvarhelyi egyházközség szervezeti szabályzatának kibővítése, némi módosítással, jóváhagyott.

Ugyancsak a székelyudvarhelyi egyházközség indokolt előterjesztése alapján megengedte ig.-tanácsunk, hogy a piactéri papilakás bérlet útján értékesítettén, a rendes pap lakása a Bethlen utcai szállásra tétessék át.

Vajda Ferencz, székelyudvarhelyi lelkész engedélyt nyert a „Vasárnap” című egyháztársadalmi hetilap szerkesztői tisztjének elvállalására.

A kovásznai egyházközség indokolt előterjesztésére, megengedte ig.-tanácsunk, hogy a segédlelkési állomást további rendelkezésig betöltetlenül hagyhassa.

Ezek után az egyházkerületi képviselő-választások ellen beérkezett felebbezéseket tárgyalta ig.-tanácsunk és ennek folytán megsemmisítette a szilágy-szolnoki egyházmegyéhez tartozó kémeri választó kerületben megejtett választást, valamint a küllői egyházmegye marosi választókerületében megejtett választást, az előbbi azért, mert a presbiteriumok helyett egyházközségi közgyűlésekből adattak be szavazatok, az utóbbit pedig abból az okból, mert a társegyházak által megejtendő választások ideje az anyaegyházakétól különböző napra kitűzve nem volt és az egyházmegyei tanács e körülményt figyelmen kívül hagyva bírálta el a szavazatok érvényességét. A küllői egyházmegye többi választó kerületeiben megejtett választások ellen beérkezett felebbezések mellőztettek, részben azért, mert a kifogásolható tények kellőleg igazolva nem voltak, részben pedig azért, mert az előfordult kisebb alaki hibák figyelembe vételével sem lett volna a választás eredménye alterálva.

Több tárgy nem lévén, elnök aa. az ülést bezárta.

r. s.

TÁRCZA.

Az én türelmetlenségem.

(Vége.)

Félig-meddig örültünk, hogy már nemsokára át esünk rajta, de másfelől sajnáltuk, hogy fiuk és leányok ezentul nem tanulhatunk együtt. Végre eljött a konfirmáció napja. Zsufolásig megtelt a feldisített templom. Nekem nem volt ott senkim a rokonok kö-

zül, de úgy éreztem, mintha a jelenlévők mind az én rokonaim és testvéreim lennének. A feltett kérdésre nyugodtan feleltem. De midőn az általános kérdésekre, az ígéretekre és fogadásokra került a sor, különösen a midőn a kenyeret és bort vettem, csodálatos meghatottság vett rajtam erőt. Minden tagomban reszkettem s úgy éreztem, mintha egy új világ nyílt volna meg előttem. Munkát, kötelességet, áldozatkésztséget, hűséget és holtig tartó állhatatosságot kért az egyház tőlem. Ígértem és fogadtam. Az elmosódó képzetek közül világosan bontakozik ki ma is az a nemes elhatározás, hogy a mit ígértem és fogadtam azt meg is fogom tartani. Úgy éreztem, mintha minden ember bírám lenne, hogy számon kérje egykor ígéretem és fogadásom beváltását. — Ekkor éreztem először a felekezeti érzés hatalmát. De ez az érzés tiszta volt. Ég felé emelt; a jövőre irányult; s azon óhajtsába összpontosult, vajha méltó tagja lehetnék ennek a gyülekezetnek. Kedély világomat, életem e fontos pillanatában, — eltekintve a meghatottságtól — nem zavarta semmi idegen érzés. Csak azt ígértem, hogy hű leszek, de nem azt, hogy gyűlölök; csak arról tettem fogadást, hogy állhatatos leszek, de nem hogy mást hitében háborgatok. A megpecsétlését láttam annak a mit eddig is hittem, sejtettem és éreztem. Életem tavaszának felséges napja, konfirmáció! Lelkem előtt most is oly szép, oly tiszta és fenséges vagy, mint a nyíló tavaszlegszébb napja! Virággal, dallal, étellel teljes! Miért nem maradhattál olyan szépnek, tisztának és boldognak örökre? Miért kellett a sötét fellegeknek annyiszor eltakarni a fénylő napot? Miért kellett annyi virágoknak idő előtt lehullani?

Ime mélyen t. Közönség! Átfutottam vallásos fejlődésem első korszakát. Öntudatos tagja levék az egyháznak. Tisztán látható, hogy vallásos érzésem a maga természetes útján fejlődött szüleim, tanítóim; a család, az iskola és a környezet hatása alatt. Nincs benne semmi erőszakolt, idegen és durva, nincs féltékenység, bizalmatlanság, türelmetlenség harag és gyűlölet.

Honnan van hát mégis, hogy Horánszky Nándor mellett foglalok állást, jóllehet nem értek vele egyet egészen. Miért helytelenitem a Szabó György plebánus ur pókai egyházpolitikáját? Miért undorodik lelkem a midőn a kath. néplap hirdetésében a „Szent Antal“ nevével való vigéckedést olvasom? S miért fog el a harag, mikor a Toldalagi család öskálvinista zsellér cigányjai a felett veszekednek nálam, hogy neki 5 frtot, a másiknak 10 koronát ígértek M.-Vásárhelyt, ha át állanak katolikusoknak. Én a felháborodás, a felekezeti türelmetlenséghez keresem a kulcsot. Ennek az eredetével akarok tisztába jönni a saját felekezetem álláspontján, — a magam igazolására.

Miután láttam, hogy sem a születés, sem a nevelés nem igazolja az „én türelmetlenségem“ — et, nyugtalanul indultam tovább, hogy az okát kiűrkésszem. Mint az utját tévesztett vándor bolyongtam a természeti és szellemi igazságok általam ismert világában. A midőn egyszerre csodálatos világosság áradt felém. Eszembe jutott, hogy én pap is vagyok. Mi jogosít fel engem arra, kérdezem önmagamtól, hogy az ígét hirdesse? Az én meggyőződése, felelém.

Miféle meggyőződése? Hát az én kálvinista meggyőződése. — Miről való meggyőződése? Az igazságról való meggyőződése. Miféle igazságról való meggyőződése? — Az evangéliumi igazságról való meggyőződése. — De hát lehetséges-e ez? Isten szolgájához illik-e a türelmetlenség, a felekezeti elfogultság? Nem illik. S nem az elébb mondtam-e, hogy születésemnél és vallásos érzelmeim fejlődésénél minden felekezeti elfogultságtól ment valék. — Való, igaz. Igaz, hogy engem soha senki sem tartott gyűlöltre, de az is igaz, hogy soha senki sem

mondta, hogy azokkal a felfogásokkal és erkölcsi parancsokkal, a melyeknek megtartására ígéretet és szent fogadást tettem, összeütközésbe jövök az emberekkel, a gyakorlati étellel, a józan gondolkozással, az illemmel és még nem tudom mivel. Azt ígértették velem, hogy az igazságra törekszem, de azt nem mondták, hogy az igazság hátsó lapján az van írva „szólj igazat és betörök a fejed.“ Azt magyarázták Pál apostollal „mindeneket megvizsgálgatok és a mi jó, azt megtartsátok“, de azt nem mondták, hogy az emberek nagyrésze sohasem vizsgálja azt, mi a jó és mi a rossz, ha arról van szó, hogy a saját céljához jusson. Azt tanították Jézussal, hogy ne legyetek olyanok, mint a „képmutatók és farizeusok“, de arra nem figyelmeztettek, hogy a nyíltság és őszinteség gyakran a legalkalmasabb fegyver a saját boldogulásuk ellen. Arra is figyelmeztettek, hogy „őrizze magatokat a hamis profétáktól, a kik báránybőrbe öltözködve jönnek hozzátok, de belől ragadozó farkasok“, de azt nem mondták, hogy a báránybőrbe öltözött farkasok hizelgése édes az embereknek, mint a méz, míg az igazság beszédei keserűek és kellemetlenek. A dolog világos. Igaz, hogy nem tanítottak elfogultságra, türelmetlenségre, de megtanítottak az evangélium örök igazságaira. Az az igazság pedig a család, az iskola és a felekezet szárnyai alatt meggyőződésemmé és véremmé vált. Ez a vérré vált meggyőződés pedig elfogult, türelmetlen, valahányszor az igazság meghamisításáról van szó. Mert ez a meggyőződés nemcsak bennem, nemcsak a kálvinista egyház tagjaiban, nemcsak a felekezetekben, hanem az egész emberiség szellemében élő, munkálkodó hatalmas erő. Az igazság ereje a meggyőződés által hat, terem, vagy rombol. Az igazság meghamisítása ellen a meggyőződés küzd. Hogy az igazságot nem semmisíthették meg az emberek, hogy darabokra nem szaggathatták, a felett a meggyőződés őrködött, az őrködik és az fog őrködni, míg a világ tart; míg ember születik és él a földön. A meggyőződés, a vérré vált meggyőződés menydörög a Jézus ajkán, a midőn ostorral kergeti ki a kufárokat a templom tornáczából; ez viszi a máglyára Husz Jánost; ez a vérré vált meggyőződés szól a Luther ajkán „Itt állok, másképp nem tehetek, Isten engem úgy segéljen“; ennek szavától omlik porba a pápa világi hatalma; ennek tüzetől gyul lángra Európa; miatta telnek meg a börtönök, a kínzó kamrák; érte lesznek földönfutók a hugenották és gályarabok, a magyar protestáns papok és tanítók. Igen, a meggyőződés, a vérré vált meggyőződés nyitja meg mindig a világtörténelem zsilipjeit, valahányszor az összegyűlt vízben és mocsárban, az emberi lélek nemesebb része megfulladni készül. A meggyőződés fegyverével küzd az erény, az ártatlanság, a szeretet; általa él az emberi jog, az egyéni vélemény, a népszabadság. A meggyőződés által lélegzik az emberi szellem. Ezzel lélegzünk, általa élünk és vagyunk mi is magyarok és kálvinisták.

Nem vizsgálták és nem figyelték meg önök soha ennek a meggyőződésnek a sajátját, a jelenlétét a saját lelkekben? A meggyőződés tiltakozását nem érezték-e soha az olyan cselekedetek láttára, melyek az emberi méltóságot porba rántják, az ártatlanságot meghurcolják s az igazságot meghamisítják? Lehetetlen. Az embernek valamelyes meggyőződése kell, hogy legyen. A kinek nincs meggyőződése, annak nincs véleménye; a kinek nincs véleménye, az bocsánatot kérek e szóért: „lelki szegény“, de nem a bibliai értelemben. Nem azt a meggyőződést értem én, a melylyel az emberek hivalkodnak az utcán, az üzletben, a fórumokon, népgyűléseken és magántársaságokban. Ez a meggyőződés, fájdalom, nagyon sokszor a képmutatók meggyőződése. — Az igazságról való meggyőződés, az emberi lélek leg-

nemesebb érzése, de nem ingyen adják. A születés, nevelés és a környezet hatása alatt fejlődik, de a lélek öntudatos gondolkodása által lesz vérré, éltető erővé, ellenállhatatlan hatalommá. Hát ez az én kálvinista meggyőződése, hogy az embernek nemcsak joga, de kötelessége megmondani nyíltan, őszintén a meggyőződését, ezt kívánja a becsület. Másfelől az a meggyőződés, hogy a meggyőződést el lehet adni, meg is lehet venni pénzzel, ígérettel erőszakkal, — de ez nem az igazságról való meggyőződés, hanem a lélek vasárnapi disze, hanem a lejtőre jutott becsület, szégyen takarója. Szégyen arra a ki adja, szégyen arra a ki veszi.

Az én türelmetlenségemnek azonban még más oka is van. A mint mondtam, társadalmunkat nemcsak a nemzetiségi kérdések, hanem ujabban a felekezeti kérdések is izgatják. Nos a kik a felekezeteket uszítják egymás ellen, azok fejünk felett gyűjtik meg a házat. A nemzetiségekkel szemben még úgy a hogy tudunk védekezni, mert tudtuk, hogy nagy részt ellenségeink; velünk együtt nem érezték s nem éreznek soha. Ámde mi lesz akkor, hogy ha a saját véreinkkel, testvéreinkkel kell, hogy felvegyük a meggyőződés harcát az igazságért. Feleljenek ezért azok az urak, a kik vagy képmutatók, vagy báránypőrébe öltözött ragadozó farkasok, vagy meggyőződés és lelkiismeret nélküli emberek.

Mélyen tisztelt közönség! Ugy tudom ezeknek a vallásos estélyeknek az a célja, hogy a kálvinista öntudatot erősítsék, tisztázzák; az összetartozás érzetét fejlesszék. Hiszem, hogy nem eredmény nélküli a vezetők fáradozása. Hiszem, hogy sok nemes elhatározás és cselekedet fűződik az itt tartott vallásos estélyek emlékeihez. De én arra kérem önöket a Pál apostol szavaival: „próbálja meg mindenki magát,“ van-e kálvinista meggyőződése az evangéliumi igazságról. Volna-e bátorsága a kísértésnek szemébe nézni és azt mondani: „Távozz tőlem sátán!“ Mert valódi kálvinisták csak akkor vagyunk, ha egyúttal protestánsok is vagyunk; protestánsok pedig csak úgy vagyunk, ha lelkünk egész erejével tiltakozunk és visszautasítunk minden olyan felfogást és eljárást a mely az evangéliumi igazság meggyőződése ellen irányul.

Összegezzük a mit mondtam, vagy mondani akartam. Türelmetlenségem alapja az én kálvinista meggyőződés; meggyőződés fundamentuma pedig az evangéliumi igazság. Nem az egyes ember, nem a felekezetek, nem az egyes korszakok, sőt még az egyes nemzetek igazsága sem, hanem a bennök élő, általuk működő örök igazság: „Isten teljes kijelentése a Jézusban.“ Ez az én türelmetlenségem.

Kovács László.

koronkai ev. ref. pap.

Hivatalos kimutatás a rom. és gör. kátholikus papi javakról.*)

I.	II.
1. Eszterg. érs. 8.759,670	1. Beszterczeb. 866,484
2. Kalocsai 6.526,530	2. Csanádi „ 2.121,250
3. Egri „ 2.350,106	3. Gyulaf.-v. „ 1.878,230
I. Összesen 17.636,306	

*) E kimutatást a „Magyar Szó“ után közöljük. Az egyházi ügyekkel magasabb szempontokból foglalkozni akaró paptársainknak ugyanis az ily adatok pontos ismeretére nem egyszer van szükségük. Ezek számára szegezzük le e kimutatást, megjegyezve, hogy a földbecslésről már Wekerle kivitatalosan kijelentette miniszter korában, hogy ez a tényleges értéknek csak 2/3 részét teszi.

4. Győri „ 2.044,190	3. Pozsonyi prép. 118,110
5. Kassai „ 720,490	4. Vágújhelyi pr. 134,108
6. N.-várad „ 5.337,110	5. Váci kispőp. 14,032
7. Nyitrai „ 2.392,980	6. Hatvani prépost 48,818
8. Pécsi „ 1.543,842	7. Egervári prép. 138,318
9. Rozsnyó „ 567,470	8. N.-várad-Debreceni kispőp. 392,870
10. Szatmári „ 1.562,995	9. Nagyváradi nagyprépost 377,490
11. Szepesi „ 991,524	10. Pápóczi prép. 158,902
12. Székesf. „ 540,760	11. Győr-Szt. Adalberti prép. 106,290
13. Szombath. „ 847,880	12. Rátóti prépost 125,580
14. Váczi „ 2.280,270	13. Szabadkán 23,400
15. Veszprémi „ 4.421,540	14. Bajmócson 35,482
16. Gy.-fejevár g. kath. érs. 1.132,394	15. Szakolczán 19,646
17. Eperjesi gör. kath. pőp. 41,360	16. Felső-eőrsi prépostság 246,788
18. Munkácsi gör. kath. pőp. 385,350	17. Nagykállón 8,880
19. N.-várad gör. kath. pőp. 1.242,060	18. Verseczen 2,512
II. Összesen 30.918,179	19. Eperjesen 10,010

VI. Összesen 1.811,648

1. Eszterg. fkt. 4.433,334	1. G. k. part. Karloviczon — 3.015,622
2. Kalocsai fkl. 1.354,912	2. G.-k.-patr. Zomborban — 28,320
3. Egri fkt. 4.725,507	3. G.-k.-patr. Nagybecsk. — 4,136
4. Beszterczeb. káptalan 258,214	VII. Összesen 3.043,078

5. Csanádi „ 714,504	1. Zágrábi érs. 3.198,540
6. Győri „ 1.767,660	2. Diakovári r. k. pőpökség — 2.105,266
7. Gyulaf.-v. „ 332,000	3. Kőrösi gör. k. pőpökség — 118,850
8. Kassai „ 456,880	4. Zenggi r. kath. pőpökség — 9,720
9. N.-várad „ 4.217,846	IX.
10. Nyitrai „ 1.105,952	1. Szent-Endre-Budai gör. k. pőpökség — 25,460
11. Pécsi „ 1.762,530	2. Verseczi g. k. pőpökség — 10,400
12. Rozsnyói „ 396,708	3. Aradi g. román pőpökség — 154,974
13. Szatmári „ 810,010	4. Újvidéki g. k. pőpökség — 3,630
14. Szepesi „ 452,032	5. Temesvári g. k. pőpökség — 33,674
15. Székesfej. 1.054,140	6. Pioskiban g. r. pőpökség — 790
16. Szombath. „ 620,220	7. Pakráczai g. k. pőpökség — 7,224
17. Váczi „ 493,054	8. Lugosi g. román pőpökség — 2,500
18. Veszprémi „ 4.033,706	IX. Összesen 238,712
19. Nagyszombati társaskáptalan 245,946	X.
20. Pozsonyi „ 633,188	Fiumei r. kápt. 53,600
21. Soproni „ 80,310	XI.
22. Eperj. g. k. kápt. 256,782	1. Diakov. rk. kápt 26,270
23. Nagyvár. g. k. „ 34,368	2. Modrusi „ 29,900
24. Ungvári g. k. „ 5,644	3. Kőrösi „ 5,230
25. Szam.-ujv. g. k. 21,522	4. Zenggi rk. kápt. 37,060

III. Összesen 30.366,971	5. Csazmai „ 140,560
IV.	6. Zágrábi „ 4.243,998
1. Kapornaki ap. 370,205	7. Temesvárott(g) 22,074
2. Lekéri „ 95,060	8. N.-Enyeden (g) 285,460
3. Szt.-Jobbi 210,720	XI. Összesen 4.790,556
4. Jaáki 87,100	XII.
5. Murak.-t. 89,550	1. Skót Benedekrendűek (Bpest) 250,076
6. Peczőli-Sár. 13,296	2. Mőlki Benedekrend (Margitta) 312,040
7. Felső-hah „ 6,890	3. Kremsmőnsteri Benedekrendűek (Bpest, Zombor) 52,504
8. Szt-Tamási ap. 6,208	4. Kősterneub 652,242
9. Új-Fut. Bács 24,488	Ágostr. — —
10. Egyeken — 11,632	XII. Összesen 1.267,762
11. Pozsegán — 7,164	

IV. Összesen 922,313	
V.	
1. Szt.-Benedekrendűek apát-ságai (Pannonhalma, Tihany, Bakonybél, Dömölk, Zalavára) 3.221,703	
2. Cisterci rendiek apát-ságai 4.432,636	
3. Premontreiek rendjének já-szói préposts. 920,180	
4. Csornai prépostság 917,228	
5. Piáristák rendje 1.650,695	
V. Összesen 11.142,447	
VI.	
1. Bajmőczi prép. 35,432	
2. Nyitrai prép. 14,870	

XIII.	6. Karmeliták —	32,190
1. Jézustársaság	96,310	7. Minoriták 958,555
2. Serviták —	465,240	8. Irgalmasok 318,495
3. Szt-Ferenczr.	1,303,255	9. Szt.-Vazul-ren. 137,020
4. Domonkosok	131,285	10. Gör. k. zárdák 9,775
5. Kapuczinusok	93,480	XIII. Összesen 3.545,605.

Lapszemle.

A „Sárospataki Lapok“ 3. sz. Vezető cikkében Fejes István az P. E. és I. L. azon felvetett terve ellen szól, hogy a zsinatot halasszunk el a közvélemény kellő előkészítése érdekében. Szerinte az elhalasztás törvényellenes és rossz precedens is lenne, mert pl. 3 egyh. ker. mindig megakaszt-hatná összehívását. Hanem — ha kell — a zsinat elnapolhatja magát, a kérdések alapos és egyöntetű előkészítése érdekében, mely főleg a kerületek feladata. A főkérdések a 48. XX. t.-cz. 2 és 3 §-aival vannak összefüggésben: felekezeti jogegyenlőség és viszonyosság a közéletben; lelkeszi-, és tanítói fizetések emelése, papi nyugdíj, gyámintézet megerősítés, a vallásoktatás és oktatók szervezése minden vonalon. nőnevelés, egyházi adózás könnyítése és biztosabb alapokra fektetése. Ezekben kell főleg a zsinatnak egységes elvűnek lenni, azért a zsinati atyák ne politikai pártszempontokból választassanak. — Dr. Tüdös István felekezeti népiskoláink fenntartásának szükségességét hangsúlyozza, nyomós érvekkel mutatva rá, hogy mostani ernyedtségünk egyik oka is ezen iskoláink elhanyagolása. Államsegély igénybe vételével népiskoláinkat fejleszteni kell, szorosabban kapcsolva az egyház céljaihoz. — Sütő Kálmán a zsinati tagok választására nézve a lajstomos szavazás híve, azaz, azt óhajtja, hogy ne egyházmegyé-ként válasszanak a presbyteriumok a kerületet megillető zsinati tagok számából egy bizonyos hányadot, hanem minden presbit. annyi emberre adjon szavazatot, a hány a kerület képviselésére jogosult; mert ez a kerület közvéleményét jobban kifejezésre juttatja.

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ (3. sz.) Pokoly J. nagyjában ugyanazon kérdéssel foglalkozik, mint Fejes I. Utal arra, hogy a 48. XX. t.-cz.-től összes bajaink orvoslását várni: hű öncsalódás. Fő, az evangelium korszellem követelte hirdetése, nemcsak szóval, de főleg cselekedetekben munkás egyh. társadalmi tevékenység alakjában. Ehhez pedig a §-ok csak utalhatnak, de lélek kell. A 48. XX. t.-cz. végrehajtását fokozatosan kívánja, főleg a 2. §-t interkonfesszionális és az államhoz való viszonyunkban. A lelkiismereti szabadságot sértő törvények, szabályzatok, gyakorlatok megszüntetése az első: katonaságnál, áll. iskoláknál és intézeteknél, állami és országgyűlési ténykedések vallási vonatkozásainál. A 3 §-ára nézve, azt csak mutatkozó, de nem el nem birt „szükségeink“ re nézve kívánja igénybe vétetni és pedig törvényben biztosított elvek szerinti *évjáradék* formájában. mert ez *fokozható*, nem osztja azon elvet, mely a róm. kath. egyháznál levő status-javak felekezeti tulajdonjogát vitatja; megóv attól, hogy a nemzetiségi egyházakkal egy kalap alá foglaljanak s alkalmasabb autonomiának hathatósabb és szélesebb körű védelmére. És pedig legyen ez *évjáradék* *szükségeinkhez* mért és nem lélekszám-arányhoz mért, sem a kath. egyház által használatos status-javakhoz viszonyított. Mert az első hátrányos revizio tárgya lehetne, a második tul-sok volna (mint a róm. kath.-oknál is) s így demoralizáló s mert ezzel elismernék a kath. álláspontot s mert az államnak a kath. egyh. ügyekbe való befolyásához hasonlót mi a magunkéba nem engedhetnénk s végre, mert annyit adni, az állam képtelen volna. Kíváncs voltam végre, hogy összes segélyezéseink ezel együtt, e keretben oldassanak meg s a más felekezetekkel közös eljárások sokszor fojtó hatása alól (elemi s középiskolák) kivétessünk. Törvénytárunkban úgy is van nem egy törvény, mely egyik másik felekezet állami dotációjáról külön intézkedik.

A „Dunántúli Prot. Lap“ mostani (3-ik) számát teljesen elhunyt főjegyzője Körmeny S. emlékének szenteli.

A „Vasárnap“ 3-ik száma Nagy Károly tollából „A jobb jövő munkásai“ czimen azokra a gondolkozásmódokra mutat rá, a melyeknek birtokosai nem a jobb jövőnek, hanem épen a még rosszabbnak munkásai. — Czirmay Z. folytatja a *Wesselenyi család* közdelmeit gyermekei református voltaért. Adja *Kálvin* magyarázatát a 4-ik parancsolatról. Két szép verset hoz: *Szabolcskától* „Téli esték“ és G. Diószeghy Móról: „*Beteg a kis fűnk*.“ Úgyes tudósítást az országgyűlésről. *Kegyes-ég-utja* rovatban Péchy Árpádtól nagyon kedves hangú cikket „A keresztény ember kötelességeiről a templomban.“ F. A. ad egy pár szép „*arany-mondás*“-t. Bő világ-kronika, egyházi élet és vegyes hírek töltik ki a többi részt. Kép (magyarázattal) *Kivisz Pál*. Igazán gazdag tartalom ily kicsiny és olcsó lapnál. Nem tudjuk eléggé ajánlani lelkészársaink és híveink buzgó támogatásába.

Különfélék.

Igazgatótanácsunk ez évi első gyűlését e hó 15-én tartotta meg a Br. Bánffy Dezső főgondnok elnöklésével. A főgondnok ő excellenciája a tagoknak erőt, kitartást és buzgalmat kívánt a sokoldalú munkához és sikert anyaszentegyházunk minden hű munkása igyekezetére. Hisszük: megadja a jó Isten. A mi pedig az emberi igyekezettől függ, az is lehetetlen, hogy a várakozásnak meg ne feleljen; mikor olyan vezérmunkásunk van, mint Bárány Bánffy Dezső, a ki időt, fáradságot, költséget nem kimélve elől jár mindenütt, tündöklő példával, hol a magyar nemzeti érdekek szolgálatáról s az evang. reform. egyház építéséről van szó. Nekünk úgy tetszik, hogy Br. Bánffy Dezső alakja, mióta visszavonult az activ politika teréről, folyton s az utóbbi időkben épen rohamosan nő. Nem ő lett mássá. Oka tehát a közélet szörnyű visszacsúszása, mely minél mélyebbre süllyed: a változatlan szikla azon mértékben látszik nőni és emelkedni. Egy igazi férfi jellem, a magyar nemzeti törekvések tipikus alakja, zászlótartója. Vajha nemcsak lobogtatná, de diadalra is vihetné e zászlót!!

A kolozsvári ev. ref. egyházközség részéről egyh. ker. képviselőül a további 5 éves ciklusra megválasztottak Herepei Gergely lelkész, Dr. Kolozsvári Sándor egyet. tanár, Dr. Pap István kir. tábl. bíró, Somody István ügyvéd, Szabó Sámuel nyug. tanár. Mindannyian egyházközségünk buzgó presbyterei, kiknek nagyobb része eddig is tevékeny részt vett az egyházkerületi életben. A jó kimenetelű választás Incze Gerő főgondnokot dicséri s szép bizonyossága a kolozsvári ref. egyházközség mind jobban consolidálódó állapotainak.

Kovács Albert a budapesti ref. theol. hirneves tanára, mint értesülünk a súlyos operáció után (epetkő) jobban van a Szent-István kórházban. — Onnan adja hírül az érdeklődőknek, hogy a „*Protestáns Egyház és Iskolai Lap*“ 52. évi folyamát — tehát megindulásától maig, — ezt a, ha nem is egyetlen, de *ritka teljes példányt* — eladni kénytelen. Tiszta példányok, melyek még postán sem jártak. Több mint fele — szépen be is van kötve. Értéke 4—500 forint. De olcsóbban is eladja s a legtöbbet ígérőnek minden esetre. Ajánlatok nevére a Szent-István kórházba (Budapest, Csepregi-utca 2. sz.) küldendők. A mily örömmel vesszük tudomásul az első hirt, oly szomorúan a másodikat, mert ez anyagi szűséget jelent. Könyvtáraink s különösen a theologiaiak — bizonyára vetekezni fognak ez igen értékes gyűjteményért. De hisszük, hogy a dunamelléki ref. egyházker. is meg hallja egyik régi hű tanárának hangját.

A ref. papság mozgalmáról ad hirt az „Egyetértés“, melynek célja volna a „*ref. papi rend*“ létesítése, mely a papság anyagi és szellemi érdekei ápolása mellett az adminisztráció nehézségén is hivatva lenne segíteni s az alkotmányos formák megtartásával intézményesen kívánna beilleszkedni az egyh. szervezetébe. E mozgalom már a zsinaton éreztetni reméli hatását. A név pápistás ize, még nem feltétlenül jelent roszt, hiszen Erdélyben ma is van a pápisták kezén „*Ref. clerus-alap*“, de érthető kíváncsisággal várjuk, hogy *mi* akar belőle kifejlődni és *miként* akarja szolgálni céljait? Figyelemmel kísérjük!

Egyházi estély. A kolozsvári ref. egyh. község e hó 18-án tartott egyházi estélyén a theol. fak. dísztermében Bedőházi János orsz. képviselő olvasott fel e czimen: „*Ki az igaz keresztény?*“ A mélyen járó szép felolvasást nagy és előkelő közönség hallgatta végig, nagy figyelemmel és élénk tetszéssel fogadta azt. Bedőházi János nem tagadja meg magát. Legyen neki teljes elismerés!

Debreczenben, mint a D. P. L.-ban olvastuk a presbyterium a lelkészkar javaslatára egyhangu-

lag elhatározta, hogy a Kossuth-utczai és Istápoly templomokban a Csapó-kerti és Bethlen-utczai iskolatermekben a téli hónapokban minden 2-ik vasárnap d. u. 2 órakor „vallásos összejöveleteket” rendezhesenek a theologusok, ének, imádság, biblia magyarázat, felolvasás, szavaltat stb.-ből álló programmal. — A szerkesztő megjegyzi, hogy a theologusok „egyházi estélyeket” terveztek az iskolákban. Hogy került a sor a templomokra és pedig a délutáni rendes istentiszteletek idejére: nem tudja. Magunk is nagyon furcsának találjuk ezt a templomi műsoros koncertet, valami kószáló angol még megteszi, hogy megírja, miszerint a debreczeni kálvinisták a „Comte-féle pozitivizmus istentiszteleteit” vették be. A „felvilágosodás”-ból igen nagy nyaláb sugár esett egyszerre be Debreczenbe. Rálicitált Budapestre!

Gyászrovat. Paal Ferencz a kolozsvári m. kir. állami tanítóképző-intézet nyug. igazgató-tanára életének 71-ik évében Kolozsvárt, folyó jan. hó 18-án éjjeli 11 órakor meghalt. Hasznos munkása és lelkes barátja volt a magyar népoktatás ügyének, hála és kegyelet kíséri emlékét. Egyházunk is buzgó, hasznos tagját veszítette el benne.

Köszönetnyilvánítás. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári Szeretetháza javára nagytiszteletű Németh Sándor bukaresti esperes ur az 1902-ben konfirmált ifjak adományaiból 39 lei 10 bánit — 37 korona 21 fillért és nagytiszteletű Menyhárt András esperes ur egy drb 50 korona értékű „Közhasznú szövetkezeti üzletrészt” küldött újévi ajándéku. Fogadják a nemesszivű adományozók nagybecsű adományaikért a Szeretetház kebli tanácsának hálás köszönetét. Az árvák segélyezésére küldött újévi ajándékért s különösen irántuk tanusított meleg szeretetért, ók napi imáikba foglalva kéri a jó Isten áldását jöteveikre és sok boldog újévet kívánnak.

Nyilvános köszönet. Az egyház iránti buzgóság és áldozatkészségnek igen szép és felemelő példáját kell nyilvánosságra hoznunk. Őrv. Csiki Sámuelné Lugosi Borbála elhunyt férjének emlékére az ó-tordai ref. egyház építendő tornya javára 2000 (két ezer) koronát adományozott azon kegyes ígéret mellett, hogy ezzel nem tett meg mindent, áldozatát az említett célra nem fogja bevégeztnnek tekinteni. Ez az egyszerű derék polgárnő az élőhitnek eme megnyilatkozásával a mint nevét minden jók szívébe beírta: a szerint méltó az elismerés, a hála és köszönet, melyet ezuttal a nyilvánosság előtt is kifejezni kedves kötelességünknek ismerjük. Isten tartsa meg áldásos életét! Vajha találjon a szép példa másoknál is méltó követésre! Ó-Torda 1903. jan. 13. Az ó-tordai ref. egyház kebli tanácsa nevében; Füzi Sándor ref. pap.

Hálás köszönet. Kedves kötelességemnek teszlek eleget akkor, midőn a nyilvánosság előtt is szerencsés lehetek legáltalánosabb köszönetünket kifejezni tek. dr. Nagy-Sámuel sz.-udvarhelyi ügyvéd ur neje Szolga Irén urhölgy önagságának azon kedves meglepetésért, melyben patakfalvi ev. ref. egyházunkat a közelmúlt karácsonyi ünnepek alkalmából ismételten részesíteni méltóztatott. Nem első és hiszem nem is utolsó ténye ez kegyes vallásos életének, mert a kiknek öröme az Ur hajlékának csendes nyugodalma, egyetlen vágya keresni és megtalálni a kegyelmes Atyát, a kiknek gyönyörűség lakozni az Urnak sátorában: az olyan bizonynyal édes gonddal siet megékesíteni az urnak oltárát. Nevezett urnó is számtalan jelét adta már áldozatkészségének és drága hitünkhöz való törhetetlen ragaszkodásának s jó cselekedeteinek egész láncolatával tette emlékezetessé nevét, melyet egyházunk előjárósága aranykönyvének legszebb lapjára jegyzett fel. 1. 1893-ban egy aranyozott ezüst urasztali kelyhet, értéke 80 kor. 1900-ban egy fekete peluche kathedra takarót sajátkezüleg himezve, értéke 100 korona. 3. Ugyancsak 1900-ban kedves férjével egyező akarattal gyönyörű papiszéket készítették, melynek előállítására ára 60 kor. 4. 1902. decz. 24-én legújabbán ajándékozott egy olajzöld congrais alapra gobelin himzéssel varrt virág és szalag csokrokkal ékesített meglepő szép állandó urasztali terítőt, értéke 50

kor. Hálás köszönetünk, mély tiszteletünk és őszinte ragaszkodásunk legyen legméltóbb kifejezője, csekély jutalma nemes cselekedetének. Adja Isten, hogy az eddig is szeretettel gondozott nagyszámu árváinak és kegyelt egyházainak boldogításában találja fel legnagyobb örömet, boldogságát! Tókos Jenő ev. ref. pap. Patakfalva 1903. jan. 8-án.

Lelkészársaink figyelmét legyen szabad ismételten felhívunk a „Vasárnap” cz. hitelesítő, református tudatot terjesztő lapra. Egyházi értekezletünk hívta életre s most már az ő kiadásában is jelenik meg. Remélt felvirágzása esetén haszna is az Értekezleté lesz, melylyel bizonyára hozzá fog járulni ahhoz, hogy még olcsóbbá téve, elterjedését és áldásos hatását hűveinkre és egyházunkra fokozza. Be kell látnunk végre, hogy egyházi bajaink forrása nemcsak az anyagiakban való szükség, s mindenesetre nem ez a nagyobbik, hanem református öntudatunk s hitünk elernyedése. Népünk, különösen vegyes vallású vidékeken és városokban mélyen szaturálva van pápista elemekkel s főleg annak babonás irányzataival. Szent-Antal s Mária-tiszteletök oly nagy számmal találkoznak már ma hűveink minden rétegében, — főként a nők között, — hogy az már hűveinket nem egyszer a parokhiáig szaturálta. A református hívők lakásainak közel felében kath. szentképek díszítik a falakat, sőt nem egy helyt láttuk már az imakönyvek lapjai között is. — E belső sorvadás ha sietve rendszeres gyógykezelésben nem részesül, gyógyíthatatlanná válik. Ez a gyógyszer pedig csak az lehet, hogy református légkörrel vegyük körül s jó lelki táplálékkal lápláljuk, míg nem késő. A „Vasárnap” erre a legalkalmasabb. Buzdító és apologetico-polemicus hitelesítő cikkei hatástalanok nem maradhatnak. Kérjük az illető egyházakat is, rendeljenek belőle több példányt s osszák ki körönként hűveik közt. Nagy hasznát látják. Főleg filiákban, szörványokban, körlelkésziségekben áldása szemmel látható. Melyik egyház, melyik pap az, melynek erre ne legyen évi 4 koronája? Az előfizetési pénsek a „Vasárnap” kiadóhivatalához Székely-Udvarhelyre küldendők.

Hivatalos rész.

143—1903.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi ut. Esperes adnak és a püspöki egyházközségek tt. Tanácsának.

Az 1902. évi novemberi rendkívüli konvent 38. jkvi. sz. a kelt határozatával adatgyűjtés rendeltetvén el az országos lelkészi nyugdíjintézet megállapításához szükséges szakértői számítások elkészíthetése végett, az ezen adatok beszolgáltatására készített rovatos íveket szétküldöttük összes esperes aaihoz és püspöki egyházak tanácsaihoz, a konventi bizottság által adott utasítás értelmében leendő eljárás végett.

Fölhívjuk ezért a czimben jelzett hatóságokat, hogy a szóban forgó rovatos íveket az érdekeltekkel mielőbb töltsék ki, hitelesítsék és a bevallási iv hátlapján látható „Utasítás” értelmében, f. évi márczius-hó 31-éig föltétlenül küldjék be Kenessey Béla, egyházkerületi főjegyző, mint bizottsági előadó aához.

Kolozsvárt, 1903. január hó 19-én.

Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

160—1903.

UTASÍTÁS.

A küllői ev. ref. egyházmegye tiszt. lelkész aait utasítom, hogy a folyó évi orsz. közalap bevallási ivateit ne hozzám, hanem tiszt. Hegyi Károly e. m. pénztáros aához Dicső-Szentmártonba sziveskedjenek küldeni.

Kutyfalva, 1903. január 20.

Nagy Domokos,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati kérdések.

(Folytatás.)

A papképzés-, választás és minősítés reformjánál egyelőre a gyülekezet alakulást és papi fizetést — a mennyivel ezekkel is kapcsolatban jön a kérdés — a tényleges helyzetnek megfelelően veszem számításba; mert akár a gyülekezetek szervezkedésének új alapokra való fektetése — kivéven a nagy gyülekezetek külön parokhiákra való osztását — akár a papi fizetéseknek új rendszer szerint való megállapítását — talán egyenlősítését a pótlékozás különféle kombinációjával — a messze jövő kérdései közé kell számítanunk. Gyülekezeteink nagysága, illetőleg számbeli ereje a személyi adózás eddigi ereje mellett, *meglehetősen* egyenes arányban állt a papi fizetés nagyságával és a gyülekezet pozíciójának fontosságával. A min nagyjában a kevés kivétel nem igen változtatott. A kongrua-törvény folytán ugyan e tekintetben állt be egy bizonyos módosulás az egyenlőség irányában, de a gyülekezetek eddigi osztályozása szerint csak a középosztályokban, (régi IV. III. s részben II. osztályu egyházaknál). Megmaradt azonban s még hosszú ideig meg fog maradni a különbség ezek és az I. II. o. egyházak között s a rendes lelkészt tartani nem képes filiák és szórványok között. Ugy, hogy *nagyjában* gyülekezeteink a papi fizetés dolgában jövőre három főcsoportba fognak tartozni: a kongruás, ezeknél kisebb és ezeknél nagyobb javadalmu egyházakra. Ezekbe a gyülekezetekben beállítandó egyházi szolgákat már most *nem az egyenlő képzés alapján való különböző minősítés elve szerint kellene kijelölni, hanem a különböző képzés elve s ennek körén belől az egyenlő minősítés alapján.*

Már a kongrua-törvény megteszi a különbséget az alsóbb és magasabb képzettségű papok között. A mi teljesen megfelel a mi erdélyi egyh. kerületünk ősrégi különbségte-

telének a léviták és lelkészek között. Hozzá volna még ehhez veendő a minálunk hasonlóan régi keletű különbséget, az ugynevezett „akadémisták”-ét, azaz: külföldi egyetemeket látogatott, tehát elvileg — a mi gyakorlatilag is érvényesítendő lenne — magasabb tudományos képzettségű lelkészekét. A háromféle javadalmu lelkészi állomásoknak így háromféle képzettségű lelkészek felelnének meg. Vagyis a minősítés a régi formájában elesnék, illetőleg a képzettség minőségén belől egyenlősülne.

E hármas képzést pedig az egyházak szükségéhez alkalmazottan is így képezném:

Lévitákká képezetnének a tanítóképző intézetek kiválóbb, vallásosabb és egyházasabb karakterű végzett növendékei egy bizonyos ideig tartó külön cursussal. Ezek filiákba, szórványokba egy-egy iskolával és abban imaházal helyeztetnének el és végeznék a papi és tanítói feladatokat — talán a szákrementumok kiszolgáltatásán kívül, de esetleg ezzel is — a legközelebbi rendes lelkész közvetlen felügyelete és vezérlete alatt. Dotációjuk természetesen olyan kellene, hogy legyen, hogy meghaladja a csak tanítói fizetést, hogy ez által kedvet kapjanak s a kettős munka is megfelelő elismerésben részesüljön. Rendes anyaegyházakba természetesen önálló hatáskörrel nem alkalmaztathatnának.

Rendes lelkészekké érettségi vizsgálatot tett ifjak képezetnének theol. akadémiáinkon, de nem annyira a magasabb tudományos theologiai érdekek szem előtt tartásával, mint a lelkipásztorság gyakorlati követelményeinek megfelelő tudományos alapokon, és pedig *három év alatt*. A mi ugy volna elérhető, hogy a gyakorlati lelkipásztorságra tudományos alapokon, való képzésből is távolabb álló bibliai-eredeti nyelvészeti studiumok teljes mellőzésével s a tisztán bölcsészeti studiumok nagyobb mérvű korlátozásával a bibliai és gyakorlati theologiai studiumok volnának előtérbe állítandók. Különösen az írásmagyarázat (exegézis) a ma-

gyar fordítás szövege alapján, a hit- és erkölcsstan (együtt) apologetico-polemikus irányzattal, a hazai prot. egyháztörténelem és-jog (együtt) és a gyakorlati theologiai studiumok valóban *gyakorlati alapon*, lépnének különösen előtérbe. Az így képzett lelkészek lennének a kongruás egyházak lelkészei.

Vége a *magasabb tudományos képzettségű lelkészek* a mainál fokozottabb igényeknek kellene, hogy megfeleljenek. A biblia eredeti szövege olvasásához szükséges nyelvnek alapos ismeretén kívül a latinak oly foku tudása, hogy a régi egyházi írókat az illető könnyen olvashassa s egy modern nyelnek szóban és írásban való tudása; továbbá a vallástudománynak alapos bölcsészeti és historiai alapon való tanulmányozása kapcsolatosan a gyakorlati theologia theoretikus és gyakorlati ismeretével és alkalmazásával. Az ilyen theológusok tanfolyama már itthon négy éves kellene, hogy legyen; ötödikül járulna hozzá a külföldi év. Az ily képzettség adná meg az I. o. egyházakra való minősültséget.

Ugy itélem, hogy úgy a gyülekezetek gyakorlati szükségének, mint a méltányos egyéni érdekeknek s az egyetemes egyház magasabb érdekeinek is ez felelne meg. Az elsőnek, mert nagy átlagban a filiák és szórványok szegényebb sorsu és műveltségű hivatottak úgy egyéni igényeit, mint az egyházi közérdekeket kielégítően szolgálhatja egy derék lévita, kinek az az előnye is meglesz, hogy gyülekezete tagjait gyermekségök óta kézen fogva vezetheti s az egyházi és nemzeti művelődési mozgalmakat szorosabb kapcsolatban tarthatja. A középfoku erősebb falusi gyülekezetek, mint rendes lelkészszel bíró anyaegyházközségek erősebb papi képzettségű egyének vezetése alatt *gyakorlati* egyházépítő munkájuknak teljesen megfelelő hivatást tölthetnek be, lévén itt, nem annyira a tudós, mint a művelt praktikus érzékű egyháztársadalmi vezérre a legnagyobb szükség. Vége a számban és műveltségben előkelőbb városi gyülekezetek, melyeknek már felekezetközi helyzete is sokkal nehezebb, az igehirdetés és társadalmi feladatok körüli igénye is nagyobb az egyházi szolgálattal szemben: alaposabb tudóst, egyháza álláspontját tudományosan, a szellem fegyvereivel is jobban védni képes theologust s általában, — mondjuk szokásosan — európai műveltségű lelkészt nyere, ki úgy a hazaiakkal, mint esetleg a látogató idegenekkel szemben méltóan képviselheti egyházát. Egyházi viszonyaink consolidálódása után, valószínűleg ezek mellett fognak legmegfelelőbbben képződni a segédlelkészek is, az egyh. társadalmi és belmissiói munkába itt többirányu gyakorlatot szerezhetvén s egyben a papnak tudományos munkálkodására is segítségével alkalmat adván. — Legmegfelelőbb lesz az egyéni érdekeknek is. A theologusnál,

mert a szerényebb tehetségű, vagy kevésbé theorikus egyéniségek nem gyötörtetnek olyan tudományokkal, melyekről manapság is unostalan azt halljuk, hogy az életben semmi hasznát nem veszi (zsidó, filozofia stb.), de gyakorlati feladataira annál alaposabban fog kiképeztetni. A nagyobb tehetségűek meg szabadabban és gyorsabban haladhatnak előbbre s a tudományok mélyébe kóstolván, garanciát nyerünk arra, hogy tudományos munkálkodásuk által egyetemes egyházunk is, kevésbé tudományosan képzett paptársainak is javukra és haladásukra alaposabban befolyhatnak. Megoldatik ez által a theologiai intézetekkel szemben gyakran — több, kevesebb jogosultsággal hangzó azon vád, hogy működésük eredménye sokszor igen gyarló s ritkán éri el azt a mértéket, melyet tanterve kitűz, mert így a képzés az egyéniségeknek megfelelő lévén, kevésbé akadályozzák a fiuk egymást a haladásban s a megfelelő siker biztosabb. — Vége nem keveset nyernek az egyetemes egyház magasabb érdekei is. Minden posztra megfelelő képzettségű egyének állanak az őrhelyekre, kik őrhelyeiket anyagi érdekek előnyeiért nem igyekeznek felcserélni; munkájuknak úgy rakják a fundamentumait a buzgó ifjuság s tetterős férfikor éveiben, hogy tudják, miszerint egész házukat, éltük munkáját arra kell építeniök. Az egyháznak lesznek jó tanító-papjai; a gyakorlati keresztyéniséget szolgáló lelkipásztorai és tudós theológus lelkészei, kik egymást kölcsönösen támogatva annál eredményesebben védik, építik a Krisztus testét az anyaszentegyházat.

(Folytatása következik.)

Bolyai János születésének 100-ik évfordulóján.

(A kolozsvári ref. collegiumban tartott Bolyai-ünnepen elmondotta dr. Sárkány Lajos.

(Vége.)

Bolyai Farkas, ez a mélyen gondolkozó tudós nevelte Bolyai Jánost, ki Kolozsvárt született 1802. december 15-én. Már gyermekkorában gyors felfogásával, helyes ítélő képességével tűnt ki. Marosvásárhelyen tanult a collegiumban, de tanulótársait jóval megelőzte tudásban, különösen a matematika terén senki sem mérkőzhetett vele. Atyja nagy lelkesedéssel tanította fiát, ez pedig móhon szívta magába a tudást. Már 13 éves korában felső mennyiségtannal foglalkozott, a differentiálásban és integrálásban jártas volt. Atyja úgy tervezte, hogy további kiképzésre Gauss-hoz küldi, irt is e tárgyban Gaussnak, de választ nem kapott, tehát Bécsbe a génie-akadémiába küldte fiát. Ott is kitüntette magát éles eszével; már 21 éves korában hadnagy lett, egy év múlva főhadnagy, meg két év múlva kapitány. Állandóan foglalkozott a tudománnyal, de mint kiváló tehetségű ember türelmetlen volt másokkal szemben, ebből összeütközések keletkeztek, többször kellett tisztársaival megverekednie, bár mindig győzedelmesen került ki, de utoljára beleunt a dicsőségre;

már 31 éves korában nyugalomba vonult, hogy atyjának domáldi birtokán egészen kedvencz tudományának szentelje életét. Később Marosvásárhelyre költözött, de különöz és zárkozott természete miatt nem voltak barátai, mindinkább embergyűlölővé lett, nem tudta megbocsátani, hogy nem értik meg s nem méltányolják tudományos munkálkodását. A matematika mellett második szenvedélye a hegedülés volt. Művészileg játszott, de többnyire csak a magánosság óráiban. Ritkán esett meg, hogy többek társaságában hegedüt vett kezébe, de ekkor minden hallgatóját elragadta az a tűz és szenvedély, melylyel lelkének egész dissonantiáját a hangszer hurjaiba öntötte s a legszebb dallamot csalta ki a száraz fából olyan önmegfeledezéssel, hogy reá nézve a külvilág nem létezett.

Atyjának szerencsétlen családi élete, hogy olyan élettársához volt kötve, ki nem tudott felemelkedni férje magas szelleméhez, ki folytonos betegeskedésével, nehéz természetével elkeserítette a család életét, fiát is elidegenítette a családi élettől. Későn nősült meg, s akkor is rosszul találta meg élete párját. Három gyermeke született, kiket néha meleg szeretettel ölelt magához, máskor elűzött köréből; nevelésüket elhanyagolta.

Atyjával sem élt jó viszonyban, azt hitte, hogy atyja is irigylő felfedezését, pedig az az atyai szeretet egész hevével viseltetett fia iránt, bámulta észtehetségét s úgy tekintette, mint az ő megkezdett művének folytatóját, tudományának örökösét.

Bolyai János már 21 éves korában foglalkozott az Euklides XI-ik axiomájának bizonyítási kísérleteivel, a miről atyja saját sikertelen kísérleteire czéllozva így ír: „E pokoli holt tenger minden szirtje mellett elhajóztam és mindenholnan szétzuzott árbocczal és foszlányos vitorlákkal tértem vissza. . .

Szerencsétlen életemet benned ismétlődni látom. Mintegy vészes szirtek között, hol még mindenki hajótörést szenvedett, láttak sötétben ide-oda hányni. Ijesztő csatatér ez, melyen még mindenkor megvertem; a kutató elme minden törekvésével daczoló sziklavár.

Bolyai János csakhamar belátta, hogy atyjának igaza van. Meggyőződött róla, hogy Euklides XI. axiomája be nem bizonyítható s módját kereste kikerülésének, hogy a geometriai tantételeket attól függetlenül bizonyíthassa be s így teremtetten meg az abszolút geometriát.

A XI. axioma lényege az, hogy ha két egyenest egy harmadik metsz, akkor azok a metszőnek azon az oldalán, melyen a belső szögek összege kisebb $2 R$ -nál, találkoznak. Ha igaz ez a tétel, aminthogy, bár be nem bizonyítható, de a gyakorlat nem mond ellene, akkor a háromszög szögeinek az összege $2 R$. De a gömbháromszög szögeinek az összege nagyobb $2 R$ -nál s a gömbháromszög területe arányos a szögek összege és $2 R$ közötti különbséggel.

Bolyai János olyan abszolút sikot vett fel, melyen a háromszög szögeinek az összege kisebb $2 R$ -nél, mégpedig a szögösszegnek a $2 R$ -tól való eltérése arányos a háromszög területével. Ez a háromszög a Bolyai-féle nem Euklidesi geometria alapja, melyből kiindulva felépítette az abszolút geometria hatalmas és napjainkig mind terjedelmesebbé váló épületét.

Bolyai nagyra tartotta művét, de nem remélte, hogy sokan megértsék, hanem sokat adott Gauss véleményére, kitől feltétlen elismerést várt.

Gaussnak az előbb ismertetett levele nem elégitette ki, nem hitte, hogy Gaussnak ugyanez az eszme és irány már megfogamzott agyában s tényleg gyanusnak is látszik, hogy Gauss mindaddig semmit sem tett papírra állítólagos korszakalkotó felfedezéséből.

A honnat várta és várhatta Bolyai az elismerést nem nyerte meg, más nem értette meg művének fontosságát, nem csoda, ha elkeseredett és kedvét veszítette. Pedig nem sokára újabb csalódás érte, mert a lipcsei tudóstársaság pályadíjat tűzött ki az imagiárius mennyiségekről irandó tudományos munka jutalmazására 1837-ben.

Csak három folyamodó volt, három magyar ember, t. i. Bolyai Farkas, Bolyai János és Kerekes Ferencz; a pályadíjat egyik sem nyerte meg, de a díj felét Kerekes Ferencznek ítelték, pedig a Bolyai János műve a pályadíjra érdemes lett volna, mert kimerítő, teljes művet írt az imaginarius számokról, de a bírálók nem voltak képesek megérteni és méltányolni.

E csalódás után sokáig felhagyott Bolyai a tudomány munkálkodással.

1848-ban megkapta Lobatschewski Miklós orosz matematikus egy értekezését, melyben a Bolyai művét nem ismerve az antieuklidikus geometriáról ír, melyet tehát az orosz matematikus Bolyai után mintegy másodszor fedezett fel. Erre a műre Bolyai János elfogult és igazságtalan érzéssel részletes bírálatot írt. Ezzel ismét megkezdte tudományos munkálkodását s életének utolsó 12 évében több nevezetes kérdés megoldásán fáradozott.

Az e korból fennmaradt munkái kéziratban maradtak, nincs is közöttük olyan korszakalkotó mű, mint az Appendix, többnyire csak régibb dolgozatainak kifejtésével foglalkozik.

Végig tekintve a két Bolyai életén, mind a kettő korát megelőzte, sőt Magyarországon, hol a század első felében még alig volt tudományos irodalom, sokszorosan megelőzte. Az apának mélységes, széles alapu tudománya folytatást nyert a fiuéban; ketten egységes munkásságot fejtettek ki, a fiu nem juthatott volna az ő halhatatlanná tevő felfedezéshez az apja által kifejtett munkásság nélkül, viszont az apa műve befejezetlen maradt volna a fiu geniye nélkül. Nem ismerve, el nem ismerve, szerencsétlen családi viszonyok között élve boldogok soha sem voltak, legalább most a késő utókorban rójuk le irántuk a kegyelet és elismerés adóját; apa és fiu iránt, a kik dicsőséget szereztek a magyar névnek és soha sem nyerték el jutalmukat. Műveik sokáig elfeledve heverték, míg 1872-ben Frischauf a Bolyai munkája nyomán kiadta az Absoluta geometria tankönyvét. Ez hívta fel a tudományos világ figyelmét, a Bolyaiak nevére azóta ismerjük mi is őket közelebből.

Nagy tehetségek nem talált elég tért nálunk; Bolyai Farkas nagy lelkesedéssel kezdett tanítványai tanításához, de csalódott, látva, hogy tanítványai nem képesek megérteni magasan szárnyaló gondolatait. Tudományos munkálkodása közben kemencze tervezéssel, költészettel, dráma írással is foglalkozott. Olyan kemenczét akart összeállítani, a melyben semmi meleg el nem vész, hanem mind felhasználódik. Némely helyt még ma is használnak és készítenek Bolyai rendszerű kemenczéket és igen dicsérik.

Drámáiban, melyeket öt szomorujáték czim alatt adott ki, sok szép gondolat van, de a közönség igényeit nem elégítik ki.

Bolyai János a tudomány mellett a zenében talált gyönyörűséget s mikor azzal betelt, az embergyűlöletnek engedte át magát.

Kedves ifjak!

Ime, előttünk áll hézagos ismertetésben a két Bolyai élete. Tiszteljétek emlékeket, mint uttörőket a magyar tudományosság terén. E század első felében a matematika Magyarorzágon nem volt tudomány, csak a gyakorlati élet szolgája a philosophálás egyik formája. Az első magyar tudós Bolyai egy szelény református tanár, Második a fia. És hogy mit teszen az akkori körülmények között tudóssá lenni,

az istentől adott nagy tehetséget kiművelni, az is meggondolandó. Mikor gyalog kellett megtennie az utat Göttingától Kolozsvárig, hallomásból, kéziratból, jegyzetéből kellett tanulni. A mai fiatalember kanállal eszi a tudományt, de ha a robogó vasuton megérkezik Kolozsvárra, az állomástól sem tud gyalog besétálni a collegiumig. A Bolyaiak példájától sokat tanulhatunk. Ma, mikor ország-világ dicsőíti B. János nevét, felsóhajtunk, miért kellett neki kicsiny hitünek lenni, miért nem bizott az utókor emlékezetében, hálijában! A Bolyai Farkas életéből a szerénységet is megtanulhatjuk. Hogy miért jelent meg aritmetikája névtelenül, így ír: „Vagy ér valamit, vagy nem: ha van becse, nem a név adja, ha nincs, mire a név? tett adja a névnek az életet, nem fordítva; s a tett él név nélkül is. Mindennek, a mi átmegy a földön, nyoma van; s minden nyomoknak együtt marad országut neve is. S mire az Oczeánban tudni, ez amaz csepp melyik völgyről jött? Ezen kívül név nélkül is ott van az egésznek óriási neve alatt.”

Tartsuk kegyelettel emlékezetben a két nagy tudós emlékét, merítsünk tanulságokat életökből, zarándokoljunk el a Bolyai János születési házát jelölő emléktáblához és tegyünk fogadalmat, hogy az istentől nyert több kevesebb tehetségeinket hazánk javára szenteljük.

Nyilatkozat.

Az Erd. Prot. Lap ez évi 3-ik számának „Külföldiek” rovatában megjelent s személyemet súlyosan támadó cikkekre tisztelettel kérem a következő nyilatkozat közzétételét.

Sajnos, de valóság, hogy az elmúlt karácsonyi ünnepek alatt családomban egyik leányom részéről reversális adása történt a róm. kath. egyház javára. A vőlegény, ki csiksomlyói róm. kath. főgymnasiun tanár, a reversálist nem kívánta, sőt maga közbenjárt hivatali előjárásánál, hogy — bár szoros kivételképen — ez esetben, a menyasszony atyjának exponált állására való tekintettel, a reversális elengedtessek. — A válasz tagadó volt.

En, sem mint apa, sem mint református pap, leányom reversális adásába sem szóval, sem írásban, sem hivatalos, sem magán ember előtt soha bele nem egyeztem, azt meg nem engedtem, sőt az ellen mivel emberekől igénybe vehető minden lehető eszközzel elejétől végig a legerélyesebben küzdöttem. Am a nevelés s a családi hagyomány ereje és az apa tiltakozó szava csatát veszített az erkölcsi kényszer s a döntő súly természeti törvény előtt! Az édes apa csak passzív szemlélője lehetett annak, hogy az érzelem világában — mint annyi más esetben fent és alatt — a szerető szívek szenvedélye ledönti a szülői akarat tilalomfáját, főként ha azt állami törvények is támogatják! És itt van a támadó cikkely téves prae-missája.

Reversális adásához, legyen a menyasszony 24 éven alul, vagy felül, ez esetben pl. alul volt, *apai (szülői) beleegyezés egyáltalán nem kell.*

Sem az 1894. XXXII. t.-cz., sem az ezzel kapcsolatos vallás- és közoktatásügyi, igazság- és belügyminiszteri 1674—1894. eln. sz. rendelet, sem valamely más intézkedés ilyenről nem tud, nem intézkedik. Gyakorlatban ilyenféle nincs, nem is lehet s természetesen beleegyezést tőlem sem kértek. Hiába is kértek volna!

Tovább menve az 1894. évi XXXI. t.-cz. 8-ik §-nak utolsó bekezdése értelmében, ha az apa (szülő) *magába* a házasságba bele nem egyezik s azt megakadályozni törekszik: az apa (szülő) beleegyezésének hiányát egy e célra kirendelt gyámhatóság

pótolhatja, a mint hogy jelen esetben — elegendő ok hiányában — bizonyára pótolta is volna. Nem is említve az 1868. évi LXIII. t.-cz. 2-ik §-át, mely — kenyértörés esetén — feljogosítná a 18-ik életévét betöltött gyermeket az avertálásra. Ime az erkölcsi kényszer, a természeti és állami szentesített törvények összesége, melyekkel szemben az apai akaratnak gyengébbnek kellett lennie!

A papi körből eredő s érzelmbeli részén kívül is erős animozitással írott támadó cikk egyéb vonatkozásaira kevés a szavam

Hogy a ref. egyházi áldás nagy titkon történt volna, nem való. Ép oly szűk körben folyt az le, mint a polgári házasságkötés és a kath. egyházi áldás. Ahhoz pedig, hogy milyen körben tartsa valaki családi ünnepeit, talán nem lehet szava az egyházi és világi sajtónak.

A mi egyházközségemben a baptizmus terjedéséről íródott, szintén nem való. Elég népes hármass egyházközségemben össze-vissza egy féleszünek ismert férfi és a felesége ilyen rajongók, a kiket — bár idejében igyekeztem rájuk hatni — még eddig kijózanítanom a szűretet összes fegyvereivel sem sikerült.

Lesz-e ez ügyben hivatalos vizsgálat, nem tudom, 42 évi kifogástalan lelkeszi működésem után nyugodt lélekkel várom a történendőket. Az igazság egy. A törvény egyformán véd vagy sujt mindnyájunkat. En sem kaphatok többet, mint egyházkerületünk más hivatalosai, kiknek családi körében ehhez hasonló s általam is sajnált eset előfordult.

Agyagfalva, 1903. január 25.

Kis Károly,
agyagfalvi ref. lelk.

Pár szó az uj can. visitationról.

Midőn közelebből a mélt. igazgatótanács elrendelte, hogy a már kinyomatott uj minta szerint kell a papi conventiókat kiállítani, még nem láttam volt egy példányt sem, mikor azt mondtam a nyomtatványt kezelőnek: aztán vagy kettővel többet küldjön nekem, mert romolhatnak is el azokból. Akkor még ő sem látta a nyomtatványt s azt válaszolta: már hogy romolhatna el? könnyű és egyszerű dolog az! A régi díjlevelet leírjuk az ujba — s annyi! Már csak nem lehet könnyű, sem egyszerű, válaszoltam. Küldjön csak többet. És csakugyan két *esperes* szólott ezen ügühöz e lapok hasábjain s igyekezett tájékoztatást nyújtani a nem könnyű munka megoldásához. Az egyik így ír: „ugyszólván hangulatszerűen kell kitölteni, mitán nincs semmi szabályzat, utasítás-féle kiadva mellette, pedig ilyesminek a kibocsátása nagyon is szükséges lett volna.” A másik is „tanácsstalanságot és utasítás-hiányt” emleget. Megegyeznek pedig mindketten abban: „hogy ha nehányan hozzá szólunk” — mégis tán kibontogathatjuk a homályból sat.

Ha már ezen — aránylag — csekélyebb ügynél is két *esperes*nek kellett felszólalni az utasítás-hiány miatt és bontogatni a homályból: mit szóljunk a közelebbi ker. közgyűlés által törvényerőre emelt can. visitatio uj módjáról, melynek egyik-másik ágát, a kivihetés szempontjából, — teljes homály fedí?

Térjünk reá.

Tehát ismét társas-visitatio van, mint régebben! Sőt annyiban társasabb, hogy most már egy e. m. gondnok ur is járul hozzá. Midőn ezelőtt körülbelül 15 évvel megszüntette a ker. gyűlés a társas-visitatiót, azon gyűlésen néhai Szász Béla egy hatalmas beszédet tartott ellene. — Emlékszem, úgy kezdte: „Ha a nagy rómainak szabad volt minden alkalommal, a mikor csak tehette, hangoztatni „a delendam esse censeo“-t, ő sem szűnik meg folyvást mondani, hogy a társas-visitatio eltörölendő” sat. Felemlítette, hogy a mely községben tudva volt már a visitatio jövedele, összeszedték a falu java-csirkéit, kosarakkal vitték a tojást sat. Szóval: hogy a visitatio örve alatt, tetemes összegekkel terhelték az egyház pénztárát — évenként

sat... Ugyanekkor nagy beszédet tartott ellene, a nála megszokott vére és logikával Váro tanár ur is. Emlékszem, úgy kezdte: „Mondjam, ne mondjam?! — ostorozta aztán a társas-visitációt. Röstelkedve hozta fel, hogy némely helyt a mint megérkeztek, vették elé a kártyát s ugyan-csak ütötték addig is, míg a presbyterium összekerülhetett. A dolog végzése után ismét, késő éjszakában is sat. — Aztán el is törülték. Jól is tették! A kérdőpontokat kibővítették, arra meg kellett írni a feleleteket s azok alapján vizsgált az esperes rendesen, a maga felelősségére. Ez meg is közelítette valamennyire a polgári felsőbb hatóságok által intéztetni szokott hivatal-vizsgálatokat, melyek meg is szoktak kellő időben tartatni — solemnitások és csődületek nélkül.

De lássunk részleteket.

Társas tehát ismét a visitáció! Mikor régebben is az volt, a kérdőpontokat az esperes tette fel a presb. előtt. A reá adott feleleteket az egyh.-megy. jegyző írta jegyzőkönyvbe. Hát most? Valószínűleg most is úgy lesz a hol vitálnak, hiszen tán azért *társas*? De hát a hol nem vitálnak, minthogy csak egyharmadát kell bejárni, ott nem is vehetnek fel a kérdőpontokról jegyzőkönyvet. — Olyan helyeken tán nem is lesz jegyzőkönyv azon évről? Vagy a közelebbi mód szerint házilag kell megírni — és hány példányban, azután mit csinálni vele? Lehet, hogy ezeket a nt. esperes urak tudják is már, még tán Dr. Kádár ur is. Ha igen, szükséges lenne nyilvánvalóvá tenni, hadd tudják mások is, mert így a nagy többség előtt homályban van.

A társas-visitáció mellett az volt a gen. director ur egyik érve, hogy úgy jobban meg lehet a számadásokat vizsgálni a helyszínen. Sokak véleménye szerint ellenkezőleg a számvevő otthon, saját csendes helyiségében, kedélyhangulata szerint (mert az is kell ahoz) sokkal behatóbban, nyugodtabban, minden egyes kis okmány megfigyelésével sat. alaposabban vizsgálhat, mint a helyszínen egyéb tárgyalások folyama alatt — mi képtelenség is. — De jól van! Hát megvizsgálja a számvevő azokban az egyházakban a hová elmennék. De hát az egyh.-megye kétharmadában, a hová nem mennek el, nem lesz azon évben számadásvizsgálás? Vagy tán azok beküldik a számvevőhöz, mint a közelebbi időben? De be sem küldhetik addig, míg meg nem lesz mondva, hogy hová nem mennek el. Vagy tán minden egyháznak mégis csak be kell küldeni a közelebbi mult módon, s aztán úgy vizsik magukkal a számvevő által készen megvizsgált számadást? Akkor hát miért kell menni a számvevőnek is?

Az új törvényben ez áll: „az esperes egyházát az c.-megye főjegyzője és egyik főgondnok vizsgálja meg.” Hát a számvevő miért nem? Vagy tán olyan helyeken nem kell számadásokat készíteni?

A régebbi társas-visitáció a helyszínen szedte be az egyházaktól az e.-kerületi és e.-megyei készpénzeket. — Gondolom, hogy most is úgy lesz, hiszen azért *társas* s azért megyünk vissza a régiekre. Ez azért is jó, mert legalább megkíméltetnek az egyházak ettől a postaköltségtől.

Valahányszor püspöki visitációról olvastam, mindenütt úgy láttam, hogy a vizitáló személyek prédikáltak felváltva. Miért kell ez esetben a helybeli lelkésznek? Fel is szólalt a közelebbi kerül. gyűlésen, mikor ezt törvényé tették, ha jól gondolom egy (lelkési) képviselő, hogy ne prédikáltassák a helybeli lelkészt, hiszen annak akkor sok dolga van; vendégeket kell fogadni, lovakat elhelyezni sat. És, hogy a prédikáláshoz nyugodt, nem pedig izgatott kedélyhangulat kell. Nem reflektáltak reá. Magam is gondolkoztam rajta, de nem tudtam kitalálni, hogy miért kell a helybelinek? Hiszen, sokkal inkább (ha már csakugyan szükséges, a vizsgáló-bizottság tagjainak kellene rendre prédikálni, hogy hallanának vagy egyszer a kisebb gyűléseket is saját papjukon s a légátuson (ha ugyan jár) kívül másokat is, kivált pedig nagy papokat is prédikálni. Különben is egy s más nemű buzdítás, hatásosabb lenne, azoktól, mint a megszokott. Azonban, közelebből két, még fiatalos s jó karban levő lelkésztársammal találkozáskor, szó esett erről is. „Jaj bácsi! — mondá az egyik — hát maga olyan naiv, hogy még ezt sem tudja? Hisz ez azért van, hogy a visitáció megbírálja, tud-e a helybeli pap prédikálni?” Ó azt ilyen formán képzei: templom után referál az az esperes a presbyteriumnak a beszédéről. Felhozza, hogy pl. ez egy *analytica* prédikáció volt. Jóllehet ő jobban szereti a *syntheticait*, nem állítja, hogy ezen mód szerint is ne lehetne prédikálni. Egyben megmagyarázza

a presbyteriumnak, hogy mi a különbség a *synthetika*, az *analytia* és az *analytico-synthetica* prédikációk között. Ezek után rátér a helybeli pap prédikációjára, mondván: a mi már a kendtek papja mostani beszédét illeti, leszámítva a leszámítandókat, (mert hát azért visitáció, hogy valami hibát találjon) megjárja és jegyzőkönyvre is véteti pl. az elégséges osztályzatot sat. Mikor én ezeket hallottam, azt gondoltam: ugyan miért nyújtani ezzel is a visitációt? Mert bírálat tárgya levén a helybeli pap beszéde — gondolom — mindenik azon igyekszik, hogy két-három akkora beszédet mondjon, mint rendesen, hadd lássák, hogy ő tud. Hiszen, ha ünnepélyesség, prédikációk sat. kellene, ott vannak az e.-megyei egyházi értekezletek, melyeket rendre tartanak az egyházakban és épen azokat csinálják. Hogy a fiatal, jó karban levő papokat is így megpróbálják, azt nem tartom helyesnek. Hiszen tudnak azok, a nélkül ki sem bocsátották volna a theológiáról. De, hogy a véneket megprédikáltassák — ez már helyes. Tudni kell: nem szállott-e meg egészen a képessége? Van-e még kellő hangja? Érthető-e a szava? Ambár ha ezek valamelyikében fogyatkozás lenne, feljeleníti biz azt a tisztelt nemes atyafiság kellő időben és nem várják vele a visitációt. *)

De lássuk a dolog anyagi oldalát, a „*nervus rerum*“-ot.

A régebbi társas-visitációk alkalmával több helyeken az volt a szokás, hogy az egyház közebedet, vagy vacsorát adott, melyben részt vettek a presbyterek mind, és még más mellék személyek is, rendesen a papilakon. — Felment biz az 20—25 személyre is. Valóságos réme volt a papi családoknak, kivált a papnéknak, kiknek főzni kellett. És szép összegekbe is kerültek. A közelebbi időkben, midőn az esperes egyedül vizsgálta s mégis jól elvégezte, azt az egy személyt minden lelkész könnyen elláthatta s el is látta, az egyház terhelhetése nélkül. — De hát most ismét társas-visitáció van! Hogy lesz hát már most e tekintetben? Akkor bizonyosan többre is fog most kerülni. Eltekintve attól, hogy most a vizsgáló-bizottság személyzete is nagyobb, a sok fogat, idegen cselédek sat. — s mert, hogy ünnepélyes lesz a visitáció, ünnepi harangozás, temlomozás, a helybeli lelkész hosszú prédikációja sat. sat. Azután a vizsgálat végzése, annyira igénybe veszik az időt, hogy — bizony — legkevesebbet, egy egész napot el kellend tölteni minden egyházban. Városokon könnyebben megyen e tekintetben a dolog, mert ott vendéglők vannak. Értékesebb, s ha nem lenne más alkalmas helyzet, éjjeli elszállásolás is könnyen eszközölhető.

Férhetne még szó a kérdőpontok némelyikének fölösleges voltához és egyebekhez is. Gondolom, lesznek is kik hozzá szólnak, de ezt hagyjuk másorra. Most pedig legutóbbi körlevele kapcsán csak egy rövidke „nyílt kérdés“-t intézek *Csekme Ferenccz* esperes urhoz. Ime!

Közelebből felhívást méltóztatott intézni egyházmegyéje papságához, miszerint, az egyházvizsgálatok az új rendszer szerint főgnak megtartatni és az új kérdőpontok szerint kell a feleleteket megírni és beadni. A kik az új társas-visitáció mellett buzgolkodtak, egyik érvül azt is felhozzák, hogy a kérdőpontokra való feleleteket nem ott-hon írják meg, mint eddig, kedvök szerint, hanem azokat az esperes teszi fel a presbyteriumok elé, úgy veszi be tőlők a feleleteket s iratja az e.-megyei jegyző által jegyzőkönyvbe, mint a régebbi társas-visitációk alkalmával. Nagyon helyes! Minthogy azonban Nagytiszteleted úgy intézkedett, hogy az új kérdőpontokra való feleleteket is csak úgy kell megírni keblileg, mint eddig; bátor-kodom kérdezni: miért kell hát akkor az egyház-megyei jegyzőnek is vizitálni menni? Vagy „utasítás hiányában” az új visitáció is csak „hangulat szerint” fog intéztetni, mint az új papi díjlevelek kiállításá? **) *Egy ref. pap.*

*) Szegény egyházi élet, a melyben a felsőség intézkedéseit ily szempontból fogják fel és értelmezik.. Valóban nevet-séges volna, ha nem lenne annyira elszomorító ez az alantjáró felfogás, ez az absurd magyarázat. Szerk.

**) Kiadtuk e cikket egyfelől, mert egy tekintélynek örvendő pap toljából származik, másfelől, mert nem akarjuk növelni azok számát, kik arról panaszkodnak, hogy a „hivatalos” lap nem adja ki czikkeiket. De kérdjük: ez-e az egyházi kérdések tárgyalásának módja? Az-e a helyes, hogy *utólagosan* bíráljunk, kritizáljunk, kifogásoljunk, de mikor a kérdések napirenden vannak, akkor hallgassunk? És ha véleményünk szerint valami helytelen: miért nem fejtjük ki, hogyan lenne helyes? Mert ha ezt nem tesszük, akkor csak az ellenzés viszketeget áruljuk el, a mit szolgálni pedig nem lehet czélja sem a „hivatalos,” sem a nem hivatalos egyházi lapoknak. Építésre mindenki szolgál-tára állunk, de gáncsoskodásra — senkinek. Szerk.

Lapszemle.

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ (4. sz.) „Az egyházi adóreform kérdéséhez“ Pokoly I. tollából hoz igen figyelemre méltó elveket tartalmazó cikket, mely először (Wekerlével szemben) rámutat arra, hogy egyh. adóztatási jogunk, nem átruházott felségjog, mely egészen kánonjogi s reánk veszedelmes gondolat, hanem *autonomiánkból folyó jog*, melynek érvényesítésénél az állami segédkezés csak a „bevett vallások“ rendszerével kapcsolatos a *ius advocatie*-ből foly, de semmi esetre sem a felségjogból. Az egyházi adó természetéről kimondja, hogy az csak *személyi adó* (ha relációba van is esetleg hozva a személy adózó képességével), de soha sem tárgyi adó és *egyházközségi* és nem egyetemes egyházi adó, mert az egyetemes szükségek hányadai, ha a községek által adó módjára szedetik is be, természeténél fogva csak járulékos és nem adó. E kettős alapon nem tartja jogosnak, hogy valamely egyh. községhez nem tartozó egyén, annak a területén levő fekvősége után megadóztassék, mert ez egyfelől azt az adót — ha ideiglenesen is (míg t. i. hitsorsos bírja) — tárgyi adóvá teszi és azt is maga után kellene, hogy vonja, hogy ugyanígy járjanak el az ingó vagyonnal is (pl. más egyh. községben levő takarékbetétjével).

Az egy. adó személyes és egyh. községi karakteréből foly „az egyh. község budget-joga“, melyvel összefügg összes berendezkedései, igényei megállapítása stb. A tervezett egyh. adóreform (Lásd Tisza István gróf előterjesztését a múlt év őszén tartott konventi tudósításunkban) mellett azonban — melynek fő czélja az egyes egyházak tagjain nyugvó elviselhetetlen adóteher államsegéllyel — és pedig kikapcsolva a 48. XX. t.-cz. általános végrehajtásából — való könnyítése: ez a „budget-jog“ illuzoriussá válik, mert egyfelől a segélyt igénybevevő egy más, a segélyező által megállapított adókulcsot kell, hogy alkalmazzon s másfelől — a mi ennél még sokkal fontosabb s nem egyházi kézben súlyos veszedelemmé is válhat — az, hogy ez által az illető egyh. község kívánalmi szükségéi megállapítása, vagy legalább felülbírálata a segélyező kezébe megy át. A tervezett adóreformnak ez kérelmetlen következménye. Mit tehetünk, hogy e jog a segélyező állam kezébe ne jusson? Először is e kérdést ki kell kapcsolni a 48. XX. t.-cz. végrehajtása komplexumából, mert különben a többi felekezetekkel egy guzsba kerülünk. De így is gyámság alá kerül az egyh. községek tulajdon részé — bár csak egyh. hatósági gyámság alá — a mi az egyh. hatóságtól való erősebb függésükkel és irányíthatóságukkal fog karöltve járni. — Ez elleni védekezésre ajánl egy radikálisabb lépést, melyről ugyancsak a viszonyok kényszerítése alatt hiszi, hogy elfogadtatik, bár külföldön sokhelyt bevált. S ez a következő: válasszuk külön az *egyetemes egyházi érdekek szükségét* és az *egyh. községi helyi szükségleteket*. Az első — melyhez tartoznék: a lelkeszet, igehirdetés eszközlése, közkormányzat s a felekezeti népoktatás egy része — az egyetemes egyház intézné, az e czélra kivetett egyh. adó elégtelensége folytán, államsegéllyel, mely megnyugtatóbb formában volna igénybe vehető, mint akár a kongrua, akár iskoláink mostani segélyezése. A másodikat — melyhez tartoznának: az egyh. községi helyi szükségletek, helyi igazgatás, szegény-, árva- stb. ügy és a népoktatás nagyobb része — az egyh. község autonómikusan intézné. Hogy ez hamarosan megvalósuljon, — nem reméli.

A mi a most tervbe vett adóreformot illeti, figyelmeztet, hogy az egyházi adózásnál az általános adóügyi elméletek csak cum grano salis alkalmazhatók. Nem mondja, hogy ne törekedjünk az arányosság és progressivitás felé, de úgy kell megcsinálni, hogy egyházunk létre se a nagyvagyonu, de csekély számú egyháztagoknak se az államnak döntő befolyása ne legyen. Teljes képtelenség volna olyan adóügyi politika, mely az egyház életét és existenciáját, nem a tagok zömére, hanem az ingatagabb alapu (kihalás, kitérés) kisebbre építené, vagy épen az egyháztól idegen fundamentumra (állam) bazirozná. — Nehéz, de fontos kérdés, méltó egyházunk legderékabbjai komoly tanulmányozására. — *Hamar I. Hoppál*-lal szemben azt vitatja, hogy *katekhétikának* jobbakk a papjelöltek a praeparandistáknál, ha még ezek szünidei cursusokkal tovább képeztetnének is s a középiskolákhoz is a papjelöltek elei minden további készület és új vizsga nélkül alkalmazhatók.

A „Dunántúli Prot. Lap“-ban Balla Endre az egyh. adórendezési tervszettel kapcsolatban a papok és tanítók fizetésrendezését is kívánja, az előbbi 2400, az utóbbit 1200 kor.-ban állapítva meg. Fedezetének egy útja és két módja van. Az útja az államsegéllyhez fordulás. A módja pedig az egyik az, hogy zsinatunk lépjen a kormány és képviselőház elé azon határozott és erőlyes követeléssel, hogy az 1898-ik évi XIV. t.-cz. kimondott fizetésekiegészítést terjessze ki 2400 korona minimumra. A másik mód pedig az, hogy az 1898. XIV. t.-czik változatlanul maradván, a közszükségekre adott mostani államsegély az egyházi adórendezésre, közigazgatási költségekre, lelkesíti nyugdíjintézetre szükséges összegben kivül, a lelkesíti fizetésrendezésre is emelendő, hogy abból az egyházi hatóság „személyi pótlék“ czimen kipótolhassa a lelkeszek fizetését 2400 koronaig. A tanítói fizetésre nézve pedig, midőn kimondja a törvény az 1200 korona minimumot, egyuttal megemlítendő, hogy a

mely gyülekezet azt a törvényben körülírt egyházi adózás mellett nem tudja fedezni, annak joga van az 1893. évi XXVI. t.-cz. alapján államsegéllyhez fordulni. Ha ezt a vallásminiszter szentesítés végett ő Felsége elé bocsátja: egyuttal kötelezettséget vállalt a kiegészítésre is. Ha a fizetésrendezés így emeléssel megtörténik, az esetben megszűnt a naturálék megváltásánál a tulajdonságos lebecsülésből és különböző kulcsok szerinti értékelésből származó sérelem, mert az alacsony értékelés potolva lesz. — Aztán hozza *Csizmadia* Lajos theol. tanár székkfoglaló értekezését „Az igehirdetés alapelvei“-ről.

A „Debreczeni Prot. Lap“-ban Dr. Kun Béla a prot. egyházjog tanításának elhanyagolásából származó nagy hátrányokra mutat rá s kívánja, hogy úgy az egyetemen, mint a jogakadémiákon s főleg a theol. intézetekben lehetőleg külön prot. egyh.-jogi tanszékek állíttassanak. Böven megteremné gyümölcsét. — *Zoltai* Lajos adatokat közöl a debreczeni papi és tanári lakások történetéhez.

A „Magyar Szó“-ban gróf *Dégenfeld* főgondnok és *Kiss* Áron püspök intéznek lelkes felhívást a tisztántuli ref. egyházkerület egyházaihoz és papjaihoz, melyben a prot. irodalom és sajtó s ezek közt a „Magyar Szó“ pártolására buzdítanak. — Részletesen tudósít a horvát utlevelek ügyében tartott főrendiházi tárgyalásról s ott Br. Bánffy D., Br. Prónay D., Gróf Esterházy stb. beszédeiről, melyvel a magyar állam egységének keltek védelmére. — A lap valóban megérdemli a támogatást.

Irodalom.

A magyar királyság első századaival és Kálmán uralkodásával foglalkozik *Acsády: A magyar irodalom története* című művének, most megjelent 5. és 6. füzetében. Mint az előbbi füzetekben, úgy ezekben is a nemzet kialakulásának belső történetére, a szociális és gazdasági mozzanatokra helyezi a fókust. Nincs magyar historiai mű, melyből olyan élesen kidomborodnék Szent László és Kálmán uralkodói munkájának jelentősége. Gyönyörű fejtegetésekben mutatja ki Acsády, hogy az első királyok bölcs és minden ízében magyar politikája mint csoportosította a magyarság minden rétegét a trón köré, mint egyesültek a magyar állameszmében a nép legkülönbözőbb elemei. Örömmel dolgozott az egész nemzet királyi oldalán és aránylag nagyon rövid idő alatt óriási haladást tett az anyagi jólét és polgárosodás terén. László már nemcsak nemzeti, hanem messzeszárnyaló birodalmi politikát követett. Politikáját követte Kálmán is. Horvátországot a magyar állam alkatrésze lett! És a nagysikerű külpolitika mellett milyen óriási munkát fejtettek ki ezek a dicső királyaink a belső kormányzás terén. Mi mindent észrevett éles szemük és mi mindenre talált orvosságot bölcsességük. A pénzveréstől, az országutak építésétől kezdve, a jogélet megszilárdításáig, a kereskedelem felendítéséig, a katonaság szaporításától, az adóztatás igazságosabbá tételéig minden olyan mozzanatra kiterjedt figyelmük, a mi a nemzet belső és külső megerősítésére befolyhatott. Egészen új távlatok tárulnak fel az előtt, ki Acsádynak munkájából ismeri meg a magyar királyság első századának és Kálmán uralkodásának történetét. Az megtudja, mi az igazi magyar nemzeti politika és az belelát a fejlődő magyar közlélek mélységeibe, az megérti a magyar társadalom, a magyar gazdasági élet alakulását, a papságnak azt a fontos nemzeti munkáját, melyet a megállapodás, a megszilárdulás ez első idejében végzett. És milyen élvezetesen vezet be Acsády ezekben a mély historiai igazságokba! Milyen világosan értjük azt az eredményt, a mely kétségtelenül fáradtságos és eredeti kutatások gyümölcse! Hisszük, hogy a közönség méltányolni fogja ennek a kész historiai munkának kiválóságait, méltányolni annál inkább, mert ha elolvassa, neki lesz benne a legnagyobb gyönyörűsége.

„Báránýbörbe bujt farkasok.“ Figyelmeztető szózat a magyar protestáns néphez. Irta Stern Hermann. 2-ik kiadás. Ára 20 fillér. Kapható a szerzőnél Debreczen Árpád-tér 8. sz. Hogy mennyire fejen találta Stern e kis hívtelmei iratában a szegyet, s mennyire felköltötte egyszerű népünkben a józan gondolkozást, azt semmi sem bizonyítja szebben, mint az a tény, hogy e kis munka első kiadása 5 hét alatt teljesen elfogyott s immár a 2-ik kiadás fekszik előttünk. Valószínű, hogy ez a kiadás is rövid idő alatt szétvitetik. Ugyanazért a hol a baptisták felléptek s hiveink között halászgatnak, igyekezzenek lelkesztársaink e füzetkéket mihamarább megrendelni s a nép között terjeszteni. Különben a ki 10 példányon felül rendel, az a füzet példányait 12 fillérben kapja meg.

Eszményképek czimen apró, gyermekeknek való történeteket adott közre Sass Béla budapesti vallás-tanár, a Szabad Sajtó főszerkesztője. Ára 20 fillér. Megrendelhető a Szabad Sajtó kiadóhivatalában, Budapest, V. Rudolfrakpart 21. Ajánljuk a kis füzetet lelkészeink és tanítóink szíves figyelmébe.

Különfélék.

A két prot. egyház közös bizottsága f. hó 22-én délelőtt tartotta meg értekezletét Budapesten az 1848: XX. t.-cz. végrehajtása módzatai kérdésében. Jelen voltak evangélikus részről: báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő, Baltik Frigyes, Sárkány Sámuel, Zelenka Pál és Gyurácz Ferencz püspökök, Laszkáry Gyula, Szentiványi Árpád, Zsilinszky Mihály, Háasz Lajos, Fabinyi Theofil, Kubinyi Géza, Sztelhó Kornél, Zsigmondy Jenő és Horváth Sándor; református részről: Kun Bertalan, Antal Gábor és Bartók György püspökök, báró Bánffy Dezső, gróf Dégenfeld József, Darányi Ignác és Hegedüs Sándor főgondnokok, Bernáth Elemér, Simó Lajos, gróf Tisza István, Széll Kálmán és Zsigmond Sándor bizottsági tagok. Folyó hó 21-én délután mindkét fél külön tartott előértekezletet, a melyen a plenumban teendő proposíciókat megbeszélték. A plenáris értekezlet tárgyalásai és részletes megállapodásai egyelőre nem publikáltak, s így azokból csak annyit közölhetünk, a mennyit a bizottság megengedhetőnek jelentett ki. Értesülésünk szerint a bizottság külön tárgyalandóknak és kidolgozandóknak ítélte a törvény 2-ik és 3-dik §-ának végrehajtásához tartozó kérdéseket, s e végre két külön bizottságot küldött ki, az egyiket jogügyi, a másikat vagyoniügyi bizottság czímen. A jogügyi bizottságba kiküldték, báró Prónay Dezső elnöklete alatt Hegedüs Sándort, dr. Sztelhó Kornélt és Zsigmond Sándort, ez utóbbit mint előadót. A vagyoniügyi bizottságba Antal Gábor elnöklete alatt Zelenka Pált, Laszkáry Gyulát, dr. Zsigmondy Jenőt, Széll Kálmánt és gróf Tisza Istvánt. A két bizottság memorandum alakban fogja kidolgozni munkáját s ezek a munkálatok fogják képezni az újra összehívandó plenáris bizottsági ülés tanácskozásainak alapját. A jogügyi bizottság munkálata az egyenlőség és viszonyosság kérdéseit, illetve az ezekkel ma ellentétben álló és sérelmes gyakorlatokat; a vagyoniügyi bizottság munkálata pedig a törvény anyagi végrehajtásának módzatait fogja felölelni.

Protestáns estély. Kedves vallásos estély tartott a közelebbi vasárnap d. u. 5 órakor az ev. ref. theologiai fakultás disztermében. Az ujjonon alakult női énekkar, Zsigmond Ferencz karvezető betanításával Kalmár Jakab „Örök szeretet” cz. szép vallásos művét adta elő meglepő precizitással. Aztán Kenessey Ida k. a. ol. vasta föl „Vallásos olvasmányok” cz. igazán szép értekezését. Melyben több vallásos író klasszikus műveiből adott szemelvényeket. Valóságos gyöngyszemei voltak szemelvényei a vallásos irodalomnak, melyeket mindmegannyi talizmánul osztogatott a boldognak és a szerencsétlennek, kicsinynek és nagynak egyaránt. E feledhetetlen szép felolvasás után Szöllősy Attiláné nrasszony adta elé Zsigmond Ferencz harmonium kíséréte mellett Schubert „A béke véletek” cz. vallásos tartalmu művét. Egy szépséges szép imádság volt ez, gyönyörű szép hanggal igazán imádságos hangulattal előadva. A gyönyörű ének méltó nyitánya volt Gerock „Virasztás beteg mellett” cz. szép költeményéhez, melyet Török Sárika k. a. szavalt, de nem, imádkozta el e szép költeményt. Minden pathosz nélkül való keresetlen egyszerűséggel, de igaz, mély érzéssel. Végül a női énekkar énekelt el „Nagy Isten téged imád” cz. XXX-ik dicséretét a ref. énekes könyvnek. — Herepei Gergely a prot. esték rendezője mondott berekesztésül hálás elismerő köszönetet a közreműködőknek és a megjelent diszes közönségnek. Az estély alkalmával a farkas-utcai templomban levő régi orgonának megújítása költségei fedezésére persely tétetett ki, melyben 35 korona 85 fillér gyűlt.

Kovács Albert egészségi állapota napról-napra javul. A kórházban sokan látogatják és még többen tudakozódnak felőle. Nagy örömet szerzett a betegnek az a kétszeresen örvendetes tény, hogy Darányi Ignác egyházkerületi főgondnok ur a Kovács által eladónak tett „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap”-ot társadalmi uton szerzett ezer koronával a Rádlay-könyvtár számára megvettette. A nemes lelkű főgondnok ur e szép tettével egyrészt nagy gondtól szabadította meg a beteget, másrészt egy becses könyvgyűjteménnyel gazdagította az egyházkerület könyvtárát.

Nyolcezer korona az árváknak. A debreczeni népes egyház 8 ezer korona készpénzt osztott ki, mintegy 400 árva gyermek között. De ez csak egy félévi segély. Ezenkívül ruhával, tankönyvekkel is segélyezi az árvákat, úgy, hogy évenként 25–30 ezer koronát fordít az árvák gondozására. De a jelenkoriak — fájdalom — kevéssel járulnak ehhez. Csak az ősök alapítványai adják ez áldást. Aztán kiosztotta a pénztári hivatal. Mennyivel szebb és áldásosabb volna, ha a lelkészek s egyes buzgó presbyterek és nők vitték volna el nekik, kik aztán családi állapotjukat is megismerték volna s később is atyafiságos gondjukba vették volna. A pénz még nem elég segedelem. Lelki támogatás is kell a szegényeknek! Ez már aztán valódi keresztényi munkásság. — Bár mindenik egyház gondoskodhatnék a maga árváiról és szegényeiről.

Lemondás. Sándor János, a nagyenyedi ref. egyházmegye nagy buzgóságú esperese, az egyházmegyei tanács f. hó 19-én tartott ülésében lemondott hivataláról. A gyűlés nagy sajnálattal vette tudomásul a derék és köztisztelőben álló férfiú lemondását s intézkedett az esperes-választó közgyűlés összehívásáról, mely f. év márczius havában fog megtartatni városunkban. — Nagy szomorúsággal vesszük e hirt, mely szerint Sándor János derék esperesünk egy. megyéje igazgatásától vissza lép. Teljes mértékben bírta minden illetékes tényező bizalmát s így lemondása oka csak magántermészetű lehetett. De ha nem sikerül is őt újra megnyerni az esperességre, egyházi közéletünk kiváló alapja marad ő továbbra is s hisszük s reméljük — sohaig!

Gyászrovat. Lapunk zártakor vettük a szomoru hirt, hogy Mitrovics Gyula a debreczeni ev. ref. egyház egyik lelkésze, a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület volt főjegyzője, volt sárospataki ev. ref. theologiai tanár és főiskolai lelkész stb.) áldásos életének 62-ik, boldog házasságának 33-ik évében, hosszas szenvedés után, f. hó 25-én déli 12 órakor elhunyt. Porrészeit f. január hó 27-én, d. u. 2 és fél órakor a Kossuth-utcai ev. ref. ujttemplomban tartandó gyászszertartás után a Kossuth-utcai ev. ref. temetőben adják át az anyaföldnek. Jövő számunkban részletesebben emlékezzünk a kiváló egyházi férfiúról, életéről és érdemeiről. Az Ur adjon testének csendes pihenést. lelkét részesítse szentjeinek boldogságában!

Sajtóhiba-kiigazítás. Lapunk 4-ik számába a „Különfélék” rovatában a „Nyilvános köszönet” czímű cikkbe egy sajtóhiba csuszott be. Az ó-tordai ref. egyh. község torony-alapja javára a 2000 koronát nem özv. Csiki Sámuelné, hanem özv. Csetri Sámuelné adományozta.

A „Vasárnapot” az elmúlt év folyamán több mint 200 egyházközség járatta, melyik részéről még nem kaptunk semmi értesítést, hogy ebben az évben megfogják-e rendelni, vagy nem. Már csak a czimszalagok ki nyomtatása végett is, okveilen tudnunk kell, hogy azon egyházak előfizetőink lesznek-e? Kérjük lelkésztársainkat tájékoztassanak minket ebben a dologban. Szeretnők azt is, ha lelkésztársaink közsegeikben felkeresnék a „Vasárnap” tavalyi előfizetőit és elintéznék velük a folyó évi előfizetést. Hidjék el, másként boldogulni nem tudunk.

Szerkesztői üzenet.

Reklamálóknak. Szívesen kérem azokat, kikhez a lap valamely száma meg nem érkezett, hogy reklamációkat 10–14 napon belül megtenni sziveskedjenek, mert könnyen megcsúszhat, hogy a késői reklamálók kívánságának már nem tud a kiadóhivatal elegendet tenni. A reklamációk legcélszerűbben postai „Tisztajelentés” iven történnek az „Erd. Prot. Lap kiadóhivatalához.”

Üs. Zs. Maros-Ludas. Szívesen; de biztosíthatom, hogy így a kívánt adatok birtokába jutni nem fog; vagy nagyon kevés és hiányos adatot fog kapni. Különben is ez adatok megfelelő hiteles összeállításban az Ig. tanácsnál megtalálhatók. Kérelmére — ha valamely munkálathoz anyagul kívánja felhasználni — onnan is, azt hisszük, megkaphatja. Bizony e kérdéssel érdemes foglalkozni. Mi készséggel adunk helyet erre.

L. L. Csikfalva. Válaszom a lapban.

Hivatalos rész.

223—1903.

KÖRLEVÉL.

*Mindenik collegium mlt. Elöljáróságához, a püspöki vizsgálat alatti Egyházak tt. Tanácsaihoz, az egyházme-
gyék nt. Espereseihez.*

A vallásos nevelés egyik hathatós segédeszköze kü-
lönösen az iskolákban a több szólamu énekek gyakorlása,
s ez által a köz isteni tiszteleteken is a vallásos buzgóság
emelése. Erre a célra adta ki egyházkerületünk a „Buz-
góság Lantját“, melyet ismételten az érdekelt testületek
figyelmébe ajánlunk. Középiskoláinkban a collegiumi elől-
járóságoknak, népiskoláinkban, valamint a nem ev. ref.
felekezeti közép- és alsóbb fokú iskolákban az illető egy-
házi község előljáróságának kell gondot fordítani az egy-
házi ének tanítására és szükséges, hogy a vallástani kézi-
könyv, az Új szövetség, az Egyházi énekes könyv és a
Buzgóság Lantja, minden ev. ref. vallású középiskolai
tanuló kezében meglegyen. Az illetékes előljáróságok gon-
doskodjanak, hogy a középiskolák növendékei akár fele-
kezeti, akár állami intézetben tanulnak, a ref. vallásu ta-
náraikkal és tanítóikkal együtt minden őszi és tavaszi va-
sárnap templomba menjenek, a közisteni tiszteleten részt ve-
gyenek s azt énekléseikkel emeljék.

Kolozsvárt, 1903. január hó 19-én.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos.
tanügyi előadó.

91—1903.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi anyakönyvvezető lelkész részére.

Hivatkozással az m. kir. központi statisztikai hiva-
tálnak 252—1903. eln. sz. a. hozzám intézett megkeresé-
sére, fölhirom az anyakönyvvezető lelkész fiait, hogy a
hitéletre vonatkozó adatok összegyűjtése céljából a sta-
tisztikai hivatal által — miként a megelőző években —
közvetlenül a lelkészi hivatalhoz megküldendő kérdő iva-
ket 1902. évi adatokkal *pontosan kitöltve*, közvetlenül a
statisztikai hivatalnak kellő időben küldjék vissza.

Kolozsvárt, 1903. január 28-án.

Dr. Bartók György,
püspök.

108—1903.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küllői egy-
házmegyébe kebelezett *buzás-besenyői* ev. ref. egyház-
község IV. oszt. papi állására pályázat nyittatik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás gazdasági épüle-
tekkel és kerttel. 2. 4 hold szántó és 1 h. 800 □ öl rét
haszonélvezete, melynek bérértéke 90 kor. 75 fillér, adó-
ját az egyház fizeti. 3. Az egyházközség pénztárából 72
kor. 4. Az egyházkerület pénztárából 70 kor. 5. Termény
jövedelem pénztéke 342 kor. 07 fill. 6. Munkáltatásra
fizet az egyház évenként 31 kor. 67 fill. ért. 7. Stola 10
kor. 40 fil. 8. Állami fizetés kiegészítés 1400 kor.-ig, 804
kor. 93 fillér.

Kötelességek: a rendes lelkészi teendők ellátása, a
ref. felekezeti iskolában vallás oktatás.

Minősítvánnyal és szolgálati bizonyítvánnyal fel-
szerelt folyamodványok nt. Nagy Dokos esperes aához
Küldendők Kutyfalvára.

Pályázati határidő 1903. márczius 10.

Kolozsvárt, 1903. január 26.

Dr. Bartók György,
püspök.

107—1903.

PÁLYÁZAT.

A szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *tasnád
szarvadi* IV. osztályu lelkészi állomásra pályázat nyittatik

Javadalom:

1. Tisztességes lakás, jó karban levő mellék épüle-
tekkel.
2. Egyházi rovatából készpénz negyedévenként fi-
zetve 560 K.
3. A gróf Károlyi udvarból 40 K.
4. Legeltetési jogból 20 K.
5. Tizedkárpótlás 262 K. 66 fill.
6. Harmincz hold föld 300 K.

7. Stola mintegy 30 K.

8. Fizetés kiegészítés (kongrua) 1600 K.-ig 471 K.
Pályázati határidő: 1903. február 20.

Minősítvánnyal és szolgálati bizonyítvánnyal fölsze-
relt kérvények Viski Pál espereshez küldendők Zoványra
u. p. helyben.

Kolozsvár 1903. január 26.

Dr. Bartók György,
püspök.

113—1903.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai
ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *Ketesdi* ev. ref. egy-
házközség kántor-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: Jó lakás, két szoba, konyha, kerttel és
gazdasági épületekkel. Az egyházközség híveitől 312 ko-
rona 12 fillér értékű fizetés, a mely részben termény jö-
vedelem, részben az 1 hold 800 □ öl can. portio haszon-
béri értéke. Az egyház által adott fizetéshez járul 492
korona államsegély.

Pályázati határidő február 20. Folyamodványok nt.
Deésy Gyula afihoz küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1903. január 28.

Dr. Bartók György,
püspök.

119—1903.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a *görgényi*
egyházmegyébe kebelezett *sárpataki* egyházközség lel-
készi állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: 20 hold tagosított kanonika haszon-
élvezete 203 kor. 96 f. A földek után az adókat egyház
pénztára fizeti. Miveltetését a lelkész házilag eszközli.
Kepeérték 1230 kor. melyből 300 korona meg van váltva
s egyház pénztárából fizettetik, negyedévi előleges rész-
letekben, A gr. Teleki Károly és gr. Teleki József ura-
dalmától 80 kalangya gabona 376 kor. 6 öl szinfa 96 k.
értékben. Czigány napszámok 33 kor. 50 f. Stola 20
kor. Összesen 1959 kor. 46 fillér.

Elválasztandó lelkész az egyházmegyei papi temet-
kezési egyletnek az „Alapszabályok“ 2. §. értelmében
kötelezett tagja. zvegyárvai gyámintézetnek tetszés
szerint.

Pályázati határidő 1903. márczius 15. Minősítéssel
és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok
Osekme Ferencz espereshez Gernyeszegre u. p. Sárom-
berke küldendők.

Kolozsvár; 1903. jan, 28,

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz. 118—1903.

KÖRLEVÉL

*valamennyi nt. esperesi hivatalnak és a püsp. vizsg.
alatt álló egyházközségek t. lelképásztorainak.*

Nt. Széll Kálmán, nagyszalontai esperes ur f. é. 52.
sz. a. hozzám intézett felhívására fölkérem a nt. esperesi
hivatalokat, valamint a püspöki vizsgálat alatt álló egy-
házközségek t. lelkészi hivatalait, hogy az országos ev.
ref. lelkészi nyugdíjintézet szervezése érdekében e hó fo-
lyamán hozzájuk megküldött bevallási ivekből, egyház-
megyékük s illetőleg egyházuk minden lelkészére vonat-
kozólag mutassák ki azoknak rendes lelkészi szolgálati
idejét, — és pedig a következő csoportok szerint:

1. hány szolgál 5 éven alul?
2. „ 5—10 év között?
3. „ 10—15 „
4. „ 15—20 „
5. „ 20—25 „
6. „ 25 éven felül? és ezen kimutatást

sziveskedjenek a nt. esperes s illetőleg lelkész afiai, to-
vábbi hivatalos földolgozás céljából, — közvetlenül nt.
Széll Kálmán, nagyszalontai ref. lelkész, esperes urhoz
mielőbb, *legkésőbb f. é. márcz. 20-ig*, minden további
sürgetés bevárása nélkül, elküldeni.

Kolozsvárt, 1903. január 29.

Bartók,
püspök.